

IES DE ALLARIZ
DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA
CURSO 2020-2021

ÍNDICE

Introdución	6
Consideracións xerais de área.	
O contexto do centro	7
Obxectivos xerais de área	8
Contribución da área ao desenvolvemento das competencias clave	9
Contribución da área ao Plan Lector do centro	12
Tratamento das TIC	13
Actividades extraescolares	14
Reforzo e atención á diversidade	14
Atención ao alumnado con materias pendentes doutros cursos	14
Indicadores de logro para avaliar a práctica docente	15
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas	16
Xeografía e Historia 1º de ESO	
Obxectivos	17
Desenvolvemento das Competencias clave	18
Estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.	18
Contidos e temporalización da materia. Relación coas competencias clave.	19
Metodoloxía didáctica. Emprego de recursos do centro.	40
Deseño da avaliación inicial.	41
Avaliación continua e instrumentos de avaliación.	41
Avaliación extraordinaria.	41
Criterios de cualificación	42
Actividades de reforzo e atención á diversidade.	42
Actividades extraescolares	43
Indicadores de logro para avaliar a práctica docente	43
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas	44
Xeografía e Historia 2º de ESO	
Obxectivos	42
Competencias clave	44
Estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.	45
Contidos e temporalización da materia. Relación coas competencias clave.	45
Metodoloxía didáctica. Emprego de recursos do centro.	49
Deseño da avaliación inicial.	50
Avaliación continua e instrumentos de avaliación.	50
Avaliación extraordinaria.	50
Criterios de cualificación	51

Actividades de reforzo e atención á diversidade	52
Actividades extraescolares	52
Indicadores de logro para avaliar a práctica docente	52
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica	52

Xeografía e Historia/ Geography and History 3º de ESO

Obxectivos	53
Competencias clave	55
Estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia	55
Contidos e temporalización da materia. Relación coas competencias clave.	58
Metodoloxía didáctica. Emprego de recursos do centro.	60
Deseño da avaliación inicial.	62
Avaliación continua e instrumentos de avaliación. Avaliación extraordinaria.	62
Criterios de cualificación.	63
Actividades de reforzo e atención á diversidade.	63
Actividades extraescolares	64
Indicadores de logro para avaliar a práctica docente.	64
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica	64
Concrecións para a sección bilingüe galego-inglés	64

Xeografía e Historia 4º de ESO

Introdución e contextualización	68
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	69
Obxectivos.	69
Contidos.	72
Relación de estándares avaliáveis.	72
Metodoloxía didáctica.	83
Materiais e recursos didácticos.	84
Procedemento de avaliación continúa. Instrumentos de avaliación. Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.	85
Procedemento de avaliación extraordinaria	85
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e práctica docente.	86
Deseño de avaliación inicial.	86
Atención á diversidade.	87
Actividades complementarias e extraescolares.	87
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas.	87

Historia do mundo Contemporáneo 1º bacharelato

Introdución	88
Obxectivos.	89
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	91
Estándares de aprendizaxe avaliáveis.	92
Contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe cuxa consecución garante o mínimo para superar a materia.	92
Metodoloxía didáctica. Uso dos recursos do centro.	110
Deseño de avaliación inicial.	110
Avaliación continua e instrumentos de avaliación. Avaliación extraordinaria.	111
Criterios de cualificación.	112
Medidas de atención á diversidade.	112
Indicadores de logro para avaliar a práctica docente.	113
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas.	113

Historia da arte, 2º de Bacharelato

Introdución e contextualización.	114
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	116
Obxectivos.	115
Contidos.	116
Relación de estándares avaliáveis.	116
Metodoloxía didáctica.	132
Materiais e recursos didácticos.	133
Procedemento de avaliación continua. Instrumentos e avaliación. Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.	133
Procedemento de avaliación extraordinaria.	133
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.	135
Atención á diversidade.	136
Elementos transversais.	136
Actividades complementarias e extraescolares.	135
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas.	135

Programación de Historia de España, 2º de Bacharelato.

Introdución.	136
Obxectivos	136
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	137
Contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias clave. Temporalización.	138
Metodoloxía didáctica e emprego dos recursos do centro.	152
Deseño da avaliación inicial.	153
Avaliación continua	153

Criterios de avaliación.	154
Medidas de atención á diversidade.	154
Actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	155
Medidas de atención á diversidade.	155
Adaptación da programación didáctica para afrontar a docencia a distancia	
Metodoloxía	156
Materiais e recursos	156
Actividades de ensinanza/aprendizaxe	156
Avaliación	157
Información ao alumnado e as familias	158
Atención específica para alumnado en corentena domiciliaria	158

INTRODUCCIÓN

Os contidos das materias ao cargo do Departamento de Xeografía e Historia supoñen unha contribución fundamental para a formación do alumnado de ESO e Bacharelato, xa que permiten afondar no coñecemento das sociedades humanas, da súa organización e funcionamento nos diversos territorios, a través do tempo e na actualidade. Introducen aos alumnos e alumnas na análise dos fenómenos que se producen sobre a superficie da Terra, desde o punto de vista do espazo, familiarizándoos coas cuestións relativas á xeopolítica, ás bases da economía e á evolución da humanidade ata acadar a situación actual. Búscase unha aplicación práctica deses coñecementos e que leven ao noso alumnado a aplicar unha análise crítica ás diversas realidades que se lles expoñen

Ditas materias teñen un acusado carácter integrador e globalizador, xa que se abordan desde o punto de vista da tolerancia, do coñecemento das diversas culturas e do respecto ás distintas opinións, opcións e puntos de vista que configuran o noso mundo. Neste senso, a Historia proporciona coñecementos necesarios para entender o presente e mellorar o futuro, mentres que a Xeografía suporía a análise da dimensión espacial desde un enfoque ecoxeográfico que permita tomar en consideración as múltiples variables, naturais ou de orixe antrópico, que conforman un espazo e ademais atende ao dinamismo de cada variable e ás interaccións que se producen entre variables distintas dun mesmo feito.

Por todo o dito, a Xeografía e a Historia son imprescindibles na educación e formación das persoas, atendendo ao obxectivo de formar cidadáns responsables, conscientes e críticos, e mesmo creativos, para o futuro. Así, a meirande preocupación do Departamento de Xeografía e Historia é como motivar aos alumnos e alumnas para que se vexan o suficientemente estimulados para aprender e adoptar no futuro actitudes éticas e comprometidas nun contexto dunha sociedade plural e solidaria.

Obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares das diversas materias e niveis que se recollen nesta programación proceden dos diversos decretos de currículos que emanan da Lei Orgánica de Mellora de Calidade na Educación, en concreto, do decreto 85/2015, de 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.

CONSIDERACIÓNS XERAIS DE ÁREA

O CONTEXTO DO CENTRO:

O I.E.S de Allariz é un centro de tamaño pequeno, e escasamente conflictivo salvo casos puntuais. Recibe alumnado da vila de Allariz e as áreas rurais do seu concello, máis do concello de Xunqueira de Ambía. Sendo Allariz un dos poucos concellos que dentro da provincia de Ourense medra demograficamente, é de prever que o número de alumnos e alumnas teña un aumento en anos próximos, aumento que xa notamos desde hai varios cursos nos niveis de primeiro e segundo de ESO.

Na contorna, o número de inmigrantes é relativamente baixo, en parte por efecto da atracción da cidade de Ourense, pero aínda así, dentro da comunidade escolar a porcentaxe de fillos de emigrantes retornados do País Vasco (a comarca tivo dende os anos sesenta do século pasado un elevado número de emigrantes cara ás áreas industriais de dita Comunidade Autónoma), máis un número menos significativo de fillos de retornados de Cataluña, e de inmigrantes, sobre todo norteafricanos e suramericanos, supón que haxa unha importante diversidade cultural. En xeral, estes rapaces e rapazas están ben integrados por levar xa tempo cos seus compañeiros. Os rapaces e rapazas do instituto, en xeral, acollen ben aos chegados de fóra.

Tamén é significativa a presenza dunha casa de acollemento de menores, que reciben escolarización no instituto nas idades correspondentes en cada caso e cunha problemática particular á que se tenta atender no centro, na medida que nos corresponde. Isto supón un intento de colaborar coas responsables de dita casa, e unha atención especial, non so aos aspectos académicos que estas menores (no momento en que isto se escribe, so recibimos nenas) precisan.

A riqueza e dinamismo cultural da vila de Allariz e a súa contorna, e os esforzos de Concello e pais axudan a que o alumnado teña acceso a actividades culturais e, especialmente, ás actividades deportivas. A proximidade da cidade de Ourense tamén inflúe na ampliación de ditas actividades, malia o condicionamento da redución do transporte público en relación con anos pasados. O centro conta cunha biblioteca escolar que participa do PLAMBE das Bibliotecas Escolares de Galicia desde o ano 2009 e que actúa como elemento de dinamización cultural do centro e de nexo entre o instituto e outras institucións e organismos da contorna.

No relativo ás materias de área que se imparten este curso, e máis aos niveis, estes son os que están

a cargo do Departamento:

Xeografía e Historia, 1º de ESO, en 3 grupos

Xeografía e Historia, 2º de ESO, 2 grupos

Xeografía e Historia, 3º de ESO, 2 grupos. Este curso hai sección bilingüe neste nivel.

Xeografía e Historia, 4º de ESO, 2 grupos.

Historia do Mundo Contemporáneo, 1º BAC, 1 grupo

Historia de España, 2º BAC, 2 grupos.

Historia da arte, 2º BAC, 1 grupo.

María A. Bobillo Vázquez-Monjardín	2º ESO A Xeografía e Historia 2º ESO B Xeografía e Historia 2º BACHARELATO A Historia de España 2º BACHARELATO B Historia de España 2º BACHARELATO A,B Historia da Arte
David Fernández Lorenzo	2º ESO C Xeografía e Historia 3º ESO A,B,C (bilingüe) Xeografía e Historia 4º ESO A Historia do Mundo Contemporáneo 4º ESO B Historia do Mundo Contemporáneo 1º BACHARELATO Historia do Mundo Contemporáneo
María Inés Rodríguez García	1º ESO A Xeografía e Historia 1º ESO B Xeografía e Historia 1º ESO C Xeografía e Historia 3º ESO A,B,C (non bilingüe) Xeografía e Historia

OBXECTIVOS XERAIS DE ÁREA

1. Identificar os procesos e mecanismos que rexen os feitos sociais e as relacións entre feitos económicos, políticos e culturais, e empregar este coñecemento para entender a pluralidade de causas que deron forma ás sociedades actuais e os seus problemas máis relevantes.
2. Identificar, localizar e analizar, a diferentes escalas, os elementos básicos que conforman o medio físico, as interaccións entre eles e as que os grupos humanos establecen na utilización do espazo e dos seus recursos, valorando as consecuencias de tipo económico, social, político, ambiental.

3. Comprender o territorio como resultado da interacción das sociedades co medio no que se desenvolven e ao que organizan.
4. Coñecer, localizar e comprender a diversidade xeográfica do mundo e das grandes áreas socioeconómicas, culturais e políticas, e os aspectos físicos e humanos de Europa e España, con especial atención a Galicia.
5. Identificar e localizar no tempo e no espazo os acontecementos históricos relevantes na historia do mundo, con especial incidencia na historia de Europa, España e Galicia, para adquirir unha perspectiva global da evolución da Humanidade, dentro de un marco cronolóxico preciso.
6. Valorar a diversidade cultural, manifestando actitudes de respecto e tolerancia cara outras culturas, e cara ás opinións non coincidentes coas propias, sen renunciar a elas.
7. Adquirir unha visión histórica que permita elaborar unha visión persoal do mundo.
8. Valorar, respectar e conservar o patrimonio natural, histórico, lingüístico, artístico, non só galego e español, senón de toda a Humanidade. Asumir a responsabilidade que supón a conservación do propio, apreciándoo coma recurso para o enriquecemento como persoa e como parte dun colectivo.
9. Comprender os elementos técnicos básicos que caracterizan as manifestacións artísticas.
10. Adquirir e empregar correctamente e con precisión o vocabulario específico das ciencias sociais, incorporándoo incluso no uso cotián da lingua, cando sexa preciso.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

A área de Xeografía e Historia contribúe, na ESO e no Bacharelato, ás seguintes competencias clave:

1. COMPETENCIA MATEMÁTICA E COMPETENCIAS EN CIENCIA E TECNOLOXÍA (CMCCT).

Esta área emprega nocións estatísticas básicas, escalas numéricas e gráficas, operacións matemáticas sinxelas, contraste de datos numéricos, uso de Sistemas de Información Xeográfica, e outros, que implican facer consciente ao alumnado da aplicación real de coñecementos matemáticos, científicos e técnicos, non só no ámbito escolar, senón na súa vida diaria, facilitándolle a análise e a resolución de problemas que se poidan dar na súa vida cotiá.

En relación con isto, os descritores que manexaremos principalmente son:

- Respectar e preservar a vida e integridade física dos seres vivos da súa contorna.
- Tomar conciencia dos cambios provocados polo seres humanos no ambiente natural, e das repercusións que isto ten.
- Aplicar métodos científicos rigorosos na análise da realidade.
- Manexar coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que sucede e responder preguntas.

- Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións cotiás.

2. COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA (CCL).

A materia de Xeografía e Historia contribúe a esta competencia de xeitos moi directos, en primeiro lugar polo coñecemento e uso correcto do vocabulario específico das ciencias sociais, expresándose oralmente ou por escrito nun discurso coherente. Logo, utilizando variantes do discurso segundo as necesidades dos contidos e do contexto de comunicación, en especial empregando a descrición, a argumentación e a narración. Finalmente, o traballo das ciencias sociais fundaméntase na lectura comprensiva e na interpretación e comentario de textos e fontes de diversa orixe e características, na escolla, recollida e crítica de información e na elaboración de contidos novos e conclusións propias a partir da síntese de dita información, polo que está moi directamente implicado na competencia que estamos a tratar.

A maiores, as Seccións Bilingües de 3º e 4º de ESO contribúen ao emprego dunha lingua estranxeira, neste caso o inglés, nun contexto que non é unicamente o da clase de idiomas, contribuíndo a afianzar os coñecementos nesa materia e a dar seguridade no uso doutras linguas. Por desgraza, este curso non houbo matrícula abonda para montar as Seccións Bilingües, pero non renunciámos a recuperalas para o curso que vén.

Priorizaremos:

- Comprender o sentido de textos orais e escritos.
- Expresarse oralmente con corrección, coherencia e de forma axeitada ao senso do que se quere comunicar.
- Entender o contexto social e cultural da lingua, e coñecer a súa historia.
- Buscar información, cun criterio crítico e selectivo.
- Ler textos de diversas características e orixe.
- Producir textos escritos.

3. COMPETENCIA DIXITAL (CD).

Neste momento, é fundamental para axudar ao alumnado a comprender os novos fenómenos económicos, políticos, sociais e culturais, e sobre todo, para traballar de xeito correcto (obtención, selección, tratamento, análise, elaboración) co aluvión de información á que temos acceso. Desde o punto de vista da Xeografía e a Historia, é ideal poder aprender e practicar a crítica de fontes, aplicándoa tamén á información en rede.

Tamén son necesarias habilidades dixitais que alumnas e alumnos deben desenvolver e máis producir contidos dixitais en diversos formatos, e adquirir actitudes responsables respecto á seguridade e o uso de tecnoloxías dixitais.

Nesta área traballaremos:

- Seleccionar fontes de información atendendo á súa fiabilidade.
- Elaborar información propia derivada de información obtida dos medios tecnolóxicos.
- Empregar os distintos canais de comunicación audiovisual para transmitir información.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Aplicar criterios éticos no uso da tecnoloxía.
- Empregar con seguridade e responsabilidade as tecnoloxías da información e comunicación.

4. CONCIENCIA E EXPRESIÓNS CULTURAI (CEC).

A relación con esta competencia é obvia, polos propios contidos da materia, que permiten ao alumnado coñecer e comprender as obras de arte e cultura, así como valoralas e disfrutar con elas. É fundamental para esta materia que alumnos e alumnas adquiran interese, respecto e aprezo polo patrimonio cultural e artístico e se implique na súa conservación e defensa.

Por todo o dito, estas tarefas son parte fundamental da nosa docencia:

- Amosar respecto polo patrimonio cultural mundial en tódolos aspectos en que se presenta, e polas persoas que o crearon e as que o conservan.
- Comprometerse na conservación de dito patrimonio.
- Expresarse empregando códigos artísticos.
- Valorar a diversidade cultural como fonte de riqueza.
- Apreciar e gozar da beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade no ámbito cotián.

5. COMPETENCIAS SOCIAIS E CÍVICAS (CSC).

Directamente vencelladas a esta materia, que ten por obxectivo coñecer e comprender a realidade social contemporánea, e as realidades sociais históricas, implican que o alumnado entenda que a sociedade na que vive é sobre todo plural e globalizada, onde conviven culturas diferentes, e onde os valores imperantes deben ser a tolerancia, o respecto e a democracia.

Os seguintes descritores axudarán a ditos obxectivos:

- Aplicar o sistema de dereitos e deberes propios da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Adquirir unha idea da realidade histórica a partir das fontes, identificar as implicacións que ten vivir nun estado social e democrático de dereito, referendado pola Constitución.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo para solucionar conflitos.
- Recoñecer a riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Involucrarse e promover accións con fins sociais.

6. SENTIDO DA INICIATIVA E ESPÍRITO EMPRENDEDOR (CSIEE).

No sentido de participar de xeito consciente e responsable na toma de decisións que afecten á aprendizaxe, potenciando a capacidade de converter as ideas en accións.

Empregaremos os seguintes descritores:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo, superando as dificultades.
- Xestionar o traballo de grupo coordinando tarefas e tempos.
- Xerar novas posibilidades a partir do coñecemento dun tema.
- Amosar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Valorar riscos.
- Asumir os riscos no desenvolvemento de tarefas e proxectos.

7. APRENDER A APRENDER (CAA).

Esta competencia permite que alumnos e alumnas dispoñan de estratexias e habilidades que lles faciliten a aprendizaxe non so na etapa escolar, senón ao longo da súa vida: pescuda, organización, recuperación de información entre outras. Isto implica tamén que desenvolve a súa curiosidade por adquirir novos coñecementos, capacidades e aptitudes que faciliten o seu crecemento como persoas. De xeito específico, a materia de Xeografía e Historia debería fomentar o desexo de indagar no pasado, no entorno e a capacidade de analizar e interpretar os feitos xeográficos, históricos e culturais como resposta a preguntas persoais.

Neste senso, tomaremos como obxectivo os seguintes descritores:

- Xestionar os recursos e motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos da materia.
- Seguir os pasos establecidos no proceso de aprendizaxe, e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA AO PROXECTO LECTOR DE CENTRO.

A área de Xeografía e Historia participa na Hora de Ler nos niveis da ESO.

O Departamento participará no Plan Lector do centro coa elaboración do itinerario lector de Xeografía, Historia e Historia da Arte, que se elaborará por niveis e materias.

En Bacharelato, a contribución da área vén da man da recomendación de lecturas, a elaboración de listas de libros (divulgación, narrativa, monografía de Historia, Xeografía ou Historia da Arte) relacionados cos contidos das respectivas materias, e a proposta doutras actividades que tamén

supoñan lectura nalgún grao, por exemplo, visionado de películas que axuden a comprender os momentos históricos que se tratan nas aulas ou os feitos do mundo actual.

Non hai que esquecer que a nosa área ten como base epistemolóxica a lectura comprensiva, crítica e analítica de documentos de diversa índole, e como tal, a práctica do comentario de textos, a análise de mapas, imaxes ou obxectos, forman parte das tarefas que inciden no avance do alumnado na comprensión lectora a múltiples niveis.

TRATAMENTO DAS TIC

A área benefíciase da dispoñibilidade, na rede e noutros soportes electrónicos, de multiplicidade de mapas, actividades, imaxes e textos, polo que a relación coas Tecnoloxías da Información e Comunicación é intensa. A posibilidade de acceder ás redes nas aulas, de proxectar imaxes e outros contidos, e de traballar con actividades interactivas, aporta valores novos a unha materia que, de non ter ditas posibilidades, queda nun plano excesivamente abstracto.

Cada profesor ou profesora da materia adoita aportar o resultado das súas procuras para ilustrar a materia ou as actividades accesibles online, pero o Departamento vai elaborando recompilacións propias de mapas, imaxes e presentacións que se poden usar nas clases, por niveis e contidos.

A materia integra, nos distintos niveis, propostas curriculares para que o alumnado acceda á información dispoñible en rede, aprenda a ser crítico na valoración dela, seleccione, analice, sintetice e produza á súa vez textos cun valor informativo e respectando a ética do intercambio de información responsable.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES

Non se programou para este curso actividade extraescolar algunha para o conxunto da Área. Sen embargo, queda aberta a posibilidade de deseñar actividades extraescolares para niveis e materias concretas ao longo do curso, dependendo da evolución da situación sanitaria e da posibilidade de acceder sen riscos a sitios patrimoniais, didácticos ou de outro interese formativo.

Non se descarta sen embargo, a participación en eventos xerados a través de canles telemática e que permitan a formación do alumnado á marxe da planificación ordinaria de cada materia.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo, en todos os niveis, con especial atención aos cursos da ESO :

- Adaptacións da programación do xeito que se considere axeitado e necesario.
- Diseñar tarefas adaptadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organizar o desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procurar material adaptado a deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ATENCIÓN AO ALUMNADO CON MATERIA PENDENTE DE CURSOS ANTERIORES

Dada a extensión dos contidos das materias, o Departamento ofrece a estes alumnos e alumnas a posibilidade de distribuílos por parciais ao longo do curso, e de avalialos en dous bloques, en datas que se anuncian nos taboleiros (e a través das plataformas dixitais empregadas na área) que a tal fin se distribúen nos dous edificios do centro, e a maiores, noutras zonas visibles. Para axudar a entender os contidos e abordar a tarefa con éxito, proporciónanse materiais, organizados por bloques, onde se expresa a parte teórica dos contidos mínimos avaliábeis e se propoñen actividades que contribúan á comprensión. Dito material debe ser entregados ao xefa do Departamento en data suficiente para poder ser corrixiados e devoltos á súa vez a alumnos e alumnas. Ao non ser posible marcar dentro do horario un momento para a atención a este alumnado con clases de reforzo, se lles indicará algún recreo á semana para a consulta de dúbidas e resolución de problemas.

Se todos os parciais superan o aprobado, e a media das cualificacións dos parciais é igual ou superior a 5 sobre 10, considerarase que o alumno ou alumna ten superada a materia. Caso de non ser así, pode presentarse ao exame global de final de curso.

Este celebrarase en data estipulada pola Xefatura de Estudos, polo xeral no mes de maio ou a finais de abril, dependendo da data da terceira avaliación. Os alumnos e alumnas que decidiran non partir a materia pendente por parciais teñen tamén a opción deste global. A cualificación mínima para considerar que a materia está aprobada é de 5 sobre 10.

En setembro haberá un exame extraordinario para alumnos e alumnas que non superasen a materia

pendente en xuño. Asemade, a cualificación mínima que permite superar a materia é de novo 5 sobre 10.

Os contidos de materia pendente remítense aos estándares de aprendizaxe avaliábeis de cada materia e nivel que quedan establecidos na presente programación e o mesmo sucede polo que se refire aos criterios de avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE.

Para avaliar a práctica docente, partírase da adaptación do cuestionario e ficha do grupo de traballo “Mejora de la Práctica Docente. Una experiencia de autoevaluación”. AA.VV. Servicio central de publicaciones del Gobierno Vasco, Vitoria, 2013.

Esta proposta de parécenos moi axeitada para revisar a nosa programación en cada un dos niveis e das materias das que se fai cargo o departamento, polo menos unha vez por trimestre. Tamén queremos introducir nesta programación a necesaria flexibilidade para que podamos axear o proceso de ensinanza-aprendizaxe ás necesidades do alumnado e ás posibles incidencias que poidan ir xurdindo ao longo do curso. Tamén será unha ferramenta para valorar que posibles cambios habería que incluír en futuros cursos.

TABOA DE INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

Escala*

- Deseño distintas actividades de aprendizaxe para o logro de cada un dos obxectivos.	1	2	3	4
- Motivo aos alumnos comunicándolles os obxectivos que quero conseguir e a finalidade das actividades.	1	2	3	4
- Emprego metodoloxías que favorezan o desenvolvemento dunha actitude positiva do alumno e que teñan en conta os seus intereses.	1	2	3	4
- Propoño actividades que favorezan o aprendizaxe autónomo (procura de información, traballos, investigacións...).	1	2	3	4
- As actividades que propoño están relacionadas con situacións da vida real.	1	2	3	4
- Propoño metodoloxías diversas.	1	2	3	4
- Emprego recursos variados para o aprendizaxe.	1	2	3	4
- Ao iniciar un tema novo, coñecen os alumnos os obxectivos e as competencias que se queren desenvolver	1	2	3	4
- Dou pautas aos pais para que traballen en casa cos rapaces os aspectos que se deben reforzar.	1	2	3	4
- En función das características de cada alumno, planeo tarefas e logros diferentes.	1	2	3	4

*1:Non; 2: As veces; 3 Frecuentemente; 4: Sempre

O obxectivo sería realizar dita valoración persoal ao rematar cada tema, así como facer unha valoración xeral ao final do curso.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS

A reflexión e valoración exposta no apartado anterior será a base para ditos mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas do Departamento. Esta autoavaliación debería ser logo analizada polo Equipo docente e o Claustro de Profesores. Son fundamentais para determinar as necesidades de formación do Plan de mellora del centro. Para iso, favoreceremos procesos de coevaluación dentro do Departamento, traballando en equipo.

A modificación da programación virá condicionada polos resultados destes mecanismos e pola revisión que da nosa práctica faremos os profesores que impartimos esta área, e sempre tomando as decisións por consenso entre os membros.

XEOGRAFÍA E HISTORIA

CURSO: 1ºESO

PROFESORA: María Inés Rodríguez García

TEXTO: ALBET, A. *Xeografía e Historia 1º ESO*. Vicens Vives 2015.

ISBN: 978-84-682-3121-1

LINGUA: Galego

AUTORIZACIÓN: 2016

OBXECTIVOS

Os obxectivos da Xeografía e Historia de 1º curso de ESO son os seguintes:

1. Analizar e identificar as formas de representación do noso planeta utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2. Construír unha visión do medio físico, con especial atención ao europeo, español e galego.
3. Describir as características concretas do medio físico español e galego.
4. Localizar no mapa de España as principais unidades e elementos do relevo.
5. Coñecer, describir e situar no mapa os grandes conxuntos bioclimáticos que configuran o medio físico español.
6. Describir o medio físico europeo.
7. Coñecer os principais espazos naturais de España.
8. Coñecer, describir e situar no mapa os grandes conxuntos bioclimáticos que configuran o medio físico europeo.
9. Coñecer os principais espazos naturais de Europa.
10. Manexar diferentes representacións cartográficas e as súas escalas.
11. Localizar no mapa as principais unidades do relevo mundial e os grandes ríos.
12. Localizar as zonas climáticas e identificar as súas características.
13. Analizar a acción do ser humano sobre o medio e as súas consecuencias.
14. Comprender e explicar o proceso de hominización.
15. Analizar os principais acontecementos dos inicios da historia de humanidade, situándoos nos seus correspondentes momentos históricos.
16. Datar os períodos históricos, situándoos nun eixe cronolóxico.
17. Coñecer os primeiros ritos relixiosos.
18. Coñecer e describir as características da vida humana en cada período histórico dos

estudiados.

19. Describir a organización socioeconómica das civilizacións a partir do Neolítico.
20. Comprender a diacronía e sincronía das diversas culturas.
21. Recoñecer a importancia da invención da escritura.
22. Comprender os principais trazos das culturas grega e romana, e a súa influencia na civilización occidental.
23. Recoñecer a evolución do imperio romano e o seu final.
24. Coñecer a situación particular do territorio da actual Galicia nos momentos da historia estudiados este curso.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A Xeografía e Historia de 1º de ESO contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)
- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)
- Contribúe tamén ao desenvolvemento da Competencia matemática e Competencias tecnolóxica e científica (CMCT).

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN DA MATERIA. RELACIÓN COAS COMPETENCIAS CLAVE

Resaltados en marelo aparecen os indicadores de logro que garanten a cualificación de materia aprobada.

Critério de Avaliación	Descritores	Indicador de logro nivel1	Indicador de logro nivel 2	Indicador de logro nivel 3	Temporalización	Competencias Clave
Estandar de aprendizaxe						
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota. Est. Apr. XHB1.1.1.	1.1.1.2 Comprende o movemento de rotación da Terra e determina o tempo total en efectuar o movemento completo.	Presenta dificultades para identificar e entender o movemento de rotación, ou comprende este de xeito incompleto ou incorrecto.	Comprende perfectamente o movemento de rotación pero comete algún erro.	Comprende perfectamente o movemento de rotación e non comete erros .	1ª Avaliación Setembro	CM CTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Est. Apr. XHB1.1.1.	1.1.1.4 Explica as características dos movementos que realiza a Terra.	Lembra o nome dos movementos da Terra, pero ten dificultades para explicalos	Lembra o nome dos movementos da Terra e explicaos de forma moi simple.	Lembra o nome dos movementos da Terra e explicaos de forma detallada.	1ª Avaliación Setembro	CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1 Est. Apr. XHB1.1.2.	1.1.2.1 Sabe que son e que uso teñen os fusos horarios.	Non comprende a necesidade dos fusos horarios, ou non sabe que son	Sabe que son os fusos horarios, en cantos se divide a Terra.	Sabe que son os fusos horarios, cantos hai e argumenta por que son necesarios.	1ª Avaliación Setembro	CM CTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Est. Apr. XHB1.1.2.	1.1.2.2 Analiza os cambios horarios a partir de distintas situacións xeográficas formuladas.	Non é capaz de calcular os cambios horarios, ou comete erros graves no cálculo.	Comete erros sen importancia no cálculo dos cambios horarios.	Calcula os cambios horarios sen cometer erros.	1ª Avaliación Setembro	CM CTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.1. Est. Apr. XHB1.1.2.	1.1.2.3 Argumenta por que é importante que exista unificación horaria dentro dun mesmo país, e propón que sucedería en caso contrario.	Non comprende a importancia da unificación horaria, ou compréndea, pero non sabe dar unha explicación.	Explica a importancia da unificación horaria pero presenta dificultades para propor a situación hipotética contraria.	Explica a importancia da unificación horaria e presenta unha explicación coherente sobre que sucedería se se dera a situación contraria.	1ª Avaliación Setembro	CM CTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.2. Identificar e distinguir os diferentes sistemas de representación cartográfica, tanto en soporte analóxico como dixital e as súas escalas. Est. Apr. XHB1.2.1.	1.2.1.2 Entende como funcionan as proxeccións cartográficas e como representan a Terra.	Ten dificultades para entender as proxeccións, o seu funcionamento e como representan a Terra.	Entende de xeito sinxelo como funcionan as proxeccións cartográficas e explica sen detalles como se representa a Terra.	Entende perfectamente como funcionan as proxeccións e explica con detalles e claridade como se representa a Terra.	1ª Avaliación Outubro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.2. Est. Apr. XHB1.2.1.	1.2.1.3 Analiza en grupos os tipos de mapas que se	Ten dificultades para diferenciar entre os tipos de mapas, e non	Implícase na actividade de grupo, diferenza entre os	Implícase na actividade de grupo, diferenza entre os	1ª Avaliación Outubro	CES.

	utilizan, valorando para que se usan.	se implica na actividade grupal, ou implícase pouco.	distintos tipos de mapas, e distingue as súas características principais.	distintos tipos de mapas, distingue as súas características principais, e extrae conclusións		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Analizar e identificar o mapa e coñecer as imaxes satélite e os seus usos principais. Est. Apr. XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes satélite e mapas.	1.3.1.1 Entende as características dun mapa topográfico, os distintos elementos que figuran nel e os seus principais usos.	Ten dificultades para diferenciar entre as características dos tipos de mapa, así como o seu uso e trazos.	Distingue que é un mapa topográfico, e identifica o seu uso e algunhas das súas características principais.	Distingue que é un mapa topográfico, identifica todos os usos e sinala todos os seus elementos e trazos.	1ª Avaliación Outubro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Est. Apr. XHB1.3.1.	1.3.1.2 Propón as distintas características e utilidade dun mapa temático.	Ten dificultades para comprender a utilidade dun mapa temático.	Distingue a utilidade dun mapa temático, explica a súa utilidade e características principais.	Distingue a utilidade dun mapa temático, explica a súa utilidade e características de xeito detallado	1ª Avaliación Outubro	SIEE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Est. Apr. XHB1.3.1.	1.3.1.3 Prepara e redacta o guión para unha exposición oral sobre a utilidade dos mapas, e fai a presentación da clase.	Ten dificultades para reunir a información e elaborar o guión e realiza unha presentación pouco coherente e con erros.	Reúne a información requirida, elabora o guión, pero realiza a presentación con algunhas inconcrecións.	Reúne a información requirida, elabora o guión sen erros, e realiza unha presentación oral correcta.	1ª Avaliación Outubro	CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.3. Est. Apr. XHB1.3.1.	1.3.1.4 Distingue e comprende os signos convencionais dos mapas e dos planos.	Amosa dificultades para recoñecer e utilizar os signos convencionais, ou recoñece algúns e comete erros.	Recoñece a maioría dos signos convencionais para representar a realidade.	Recoñece todos os signos convencionais.	1ª Avaliación Outubro	CD.
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. Est. Apr. XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	1.4.1.1 Explica en que consisten os dous hemisferios nos que se divide a Terra, a partir do paralelo 0º.	Non comprende a división da Terra en hemisferios.	Comprende que a Terra se divide en hemisferios e localiza a partir de que paralelo se fai esa división	Explica ben o significado da división da Terra nos dous hemisferios, e o nome que recibe o paralelo 0º.	1ª Avaliación Outubro	CM CTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.1.	1.4.1.2 Determina se a Terra é unha esfera perfecta, argumenta a súa resposta, e indica o nome que recibe a forma do planeta Terra.	Descoñece ou non entende que forma ten a Terra, ou determina se a Terra é ou non unha esfera perfecta, pero non é quen de aportar argumentos.	Determina se a Terra é unha esfera perfecta ou non, argumenta o correctamente pero descoñece o nome que recibe a forma do planeta Terra.	Determina se a Terra é unha esfera perfecta ou non, argumenta o correctamente e indica o nome que recibe a forma do planeta Terra	1ª Avaliación Setembro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.1.	1.4.1.3 Explica as características dos dous hemisferios da Terra, e propón en cal dos dous existe unha maior proporción de terras emerxidas	Ten dificultades para explicar as características dos dous hemisferios.	Explica correctamente os trazos dos dous hemisferios, pero descoñece en cal dos dous existe unha maior proporción de terras emerxidas.	Expón as características dos dous hemisferios e propón en cal dos dous existe unha maior proporción de terras emerxidas.	1ª Avaliación Outubro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.1.	1.4.1.4 Localiza elementos nun planisferio político e escribe o seu nome no caderno.	Presenta dificultades para utilizar correctamente un planisferio, ou sabe usar o planisferio pero ten dificultades para atopar algúns elementos xeográficos.	Utiliza o planisferio, encontra os elementos xeográficos pero comete erros.	Utiliza o planisferio, encontra os elementos xeográficos e sitúalos correctamente.	Todo curso	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4.	1.4.2.1 Explica o valor	Ten dificultades para	Explica o valor	Explica	1ª Avaliación	CMCTC

Est. Apr. XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	máximo que poden acadar, en graos, os meridianos cara ao Leste ou cara ao Oeste.	comprender o significado e a función das coordenadas xeográficas, ou para comprender o valor máximo dos meridianos.	máximo que poden acadar os meridianos cara ao Leste ou cara ao Oeste, pero presenta erros na formulación.	correctamente e sen erros o valor máximo que poden acadar, en graos, os meridianos cara ao Leste ou cara ao Oeste.	Setembro	
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.2.	1.4.2.2. Compara a lonxitude do Ecuador coa lonxitude dun trópico, e indica cal dos dous ten unha maior dimensión.	Non localiza os paralelos no mapa, confunde Ecuador e trópicos	Diferenza entre a lonxitude do Ecuador e a dos trópicos.	Diferenza entre a lonxitude do Ecuador e a dos trópicos, e presenta unha explicación detallada.	1ª Avaliación Setembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.2.	1.4.2.4 Localiza o accidentes xeográficos a partir de coordenadas xeográficas.	Amosa dificultades para entender como funcionan as coordenadas xeográficas. Ou ben, non localiza correctamente os puntos xeográficos indicados.	Entende o funcionamento das coordenadas xeográficas e localiza os puntos xeográficos cometendo pequenos erros de aproximación.	Entende o funcionamento das coordenadas xeográficas e localiza os puntos xeográficos de forma correcta.	Todo curso	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.2.	1.4.2.5 Localiza os puntos xeográficos indicados nun mapa na Internet e traza percorridos entre eles.	Amosa dificultades para utilizar un mapa na Internet e trazar percorridos.	Localiza a maioría dos puntos no mapa da Internet e traza percorridos entre estes.	Localiza todos os puntos no mapa da Internet e traza o mellor recorrido entre todos eles.	Todo curso	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.4. Est. Apr. XHB1.4.2.	1.4.2.7 Localiza distintos espazos de paisaxes de clima extremo e indica as súas coordenadas xeográficas.	Amosa dificultades para localizar algún espazo de paisaxe de clima extremo.	Localiza dous ou tres espazos de paisaxe de clima extremo e indica as coordenadas xeográficas.	Localiza todos os espazos de paisaxe de clima extremo requiridos e indica as coordenadas xeográficas.	1ª Avaliación Outubro- Novembro	CD
Bloque 1 Crit. Aval. B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais e os grandes ríos e as grandes zonas climáticas e identificar as súas características. Est. Apr. XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	1.5.1.1 Localiza no mapa as principais unidades do relevo dos cinco continentes.	Ten dificultades para recoñecer e localizar as unidades de relevo no mapa. Localiza algunhas pero non as stúa no continente correcto	Localiza as principais unidades do relevo dos cinco continentes, pero comete algún erro para situalas no mapa.	Localiza no mapa as principais unidades do relevo dos cinco continentes correctamente.	1ª Avaliación Outubro- Novembro	CSIEE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.5. Est. Apr. XHB1.5.1.	1.5.1.2 Sitúa no mapa físico os picos máis elevados de cada unha das cordilleiras europeas.	Ten dificultades para situar no mapa os picos máis elevados das cordilleiras europeas, ou comete erros de localización.	Sitúa no mapa os picos máis elevados das cordilleiras europeas, pero comete algún erro pequeno.	Sitúa no mapa correctamente e sen erro os picos máis elevados das cordilleiras europeas.	1ª Avaliación Outubro- Novembro	CSIEE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.5. Est. Apr. XHB1.5.1.	1.5.1.3 Indica no mapa correspondente os bordes montañosos da Meseta, e as cordilleiras que se sitúan na periferia peninsular.	Ten dificultades para situar no mapa os bordes montañosos da Meseta e as cordilleiras que se sitúan na periferia peninsular.	Sitúa no mapa os bordes montañosos da Meseta e localiza algunhas das cordilleiras da periferia peninsular.	Sitúa no mapa os bordes montañosos da Meseta e localiza todas as cordilleiras da periferia peninsular.	1ª Avaliación Novembro	CSIEE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.2 Describe os efectos que teñen os terremotos de grande intensidade sobre o territorio.	Presenta dificultades para entender que son os terremotos e cales son as súas consecuencias, que describe moi vagamente.	Entende que son os terremotos e describe algunhas das consecuencias	Entende que son os terremotos e describe con detalles e exemplos as consecuencias sobre o territorio .	1ª Avaliación Novembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.3 Explica como os axentes internos modifican o relevo	Amosa dificultades para recoñecer os axentes internos	Recoñece algúns axentes internos modificadores do	Recoñece os axentes internos modificadores do	1ª Avaliación Novembro	CMCTC

	terrestre.	modeladores do relevo terrestre.	relevo terrestre e explica de forma sinxela como actúan.	relevo terrestre e explica de forma completa como actúan.		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.4 Distingue as formas do relevo que configuran a superficie terrestre e do fondo oceánico.	Amosa dificultades para enumerar as formas do relevo que configuran a superficie terrestre e do fondo oceánico.	Enumera algunhas das formas do relevo que configuran a superficie terrestre e do fondo oceánico.	Enumera todas as formas do relevo que configuran a superficie terrestre e do fondo oceánico.	1ª Avaliación Novembro	CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.5 Describe que é unha depresión ou cunca e un val.	Presenta dificultades para recoñecer que é unha depresión ou cunca e que é un val, ou recoñéceos, pero non é quen de describilos.	Recoñece que é unha depresión ou cunca e que é un val pero descríbese de forma moi simple.	Recoñece que é unha depresión ou cunca e que é un val e descríbese de forma completa.	1ª Avaliación Novembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.8 Localiza nun planisferio os océanos da Terra, os principais mares e os ríos máis importantes.	Ten dificultades para localizar no planisferio os océanos da Terra, os principais mares e os ríos máis importantes.	Localiza no planisferio os océanos da Terra e os principais mares, pero presenta dificultades para localizar os ríos máis importantes.	Localiza no planisferio os océanos da Terra, os principais mares e os ríos máis importantes.	Todo o curso	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.1.	1.6.1.9 Localiza e sitúa os mares e océanos que bañan as costas do continente europeo.	Ten dificultades para situarse nun mapa físico de Europa.	Sabe situarse nun mapa físico de Europa e localiza algúns dos mares e océanos que bañan as súas costas.	Sabe situarse nun mapa físico de Europa e localiza todos os mares e océanos que bañan as súas costas.	Todo o curso	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflecten os elementos máis importantes.	1.6.2.1 Comenta de forma íntegra os mapas do tempo dos medios españois.	Amosa dificultades para comprender a información que se transmite nos mapas do tempo, para analizala e para explicala.	Comprende a información que se transmite nos mapas do tempo pero realiza análises parciais.	Comprende a información que se transmite nos mapas do tempo e realiza análises completas e correctas.	1ª Avaliación Decembro	CCL CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.3 Explica que son os monzóns e razoa por que se producen.	Amosa dificultades para identificar e localizar o clima monzónico, ou para explicar os seus trazos principais.	Identifica o clima monzónico, explica as súas características principais pero amosa dificultades para razoar as súas causas.	Identifica o clima monzónico, explica as súas características principais e razoa por que se producen.	1ª Avaliación Decembro	CCL CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.6 Segue as pautas no libro para elaborar un climograma, interpréto e extrae conclusións ao respecto.	Ten dificultades para elaborar o climograma, ou comete erros na elaboración e ten dificultades para chegar a conclusións.	Elabora correctamente un climograma, pero presenta dificultades para extraer conclusións .	Elabora perfectamente un climograma , e extrae conclusións correctas.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC.
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.7 Observa o mapa climático de Europa, relaciona cada clima coa súa vexetación natural, e explica as características fundamentais das formacións vexetais predominantes.	Ten dificultades para relacionar cada clima coa súa vexetación natural .	Relaciona cada clima coa súa vexetación natural, e explica algunhas das características fundamentais das formacións vexetais predominantes.	Relaciona cada clima coa súa vexetación natural e explica todas as características das formacións vexetais predominantes.	1ª Avaliación Decembro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.8 Indica as características que presenta a paisaxe oceánica e explica por que tamén se lle chama paisaxe atlántica.	Amosa dificultades para recoñecer algunha característica da paisaxe oceánica.	Indica trazos da paisaxe oceánica e explica de forma sinxela por que tamén se lle chama paisaxe atlántica.	Indica as características da paisaxe oceánica e explica correctamente o nome de paisaxe atlántica.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC CL.
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6.	1.6.2.9 Localiza	Ten dificultades para	Localiza as imaxes da	Localiza as imaxes	1ª Avaliación	CAA

Est. Apr. XHB1.6.2.	imaxes da paisaxe oceánica europea nas distintas épocas do ano e realiza un <i>collage</i> explicativo.	localizar as distintas imaxes e realizar o <i>collage</i> . Se atopa imaxes, non sabe escoller as significativas.	paisaxe oceánica e realiza un <i>collage</i> correcto en contido e presentación.	da paisaxe oceánica e realiza un <i>collage</i> ben informado, formalmente correcto e orixinal na presentación	Decembro	
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.11 Localiza en que lugares da Terra se encontra o tipo de paisaxe continental.	Presenta dificultades para localizar a paisaxe continental.	Identifica zonas da Terra onde se localiza a paisaxe continental.	Identifica todas as zonas da Terra onde se localiza a paisaxe continental.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.13 Explica razoadamente por que a paisaxe continental recibe este nome.	Ten dificultades para recoñecer por que a paisaxe continental recibe este nome.	Explica algunha das razóns polas que a paisaxe continental recibe este nome.	Explica razoadamente por que a paisaxe continental recibe este nome.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC CL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.14 Indica cantos tipos de paisaxes se dan na Península Ibérica, e identifica similitudes e diferenzas das paisaxes peninsulares españolas.	Ten dificultades para indicar cantos tipos de paisaxes se dan na Península Ibérica, e para identificar similitudes e diferenzas das paisaxes peninsulares españolas.	Indica as paisaxes que se dan na Península Ibérica, e identifica algunhas das similitudes e diferenzas das paisaxes peninsulares españolas.	Indica as paisaxes que se dan na Península Ibérica, e identifica todas as similitudes e diferenzas das paisaxes peninsulares españolas.	2ª Avaliación Xaneiro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.15 Argumenta se o ser humano transformou moito ou non a paisaxe, e propón exemplos concretos da paisaxe española.	Ten dificultades para argumentar se o ser humano transformou moito ou non a paisaxe. Non é quen de poñer exemplos.	Argumenta correctamente se o ser humano transformou moito ou non a paisaxe, e cita algún exemplo.	Argumenta correctamente se o ser humano transformou moito ou non a paisaxe e cita distintos exemplos.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.16 Explica e argumenta como é a paisaxe humanizada nas Illas Canarias.	Non sabe definir e explicar como é a paisaxe humanizada, ou confunde as características do das Illas Canarias.	Define bastante ben paisaxes humanizadas, aínda que precisa algo de axuda docente.	Define moi ben as paisaxes humanizadas, discriminando as das Illas Canarias de forma correcta e autónoma.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.18 Sintetiza as características fundamentais que presentan as paisaxes de climas temperados.	Ten dificultades para sintetizar as características fundamentais que presentan as paisaxes de climas temperados.	Sintetiza e resume as características fundamentais que presentan as paisaxes de climas temperados.	Sintetiza, resume e explica razoadamente as características fundamentais que presentan as paisaxes de climas temperados.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.20 Indica as actividades humanas que teñen maior impacto nas zonas de paisaxe ecuatorial e razoa a resposta.	Ten dificultades para indicar as actividades humanas que teñen un maior impacto nas zonas de paisaxe ecuatorial, ou non sabe razoar a súa resposta.	Indica a maioría das actividades humanas que teñen un maior impacto nas zonas de paisaxe ecuatorial, e razoa correctamente a súa resposta.	Indica todas as actividades humanas que teñen un maior impacto nas zonas de paisaxe ecuatorial, razoa a súa resposta e extrae conclusións.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.23 Explica as diferenzas entre a estepa e a sabana.	Ten dificultades para recoñecer que son a estepa e a sabana.	Explica as diferenzas entre a estepa e a sabana.	Explica as diferenzas entre a estepa e a sabana e achega exemplos.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.24 Describe as condicións económicas que permiten construír grandes e modernas cidades nos desertos cálidos.	Amosa dificultades para entender que condicións permiten construír cidades nos desertos cálidos.	Describe algunha das condicións económicas que permiten construír grandes cidades nos desertos cálidos.	Describe todas as condicións económicas que permiten construír grandes e modernas cidades nos desertos cálidos.	2ª Avaliación Xaneiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.25 Localiza nun atlas os desertos	Ten dificultades para localizar no atlas os	Localiza os desertos cálidos da Terra,	Localiza os desertos cálidos da Terra,	2ª Avaliación Xaneiro	CAA

	cálidos que existen na Terra, enuméraos, e indica o continente ao que pertencen.	desertos cálidos da Terra.	situáos correctamente	situáos e proporciona algunhas coordenadas xeográficas.		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.26 Busca información na Internet sobre as características dos oasis e as súas formas de vida.	Presenta dificultades para recoñecer e buscar información en internet, ou precisa axuda docente para atopar algunha característica dos oasis.	Busca información na Internet sobre os oasis e as súas formas de vida.	Busca información na Internet sobre as características dos oasis e as súas formas de vida e descríbeseas.	2ª Avaliación Xaneiro-Febreiro	CD
Bloque 1 Crit. Aval. B1.6. Est. Apr. XHB1.6.2.	1.6.2.29 Observa, describe, analiza e interpreta unha paisaxe de clima extremo a partir dunha fotografía.	Presenta dificultades para observar, e interpretar unha paisaxe a partir dunha fotografía.	Observa e describe unha paisaxe de clima extremo a partir dunha fotografía pero non a analiza.	Observa, describe, analiza e interpreta correctamente unha paisaxe de clima extremo.	2ª Avaliación Febreiro	CAA CD
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo. Est. Apr. XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	1.7.1.3 Analiza o mapa e indica os límites físicos de Europa, e os mares e océanos limítrofes coas costas europeas.	Ten dificultades para interpretar o mapa e localizar nel os límites físicos de Europa.	Localiza no mapa os límites físicos de Europa, pero ten dificultades para sinalar todos eles, incluídos os mares.	Localiza no mapa os límites físicos de Europa e sinala correctamente todos eles.	2ª Avaliación Febreiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Est. Apr. XHB1.7.1.	1.7.1.4 Observa o mapa físico e localiza as principais formas do relevo de Europa.	Ten dificultades para interpretar o mapa.	Interpreta o mapa e localiza as formas máis importantes do relevo de Europa.	Interpreta o mapa e localiza todas as formas do relevo de Europa, sen erros.	Todo o curso	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Est. Apr. XHB1.7.1.	1.7.1.5 Describe, a partir da observación dun mapa físico de España, as características do relevo español.	Ten dificultades para comprender o mapa	Realiza unha descrición correcta dalgunhas das características do relevo español.	Realiza unha descrición correcta de todas as características do relevo español, reflexionando sobre como inflúen na economía.	Todo o curso	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Est. Apr. XHB1.7.1.	1.7.1.11 Indica cales son os factores que se combinan para formar unha paisaxe natural.	Amosa dificultades para recoñecer os factores que se combinan para formar unha paisaxe natural.	Recoñece a maioría dos factores que se combinan para formar unha paisaxe natural.	Recoñece todos os factores que se combinan para formar unha paisaxe natural.	2ª Avaliación Febreiro	CAA CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.7. Est. Apr. XHB1.7.1.	1.7.1.12 Identifica quen é o principal axente modelador das paisaxes humanizadas.	Presenta dificultades para recoñecer os axentes modeladores das paisaxes humanizadas e indentificar o principal.	Identifica quen é o principal axente modelador das paisaxes humanizadas pero xustifícao dunha forma moi simple.	Identifica quen é o principal axente modelador das paisaxes humanizadas e xustifícao dunha forma correcta.	2ª Avaliación Febreiro	CAA CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.8. Situar no mapa de Europa as principais unidades e elementos do relevo continental. Est. Apr. XHB1.8.1. Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo.	1.8.1.2 Clasifica os ríos europeos segundo a súa vertente e explica as súas características.	Amosa dificultades para recoñecer os ríos europeos, ou non é quen de clasificalos por vertentes e aportar algunhas das súas características.	Recoñece os ríos europeos e explica correctamente as súas características aínda que comete algún erro cando os clasifica segundo as súas vertentes.	Recoñece os ríos europeos, explica correctamente as súas características e clasifícao segundo as súas vertentes á perfección.	Todo o curso	CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo. Est. Apr. XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa.	1.9.1.1 Describe a atmosfera e coñece as características das súas capas.	Amosa dificultades para entender que a atmosfera está composta de capas diferenciadas.	Describe a atmosfera e recoñece algunhas das características das súas capas.	Describe a atmosfera e recoñece todas as características das súas capas.	2ª Avaliación Xaneiro	CMCCT

Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.3 Recoñece a importancia da radiación solar e sinala cales son as súas vantaxes e inconvenientes.	Presenta dificultades para recoñecer que é a radiación solar e explicala. Non sabe explicar a súa influencia na atmosfera.	Recoñece a importancia da radiación solar e indica algunhas maneiras nas que inflúe na atmosfera	Recoñece a importancia da radiación solar e indica tcomo inflúe na atmosfera.	2ª Avaliación Xaneiro	CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.4 Explica que é a temperatura atmosférica, como se mide e en que unidades se expresa.	Ten dificultades para distinguir que é a temperatura atmosférica, como se mide e en que unidades se expresa.	Recoñece e explica que é a temperatura atmosférica pero amosa algunha confusión en como se mide e/ou en que unidades se expresa.	Recoñece e explica perfectamente que é a temperatura atmosférica, como se mide e en que unidades se expresa	1ª Avaliación Decembro	CMCCT CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.5 Redacta un texto explicando como se forman as nubes utilizando o vocabulario preciso.	Amosa dificultades para entender como é o proceso de formación das nubes, ou enténdeo moi vagamente.	Entende como é o proceso de formación das nubes aínda que redacta un texto con algunha imprecisión.	Entende perfectamente como é o proceso de formación das nubes e redacta un texto cheo de precisión	2ª Avaliación Xaneiro	CCL CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.6 Busca imaxes para elaborar un mural que amose a acción erosiva, transportadora e sedimentaria da auga.	Presenta dificultades para entender a acción erosiva, transportadora e sedimentaria da auga.	Entende a acción erosiva, transportadora e sedimentaria da auga e elabora un mural aínda que esquece algún material imprescindible.	Entende a acción erosiva, transportadora e sedimentaria da auga e elabora un mural moi explicativo.	1ª Avaliación Novembro	CCL CMCCT CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9.Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.7 Explica que é a presión atmosférica, como se mide e en que unidades se expresa.	Ten dificultades para entender que é a presión atmosférica. Non sabe explicar como se mide nin en que unidades se expresa	Explica que é a presión atmosférica pero amosa algunha confusión.	Explica que é a presión atmosférica, como se mide e en que unidades se expresa, sen erros.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9.Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.8 Explica que son as isobaras, para que se utilizan e distingue entre altas e baixas presións.	Amosa dificultades para entender que é a presión e como se representa. Cústalle distinguir entre altas e baixas presións.	Explica de forma sinxela que son as isobaras e para que serven, pero confunde os tipos de presión.	Explica que son as isobaras e para que serven. Distingue as altas presións das baixas. sinalando que nome reciben.	1ª Avaliación Decembro1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.11 Indica os factores que explican a variación da temperatura dun lugar.	Descoñece os factores que explican a variación da temperatura dun lugar. Ou indica algún pero con fallos.	Recoñece e indica algúns dos factores que explican a variación da temperatura dun lugar.	Recoñece e indica todos os factores que explican a variación da temperatura dun lugar.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.12 Define os conceptos de latitude, altitude e continentalidade.	Confunde os conceptos de latitude, altitude e continentalidade. Defíneos mal ou de forma parcial.	Distingue os conceptos de latitude, altitude e continentalidade pero defíneos de forma parcial.	Recoñece e distingue os conceptos de latitude, altitude e continentalidade e os define de forma correcta.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.13 Determina e indica cantas zonas climáticas hai na Terra.	Non comprende o concepto de zona climática. Non indica cales son nin como se chaman	Distingue as zonas climáticas da Terra pero confunde algunha localización.	Distingue e determina correctamente cantas zonas climáticas hai na Terra.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.14 Consulta un Atlas e elabora unha táboa de clasificación cos distintos climas de Europa, que teña en conta as informacións en referencia ás temperaturas, as precipitacións e a súa localización segundo	Ten dificultades para consultar o atlas e extraer informacións. Elaboro unha táboa de clasificación, pero con dificultades para organizar a información.	Elabora unha táboa de clasificación cos distintos climas de Europa, con fallos ou inconsistencias na información extraída	Elabora unha táboa de clasificación cos distintos climas de Europa, e ten en conta toda a información precisa.	1ª Avaliación Decembro	CAA

	a latitude.					
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.15 Explica como inflúen a disposición do relevo e a altitude nos climas peninsulares.	Non comprende a influencia de relevo e altitude nos climas.	Explica de forma simple como inflúen a disposición do relevo e a altitude nos climas peninsulares.	Explica de forma moi acertada como inflúen a disposición do relevo e a altitude nos climas peninsulares.	1ª Avaliación Decembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.16 Localiza no mapa formulado os distintos tipos de climas que existen en España, e indica as características das súas temperaturas e precipitacións.	Ten dificultades para diferenciar entre os tipos de clima,e localizalos.	Localiza no mapa formulado os distintos climas de España e explica algunhas das características.	Localiza no mapa formulado os climas de España e explica todas as características.	1ª Avaliación Decembro	CMCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.1.	1.9.1.17 Busca nun atlas a situación das Canarias, indica as súas coordenadas e describe en que zona climática se sitúa e como é a vexetación.	Presenta dificultades para localizar as Canarias nun atlas., ou erra indicando as coordenadas ou expresando a zona climática á que pertencen	Localiza as Canarias nun atlas e indica as coordenadas. Comete erros ao indicar a zona climática e o tipo de vexetación.	Busca nun atlas a situación das Canarias, indica as súas coordenadas e describe en que zona climática se sitúa e como é a vexetación.	1ª Avaliación Decembro	CCT CSIEE
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	1.9.2.1 Diferencia as características dun océano e dun mar.	Ten dificultades para distinguir entre océano e mar.	Recoñece diferenzas entre océano e mar e explícaas.	Recoñece as diferenzas entre océano e mar e explícaas de forma correcta.	Todo curso	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.2.	1.9.2.3 Describe o fenómeno das mareas e das correntes mariñas.	Non comprende que son as mareas e que son as correntes mariñas.	Distingue mareas e correntes mariñas e explica que son e como se diferencian.	Distingue mareas e as correntes mariñas,localízaas e explica que son e como se diferencian.	1ª Avaliación novembro	CMCTC CCA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.2.	1.9.2.4 Explica cal é a orixe das augas subterráneas.	Non entende o concepto de augas subterráneas, ou cal é a orixe delas.	Recoñece as augas subterráneas e indica cal é a súa orixe.	Recoñece as augas subterráneas e explica correctamente a súa orixe achegando algún efecto sobre o relevo.	1ª Avaliación novembro	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.9. Est. Apr. XHB1.9.2.	1.9.2.5 Localiza España e indica en que zona climática se encontra.	Ten dificultades para atopar España nun mapa, ou para indicar en que zona climática se atopa.	Localiza España nun mapa, indica en que zona climática se encontra pero sinala erroneamente algúns dos valores climáticos.	Localiza España nun mapa, indica en que zona climática se encontra e sinala correctamente os valores climáticos característicos.	1ª Avaliación decembro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o medio ambiente e as súas consecuencias. Est. Apr. XHB1.11.1. Realiza buscas en medios impresos e dixitais referidas a problemas medioambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles.	1.11.1.1 Sinala as consecuencias sobre o medio que tivo a construción dos encoros do Ebro.	Presenta dificultades para entender como os encoros modifican o medio.	Indica algunhas das consecuencias sobre o medio que tivo a construción dos encoros do Ebro.	Indica as consecuencias sobre o medio máis importantes que tivo a construción dos encoros do Ebro e explícaas.	2ª Avaliación febreiro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.2 Escolle un axente modificador do relevo e seleccionando información doutros medios elabora un póster explicativo.	Presenta dificultades para facer a tarefa e para atopar información sobre axentes modificadores do relevo.	Escolle un axente modificador do relevo e realiza un póster explicativo con algunha información.	Escolle un axente modificador do relevo e realiza un póster explicativo con información detallada sobre a súa acción.	1ª Avaliación novembro	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.1 Sinala as consecuencias sobre o medio que tivo a	Presenta dificultades para entender como os encoros modifican	Indica consecuencias sobre o medio que tivo a construción dos	Indica e explica as consecuencias sobre o medio da	2ª Avaliación febreiro	CAA

	construción dos encoros do Ebro.	o medio.	encoros do Ebro.	construción dos encoros do Ebro.		
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.5 Extrae conclusións a partir dun cuestionario sobre o consumo de auga.	Amosa dificultades para elaborar un cuestionario sobre o consumo de auga, ou non extrae conclusión dos resultados.	Elabora o cuestionario e extrae algunha conclusión dos resultados obtidos.	Elabora o cuestionario sobre o consumo de auga e extrae conclusións detalladas.	2ª Avaliación marzo	CAA CMCTC CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.6 Localiza imaxes dunha planta potabilizadora e explica cada unha das fases do proceso.	Ten dificultades para encontrar imaxes dunha planta potabilizadora.	Encontra algunhas imaxes dunha planta potabilizadora e explica algunhas fases.	Encontra imaxes dunha planta potabilizadora e distingue e explica todas as fases.	2ª Avaliación marzo	CAA CMCTC CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.10 Elabora unha listaxe coas actividades individuais que realizamos cotiamente e que implican consumo de auga.	Descoñece que actividades cotiás implican consumo de auga.	Elabora unha listaxe con poucas actividades individuais que implican consumo de auga.	Elabora unha listaxe extensa coas actividades individuais que implican consumo de auga.	2ª Avaliación marzo	CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.13 Elabora en grupo un decálogo polo desenvolvemento sostible.	Amosa dificultades para traballar en grupo.	Elabora en grupo o decálogo pero amosa unha actitude pasiva co resto dos compañeiros.	Elabora en grupo o decálogo e amosa unha actitude activa co resto dos compañeiros.	2ª Avaliación marzo	CSC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.17 Redacta un texto sobre as consecuencias da falta de auga potable ou sobre os beneficios desta.	Ten dificultades para recoñecer as consecuencias da falta de auga potable ou os beneficios desta.	Recoñece as consecuencias da falta de auga potable ou os beneficios desta e redacta un texto informado, pero sen conclusións	Recoñece as consecuencias da falta de auga potable ou os beneficios desta e redacta un texto informado e con conclusións e argumentos propios.	2ª Avaliación marzo	CMCTC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.24 Busca información sobre catástrofes naturais e localizaas nun mapa utilizando distintos símbolos ou iconas.	Ten dificultades para buscar información sobre catástrofes naturais, ou para localizalas no mapa.	Busca información sobre catástrofes naturais e localizaas nun mapa, cometendo algún erro.	Busca información sobre catástrofes naturais e localizaas nun mapa utilizando distintos símbolos.	2ª Avaliación febreiro-marzo	CAA
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.33 Indica e explica as causas dos incendios forestais.	Amosa dificultades para indicar causas dos incendios forestais.	Indica algunha das causas dos incendios forestais pero non as explica.	Indica e explica razoadamente as causas dos incendios forestais.	2ª Avaliación marzo	CMCCT
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.35 Escribe un pé para unha fotografía dunha paisaxe que sufriu un incendio e razónao.	Non relaciona correctamente o sentido da imaxe co pé da foto.	Escribe un pé para unha fotografía dunha paisaxe que sufriu un incendio e explica de forma simple.	Escribe un pé para unha fotografía dunha paisaxe que sufriu un incendio e razónao con coherencia.	2ª Avaliación marzo	CCL
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.54 Define o concepto de marea negra, explica cando se produce, e cales son as súas consecuencias.	Ten dificultades para definir que é unha marea negra, como se produce e cales son as súas consecuencias.	Explica correctamente que é unha marea negra e como se produce, pero presenta dificultades para explicar as súas consecuencias.	Explica correctamente que é unha marea negra e como se produce, e describe detalladamente as súas consecuencias.	2ª Avaliación marzo	CSC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.55 Busca cinco imaxes dos efectos que producen as mareas negras e escribe un pé de imaxe para cada unha delas.	Presenta dificultades para buscar algunha imaxe dos efectos que producen as mareas negras e escribir un pé de imaxe.	Busca algunhas imaxes dos efectos que producen as mareas negras e escribe un pé de imaxe para cada unha delas.	Busca cinco imaxes dos efectos que producen as mareas negras e escribe un pé de imaxe para cada unha delas.	2ª Avaliación marzo	CSC
Bloque 1 Crit. Aval. B1.11. Est. Apr. XHB1.11.1.	1.11.1.56 Explica e argumenta por que a capacidade tecnolóxica está moi	Ten dificultades para comprender e explicar por que a capacidade	Explica correctamente por que a capacidade tecnolóxica está moi	Explica correctamente por que a capacidade tecnolóxica está moi	2ª Avaliación marzo	CMCCT

	relacionada coas desigualdades económicas.	tecnolóxica está moi relacionada coas desigualdades económicas.	relacionada coas desigualdades económicas.	relacionada coas desigualdades económicas, e achega conclusións propias ao respecto.		
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. Est. Apr. XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	3.2.1.1 Comprende a importancia da arqueoloxía e dos vestixios materiais para coñecer e comprender a Prehistoria.	Entende de forma vaga a importancia da arqueoloxía e os vestixios materiais sinalando de forma pouco razoada algún motivo da relevancia de ambos para coñecer e comprender a Prehistoria .	Entende de forma adecuada a importancia da arqueoloxía e os vestixios materiais explicando con certo grao de detalle e con corrección os principais motivos da relevancia de ambos para coñecer a Prehistoria.	Comprende e asume a importancia da arqueoloxía e os vestixios materiais explicando con detalle e con corrección os motivos da relevancia de ambos e empregando para isto argumentos e exemplos.	2ª Avaliación abri	CD
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Est. Apr. XHB3.2.1.	3.2.1.2 Identifica e localiza os principais xacementos prehistóricos da Península Ibérica a partir da interpretación dun mapa.	Interpreta o mapa de forma imprecisa e sen chegar a comprender a distribución dos xacementos prehistóricos na Península.	Interpreta o mapa correctamente e obtén unha idea de conxunto sobre os lugares da Península na que se concentran os xacementos neolíticos e as principais mostras de arte rupestre.	Interpreta o mapa con precisión e obtén un coñecemento detallado sobre os lugares da Península nos que se concentran os xacementos neolíticos e as principais mostras de arte rupestre sinalando os principais xacementos de cada tipo.	3ª Avaliación abri	CMCCT CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Est. Apr. XHB3.2.1.	3.2.1.4 Comprende a importancia dos restos arqueolóxicos e as lendas para coñecer a historia das orixes de Roma e explica brevemente este período da civilización romana.	Comprende vagamente a importancia dos restos arqueolóxicos e as lendas para coñecer as orixes de Roma.	Entende de forma adecuada a importancia dos restos arqueolóxicos e as lendas para coñecer a historia das orixes de Roma explicando con certo grao de detalle e con corrección as orixes esta civilización a partir da súa interpretación.	Comprende e asume a importancia dos restos arqueolóxicos e as lendas para coñecer a historia das orixes de Roma explicando con moito detalle e con corrección as orixes desta civilización a partir da súa interpretación.	3ª Avaliación maio	CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. I Est. Apr. XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan restos materiais ou textuais.	3.2.2.1 Explica a achega histórica das fontes secundarias, a partir da análise dun texto sobre pinturas rupestres femininas.	Non comprende que son fontes secundarias para a historia. Ten dificultades para responder preguntas acerca do texto.	Comprende a importancia das fontes secundarias e responde correctamente a maioría das preguntas formuladas acerca do texto.	Comprende a importancia das fontes secundarias e responde correctamente todas as preguntas formuladas acerca do texto.	3ª Avaliación	CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Est. Apr. XHB3.2.2.	3.2.2.2 Analiza o valor das fontes materiais a partir do estudo de enxovais funerarios da Idade dos Metais.	Ten dificultades para analizar o valor das fontes materiais, e para realizar correctamente as actividades propostas, a partir do estudo de enxovais funerarios da Idade dos Metais.	Analiza correctamente o valor das fontes materiais, e realiza as actividades formuladas a partir do estudo de enxovais funerarios da Idade dos Metais, cometendo algún erro pouco significativo.	Analiza correctamente o valor das fontes materiais, e realiza as actividades formuladas a partir do estudo de enxovais funerarios da Idade dos Metais, sen cometer ningún tipo de erro.	3ª Avaliación abril	CES
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Est. Apr. XHB3.2.2.	3.2.2.4 Interpreta textos que recrean intervencións nunha asemblea ateniense para detallar o funcionamento da democracia	Identifica o tema dos textos e relaciónaos coa democracia ateniense sen chegar a acadar unha comprensión clara do seu contido.	Identifica o tema dos textos, relaciónaos coa democracia ateniense e analiza o seu contido describindo correctamente o	Identifica o tema dos textos, relaciónaos coa democracia ateniense e analiza o seu contido describindo con detalle o contido do	3ª Avaliación maio	CSC

	ateniense.		contido do texto e esbozando algunhas opinións sobre diferentes cuestións relativas aos textos.	texto e argumentando opinións de forma razoada sobre diferentes cuestións relativas aos textos.		
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. I Est. Apr. XHB3.2.2.	3.2.2.5 Emprega un texto histórico de Estrabón como fonte de coñecemento histórico para detallar a actividade económica dos pobos iberos.	Identifica o texto como histórico e recoñece vagamente o seu tema sen chegar a acadar unha comprensión clara do seu contido nin do seu valor histórico.	Le un texto histórico de forma comprensiva, identifica o seu autor e relaciona o tema de fragmento con algúns contidos ou coñecementos previos desenvolto no tema.	Le un texto histórico de forma comprensiva, identifica o seu autor, relaciona o tema de fragmento cos contidos previos desenvolto no tema e amplía coñecementos a partir da súa lectura.	3ª Avaliación maio	CAA
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. I Est. Apr. XHB3.2.2.	3.2.2.6 Comprende o valor o valor artístico e histórico de tres manifestacións da arte ibérica e descríbeseas con detalle.	Comprende de forma imprecisa o valor artístico e histórico de tres manifestacións da arte ibérica e enumera de forma inconexa algunha das súas características	Cofece o valor artístico e histórico de tres manifestacións da arte ibérica e realiza explicacións completas, breves e pouco detalladas sobre as súas principais características.	Cofece e aprecia o valor artístico e histórico de tres manifestacións da arte ibérica e realiza explicacións completas, breves e detalladas sobre as súas principais características.	3ª Avaliación abril	CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.2. Est. Apr. XHB3.2.2.	3.2.2.18 Valora a conservación de restos de construcións para coñecer o pasado e argumenta a súa importancia.	Non valora a conservación de restos de construcións para coñecer o pasado.	Valora bastante a conservación de restos de construcións para coñecer o pasado aínda que argumenta limitadamente a súa importancia.	Valora moito a conservación de restos de construcións para coñecer o pasado e argumenta coherentemente e con corrección a súa importancia.	3ª Avaliación	CAA
Bloque 3 Crit. Aval. 3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e interpretación. Est. Apr. XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	3.3.1.1 Elabora un mapa sobre o proceso de domesticación dos animais e indica en que etapa da Prehistoria se inicia este proceso.	Ten dificultades para elaborar o mapa sobre o proceso de domesticación dos animais, e indicar as distintas etapas da Prehistoria nas que teñen lugar os diversos cambios.	Elabora correctamente o mapa sobre o proceso de domesticación dos animais, e indica practicamente todas as etapas da Prehistoria nas que teñen lugar os distintos cambios	Elabora perfectamente o mapa sobre o proceso de domesticación dos animais, e indica todas as etapas da Prehistoria nas que teñen lugar os distintos cambios.	3ª Avaliación abril	CAA
Bloque 3 Crit. Aval. 3.4. Entender que os acontecementos e procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). Est. Apr. XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	3.4.1.1 Explica en que zonas e en que época xurdiron as primeiras civilizacións urbanas.	Ten dificultades para indicar en que zonas e en que época xurdiron as primeiras civilizacións urbanas.	Indica en que zonas e en que época xurdiron as primeiras civilizacións urbanas.	Indica en que zonas e en que época xurdiron as primeiras civilizacións urbanas e extrae conclusións propias ao respecto.	3ª Avaliación abril	CAA
Bloque 3 Crit. Aval. 3.4. Est. Apr. XHB3.4.1.	3.4.1.2 Identifica os pobos indoeuropeos que chegaron á Península Ibérica e sitúalos cronolóxicamente e xeograficamente.	Cofece vagamente a existencia de pobos indoeuropeos na Península antes da chegada dos romanos sen chegar a situalos xeográfica nin cronologicamente.	Identifica quen son os pobos indoeuropeos, sitúalos xeograficamente de forma adecuada e ten unha noción imprecisa da súa cronoloxía.	Identifica quen son os pobos indoeuropeos, sitúalos xeograficamente con exactitude e establece con claridade a súa cronoloxía.	3ª Avaliación abril	CAA

Bloque 3 Crit. Aval. 3.4. Est. Apr. XHB3.4.1.	3.4.1.3 Identifica os pobos prerromanos e sitúalos cronolóxicos e xeograficamente.	Cofece vagamente a existencia de pobos indíxenas na Península antes da chegada dos romanos sen situalos xeográficamente nin cronologicamente.	Identifica quen son os pobos prerromanos, sitúalos xeograficamente de forma adecuada e ten unha noción imprecisa da súa cronoloxía.	Identifica quen son os pobos prerromanos, sitúalos xeograficamente con exactitude e establece con claridade a súa cronoloxía.	3ª Avaliación abril	CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.4. Est. Apr. XHB3.4.1.	3.4.1.5 Obtén unha visión de conxunto dos pobos castrexos, as súas características urbanísticas e a vida cotiá dos seus habitantes a partir da interpretación da información contida nunha páxina web.	Signala de forma illada algunhas características urbanísticas dos pobos castrexos e recoñece con erros algúns dos trazos principais da vida cotiá dos seus habitantes.	Explica con certo grao de detalle as características urbanísticas dos pobos castrexos e describe brevemente os trazos principais da vida cotiá dos seus habitantes.	Explica con detalle as características urbanísticas dos pobos castrexos e describe os trazos principais da vida cotiá dos seus habitantes.	3ª Avaliación abril	CCL CSC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, insertándoo no contexto adecuado. Est. Apr. XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	3.5.1.1 Describe a <i>domus</i> romana usando un vocabulario histórico adecuado para a área e o artístico concreto do área da arquitectura romana.	Non emprega o vocabulario adecuado para describir unha domus romana nin a arquitectura romana.	Emprega un vocabulario bastante correcto para describir a domus romana e a arquitectura romana, pero precisa algo de axuda docente.	Emprega un vocabulario adecuado para describir unha domus romana e a arquitectura romana e de forma autónoma.	3ª Avaliación maio	CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.6. Entender o proceso de hominización. Est. Apr. XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	3.6.1.2 Explica as características dúas diferentes tipos de <i>Homo</i> , os instrumentos que usaban, de que lugar eran orixinais e a súa expansión.	Non distingue as características dos diferentes tipos de <i>Homo</i> nin os instrumentos que usaban	Explica de forma bastante correcta os tipos de <i>Homo</i> e os instrumentos que usaban, aínda que dubida máis na súa expansión.	Explica correctamente os tipos de <i>Homo</i> que existiron, os instrumentos que usaban e a súa expansión.	3ª Avaliación abril	CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.6. Est. Apr. XHB3.6.1.	3.6.1.3 Describe o proceso de hominización, indica se se trata dun proceso lineal e xustifica a resposta.	Ten dificultades para comprender e explicar o proceso de hominización.	Describe correctamente o proceso de hominización e explica de forma imprecisa ou incompleta por que se trata dun proceso lineal.	Explica correctamente o proceso de hominización e xustifica correcta e detalladamente por que se trata dun proceso lineal con argumentos e exemplos claros.	3ª Avaliación abril	CMCCT
Bloque 3 Crit. Aval. 3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga e distinguir a diferente escala temporal de etapas como estas. Est. Apr. XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da Historia Antiga.	3.7.1.1 Sitúa cronologicamente a chegada dos pobos indoeuropeos á Península e establece as fases ou períodos nos que se produciu a súa chegada.	Establece de forma incorrecta a chegada dos pobos indoeuropeos á Península confundindo este suceso con outros acontecementos ou períodos históricos.	Sitúa con precisión o inicio da chegada dos pobos indoeuropeos e sinala de forma aproximada a súa chegada progresiva en fases ou períodos diferenciados.	Sitúa con precisión o inicio da chegada dos pobos indoeuropeos e a súa chegada progresiva en fases ou períodos diferenciados.	3ª Avaliación abril	CMCCT
Bloque 3 Crit. Aval. 3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e a Idade Antiga para adquirir unha perspectiva global da súa evolución. Est. Apr. XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	3.8.1.3 Elabora un eixe cronolóxico que comprenda as diferentes etapas da Grecia Antiga e os seus principais sucesos históricos entre os séculos IX a. C e I a.C.	Ten dificultades para elaborar o eixe cronolóxico sobre as distintas etapas da Grecia Antiga e os seus principais sucesos históricos.	Elabora un eixe cronolóxico sobre algunhas das etapas da Grecia Antiga e os seus principais sucesos históricos entre os séculos IX a. C e I a.C.	Elabora perfectamente un eixe cronolóxico que comprende as distintas etapas da Grecia Antiga e os seus principais sucesos históricos entre os séculos IX a. C e I a.C.	3ª Avaliación maio	CMCCT
Bloque 3 Crit. Aval. 3.8.	3.8.1.4 Elabora un	Ten dificultades para	Elabora un eixe	Elabora	3ª	CMCCT

Est. Apr. XHB3.8.1.	eixe cronolóxico que comprenda as diferentes etapas e sucesos do primeiro cristianismo entre os séculos I d. C e V d.C.	elaborar o eixe cronolóxico que comprenda as diferentes etapas e sucesos do primeiro cristianismo entre os séculos I d. C e V d.C.	cronolóxico de forma correcta pero no que falta algún dato sobre as diferentes etapas e sucesos do primeiro cristianismo entre os séculos I d. C e V d.C.	perfectamente un eixe cronolóxico que comprende as diferentes etapas e sucesos do primeiro cristianismo entre os séculos I d. C e V d.C.	Avaliación xuño	
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos nos que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico. Est. Apr. XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos nos que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	3.9.1.2 Comprende e describe a importancia do dominio do lume na vida dos seres humanos durante o Paleolítico.	Recoñece que o dominio do lume foi importante para a vida do ser humano no Paleolítico sen chegar a estruturar unha explicación sobre esta importancia nin sobre os usos do lume no Paleolítico.	Comprende que o dominio do lume foi fundamental para a vida do ser humano no Paleolítico e explica brevemente a maioría dos usos do lume neste período e algunhas das transformacións na vida que supuxo para os seres humanos.	Asume que o dominio do lume foi importante para a vida do ser humano no Paleolítico e explica con detalle os usos do lume neste período e as transformacións na vida que supuxo para os seres humanos.	3ª Avaliación abril	CCL CMCCT CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Est. Apr. XHB3.9.1.	3.9.1.1 Describe a vida cotiá e os xeitos de subsistencia dos seres humanos durante o Paleolítico a partir da observación dunha ilustración.	Identifica nunha ilustración algunha particularidade da vida cotiá e os xeitos de subsistencia propios do Paleolítico sen chegar a comprender nin a describir como era a vida dos seres humanos neste período.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e os xeitos de subsistencia propios do Paleolítico, obtén unha visión de conxunto da vida no Paleolítico e explica brevemente os diferentes aspectos da vida neste período.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e os xeitos de subsistencia propios do Paleolítico, obtén unha visión de conxunto da vida no Paleolítico e explica con detalle os diferentes aspectos da vida neste período con exemplos e argumentos.	3ª Avaliación abril	CCL CSC CES
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Est. Apr. XHB3.9.1.E	3.9.1.3. Explica o significado da palabra Neolítico, e identifica a súa relación coa nova técnica de traballar a pedra.	Ten dificultades para explicar o significado da palabra Neolítico, e para identificar a súa relación coa nova técnica de traballar a pedra.	Comprende e explica, correctamente o significado da palabra Neolítico, pero presenta dificultades para identificar a súa relación coa nova técnica de traballar a pedra.	Comprende e explica, correctamente, o significado da palabra Neolítico, e identifica a súa relación coa nova técnica de traballar a pedra.	3ª Avaliación abril	CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Est. Apr. XHB3.9.1.	3.9.1.4 Describe a vida cotiá e as actividades económicas dos seres humanos durante o Neolítico a partir da observación dunha ilustración.	Identifica nunha ilustración algunha particularidade da vida cotiá e as actividades económicas dos seres humanos durante o Neolítico sen chegar a comprender nin a describir como era a vida dos seres humanos neste período.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades económicas dos seres humanos durante o Neolítico, obtén unha visión de conxunto da vida no Neolítico e explica brevemente os diferentes aspectos da vida neste período.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades económicas dos seres humanos durante o Neolítico, obtén unha visión de conxunto da vida no Neolítico e explica con detalle os diferentes aspectos da vida neste período con exemplos e argumentos.	3ª Avaliación abril	CCL CES
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Est. Apr. XHB3.9.1.	3.9.1.6 Detalla as transformacións económicas e sociais que supuxo a aparición da metalurxia.	Recoñece de forma imprecisa que a aparición da metalurxia supuxo un cambio económico e social sen chegar a sinalar en que consistiron estes cambios.	Establece que a aparición da metalurxia favoreceu a especialización do traballo e explica brevemente as transformacións económicas ou sociais que supuxo	Establece que a aparición da metalurxia favoreceu a especialización do traballo e explica con detalle e axudándose de exemplos as transformacións	3ª Avaliación abril	CMCCT CCL

			esta especialización.	económicas ou sociais que supuxo esta especialización.		
Bloque 3 Crit. Aval. 3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos nos que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico. Est. Apr. XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	3.9.2.1 Recoñece e explica a importancia da muller no desenvolvemento da economía e a vida cotiá da sociedade neolítica.	Amosa unha baixa comprensión ou valoración da relevancia do papel da muller na economía e a vida cotiá da sociedade neolítica.	Comprende a importancia da muller na economía e a vida cotiá da sociedade neolítica e explica con certo grao de detalle algunhas das funcións que exercía na sociedade do Neolítico.	Comprende e valora a importancia da muller na economía e a vida cotiá da sociedade neolítica e explica con detalle as funcións que exercía na sociedade do Neolítico.	3ª Avaliación abril	CSC CES
Bloque 3 Crit. Aval. 3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos. Est. Apr. XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da “deusa nai”.	3.10.1.2 Recoñece as características e o significado relixioso das Venus paleolíticas a partir da lectura dun texto breve e a fotografía da Venus de Willendorf.	Relaciona o texto descritivo das venus paleolíticas e a ilustración sen chegar a assimilar as características deste tipo de obras de arte nin as súas funcións.	Relaciona o texto descritivo das venus paleolíticas e a ilustración e describe brevemente as súas características e a súa función relixiosa.	Relaciona o texto descritivo das venus paleolíticas e a ilustración e describe as súas características relacionándoas coa súa función como parte dun culto á fertilidade.	3ª Avaliación abril	CES
Bloque 3 Crit. Aval. 3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico. Est. Apr. XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os diversos imperios de Mesopotamia e de Exipto.	3.11.1.1 Localiza onde están situados Exipto e Mesopotamia, e que ríos atravesan os seus territorios.	Localiza de forma imprecisa ou con erros onde están situados Exipto e Mesopotamia e ten dificultades para indicar os ríos que atravesan os seus territorios.	Localiza onde están situados Exipto e Mesopotamia e indica os ríos que atravesan os seus territorios.	Localiza onde están situados Exipto e Mesopotamia, indica os ríos que atravesan os seus territorios e extrae conclusións propias ao respecto.	3ª Avaliación abril-maío	CMCCT
Bloque 3 Crit. Aval. 3.11. . Est. Apr. XHB3.11.1.	3.11.1.2 Explica as tres grandes fases do ciclo agrícola exipcio, e a súa relación coas enchentes do Nilo.	Confunde ou identifica erroneamente algunha das tres grandes fases do ciclo agrícola exipcio, e a súa relación coas enchentes do Nilo.	Describe as tres grandes fases do ciclo agrícola exipcio e ten dificultades para definir a súa relación coas enchentes do Nilo.	Explica as tres grandes fases do ciclo agrícola exipcio e define a súa relación coas enchentes do Nilo.	3ª Avaliación maio	CMCCT CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.11. Est. Apr. XHB3.11.1.	3.11.1.3 Indica o funcionamento do goberno das cidades mesopotámicas, e o papel que tiñan nel os funcionarios, os sacerdotes e os soldados.	Amosa unha baixa comprensión do funcionamento do goberno das cidades mesopotámicas, e o papel que tiñan nel os funcionarios, os sacerdotes e os soldados.	Explica correctamente o funcionamento do goberno das cidades mesopotámicas, pero ten dificultades para definir o papel que tiñan nel os funcionarios, os sacerdotes e os soldados.	Explica o funcionamento do goberno das cidades mesopotámicas e define correctamente o papel que tiñan nel os funcionarios, os sacerdotes e os soldados.	3ª Avaliación maio	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.11. Est. Apr. XHB3.11.1.	3.11.1.4 Indica en que se diferencian unha cidade-Estado, un reino e un imperio, e explica que reinos e imperios se instaloron en Mesopotamia, e que territorios abrangueron.	Signal de forma inconexa algunha diferenza entre unha cidade-Estado, un reino e un imperio sen explicar que reinos e imperios se instaloron en Mesopotamia, e que territorios abrangueron.	Indica as principais diferenzas entre unha cidade-Estado, un reino e un imperio, explica que reinos e imperios se instaloron en Mesopotamia e ten dificultades para localizar que territorios abrangueron.	Indica as principais diferenzas entre unha cidade-Estado, un reino e un imperio, explica que reinos e imperios se instaloron en Mesopotamia e que territorios abrangueron.	3ª Avaliación maio	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.11. Est. Apr. XHB3.11.1.	3.11.1.5 Explica os poderes que tiña en	Ten dificultades para identificar e explicar	Explica correctamente os	Explica correctamente os	3ª Avaliación	CEC CSC

	Exipto o faraón, e indica os seus atributos de poder e o significado de cada atributo.	os poderes que tiña en Exipto o faraón, e indica os seus atributos de poder e o significado de cada atributo.	poderes que tiña en Exipto o faraón, indica os seus atributos de poder, pero ten dificultades para definir o significado de cada atributo.	poderes que tiña en Exipto o faraón, indica os seus atributos de poder e define o significado de cada atributo.	maio	
Bloque 3 Crit. Aval. 3.12. Recoñecer a importancia do descubrimento da escritura. Est. Apr. XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais, ágrafos) e as fontes históricas (textos).	3.12.1.1 Recoñece os vestixios materiais representados nunha estratigrafía e clasifícaos en función da etapa da Prehistoria á que corresponden.	Recoñece de forma imprecisa que é un vestixio material e clasifica en estratos os vestixios representados no debuxo dunha estratigrafía de forma aleatoria ou con numerosas incorreccións.	Recoñece que é un vestixio material e clasifica en estratos os vestixios representados no debuxo dunha estratigrafía de forma correcta.	Recoñece que é un vestixio material, clasifica en estratos os vestixios representados no debuxo dunha estratigrafía de forma correcta e argumenta os motivos da súa clasificación.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.12. Est. Apr. XHB3.12.1.	3.12.1.5 Identifica os pobos que colonizaron a Hispania prerromana e sitúaos cronolóxicos e xeograficamente axudándose de textos e mapas.	Cofece vagamente a existencia de pobos colonizadores na Península antes da chegada dos romanos sen chegar a situalos xeográficamente nin cronoloxicamente.	Identifica quen son os pobos colonizadores, sitúaos xeograficamente de forma adecuada e ten unha noción imprecisa da súa cronoloxía.	Identifica quen son os pobos colonizadores, sitúaos xeograficamente con exactitude e establece con claridade a súa cronoloxía.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.12. Est. Apr. XHB3.12.1.	3.12.1.6 Describe a vida cotiá e as actividades económicas dos iberos a partir da observación dunha ilustración na que se reconstrúe como era un poboado íbero.	Identifica nunha ilustración algunha particularidade da vida cotiá e as actividades económicas dos iberos sen chegar a comprender nin a describir como era a vida nun poboado íbero.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades económicas dos iberos, obtén unha visión de conxunto da vida nun poboado íbero e explica brevemente os diferentes aspectos da vida neste período.	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades económicas dos iberos, obtén unha visión de conxunto da vida nun poboado íbero e explica con detalle os diferentes aspectos da vida neste período con exemplos e argumentos.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.13. Explicar as etapas nas que se divide a historia de Exipto. Est. Apr. XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico- xeográfico da expansión exipcia.	3.13.1.1 Localiza nun mapa os imperios exipcio e mesopotámico e algunhas das súas cidades máis relevantes.	Identifica a zona de Oriente Próximo nun mapa e confunde a localización dos imperios exipcio e mesopotámico	Identifica a zona de Oriente Próximo nun mapa, localiza os imperios exipcio e mesopotámico e sinala no mapa algún dos seus ríos e algunha das súas cidades.	Identifica a zona de Oriente Próximo nun mapa, localiza os imperios exipcio e mesopotámico e sinala no mapa os seus principais ríos e cidades.	3ª Avaliación maio	CMCCT CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.13. Est. Apr. XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas nas que se divide Exipto.	3.13.2.1 Explica como se formou o reino de Exipto, en que época, e que eran as dinastías de faraóns.	Sinala de forma imprecisa ou con erros como se formou o reino de Exipto e sen detallar en que época se formou ou que eran as dinastías de faraóns.	Explica correctamente como se formou o reino de Exipto e en que época, pero ten dificultades para definir que eran as dinastías de faraóns.	Explica correctamente como se formou o reino de Exipto e en que época, e define con detalle que eran as dinastías de faraóns.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia. Est. Apr. XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	3.14.1.1 Explica a razón pola que no antigo Exipto se momificaban os defuntos, e que eran o Tribunal de Osiris e o <i>Libro dos Mortos</i> .	Sinala que no Antigo Exipto existía a momificación sen explicar por que no antigo Exipto se momificaban os defuntos e descoñece que eran o Tribunal de Osiris e o <i>Libro dos Mortos</i> .	Explica correctamente por que no antigo Exipto se momificaban os defuntos e que era o Tribunal de Osiris e descoñece o significado do <i>Libro dos Mortos</i> .	Explica correctamente e con detalle por que no antigo Exipto se momificaban os defuntos e que eran o Tribunal de Osiris e o <i>Libro dos Mortos</i> .	3ª Avaliación maio	CEC CSC

Bloque 3 Crit. Aval. B3.14. Est. Apr. XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	3.14.2.1 Define o concepto de “relixión politeísta”, enumera os principais deuses exipcios, explica como era a súa representación e indica cales tiñan cabeza de animal.	Ten dificultades para definir o concepto de “relixión politeísta”, enumerar os principais deuses exipcios, explicar como era a súa representación e indicar cales tiñan cabeza de animal.	Define o concepto de “relixión politeísta”, enumera os principais deuses exipcios, explica como era a súa representación con algún erro, e descoñece cales tiñan cabeza de animal.	Define o concepto de “relixión politeísta”, enumera os principais deuses exipcios, explica como era a súa representación e indica cales tiñan cabeza de animal.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.16. Cofecer os trazos principais das “polis” gregas e a transcendencia do concepto “Democracia”. Est. Apr. XHB3.16.1. Identifica distintos trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de diferente tipo de fontes históricas.	3.16.1.4 Reflexiona e argumenta unha opinión razoada sobre a situación da muller na Grecia Antiga e a súa situación de desigualdade ante os homes.	Amosa escaso interese no tema de reflexión proposto e dá respostas concisas sen argumentar nin explicar adecuadamente as súas opinións.	Elabora unha explicación correctamente argumentada e razoada sobre a situación da muller na Grecia Antiga e apoia as súas explicacións con diversos exemplos da vida dun personaxe proposto.	Elabora unha explicación ben argumentada e razoada sobre a situación da muller na Grecia Antiga e apoia as súas explicacións con numerosos exemplos da vida dun personaxe proposto.	3ª Avaliación maio	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.16. Est. Apr. XHB3.16.1.	3.16.1.1 Observa a imaxe da polis, describe os diferentes elementos que a forman e detalla as actividades que se realizan na ágora.	Signala o nome dalgún elemento que forma a polis de forma illada sen ter coñecer o resto de elementos da polis nin detallar as actividades que se realizan na ágora	Identifica e describe correctamente os elementos que forman a polis e explica algunha das actividades que se realizan na ágora.	Identifica e describe correctamente os elementos que forman a polis, e explica detalladamente as actividades que se realizan na ágora.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.16. Est. Apr. XHB3.16.1.	3.16.1.5 Completa unha táboa establecendo as principais características da organización social e política de Esparta, Atenas e os reinos helenísticos.	Completa unha táboa sobre as principais características da organización social e política de Esparta, Atenas e os reinos helenísticos cometendo erros ou deixando entradas sen completar.	Completa correctamente unha táboa sobre as principais características da organización social e política de Esparta, Atenas e os reinos helenísticos	Completa correctamente unha táboa sobre as principais características da organización social e política de Esparta, Atenas e os reinos helenísticos sen consultar o libro nin outras fontes.	3ª Avaliación maio	CCjMCC T
Bloque 3 Crit. Aval. B3.16. Est. Apr. XHB3.16.1.	3.16.1.7 Comprende o carácter politeísta da relixión grega e romana, enumera os principais deuses gregos e romanos e explica as súas atribucións e o obxecto que os identificaba.	Recoñece o carácter politeísta da relixión grega e romana e enumera algúns dos principais deuses greorromanos sen distinguir se se trata do nome grego ou romano de ditas divindades.	Recoñece o carácter politeísta da relixión grega e romana, enumera e distingue os principais deuses romanos e gregos e sinala os trazos ou obxectos característico destes deuses.	Recoñece o carácter politeísta da relixión grega e romana, enumera e distingue os principais deuses romanos e gregos e describe con detalle os trazos e os obxectos característico destes deuses.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.16. Est. Apr. XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	3.16.2.3 Indica as principais diferenzas e similitudes entre o sistema democrático ateniense e a democracia occidental actual.	Signala unha ou dúas diferenzas e similitudes entre o sistema democrático ateniense e a democracia occidental actual sen explicalas nin describilas.	Explica brevemente a maioría das principais diferenzas e similitudes entre o sistema democrático ateniense e a democracia occidental actual.	Explica as principais diferenzas e similitudes entre o sistema democrático ateniense e a democracia occidental actual, e extrae conclusións propias ao respecto.	3ª Avaliación maio	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización”. Est. Apr. XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.	3.17.1.1 Analiza o mapa histórico e explica cales foron as grandes áreas de colonización dos gregos, e cita algunha colonia de cada unha delas.	Recoñece de forma moi vaga o tema do mapa e necesita soporte docente ou dun compañeiro para interpretar o mapa e responder as preguntas formuladas.	Interpreta o mapa sobre a colonización grega, explica a maioría das grandes áreas de colonización dos gregos, e cita algúns exemplos concretos.	Interpreta o mapa sobre a colonización grega, explica correctamente cales foron as grandes áreas de colonización dos gregos, e cita algunha colonia de cada unha delas.	3ª Avaliación maio	CEC

Bloque 3 Crit. Aval. B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico. Est. Apr. XHB3.18.1. Elabora un mapa do Imperio de Alexandre.	3.18.1.1 Recria a expansión do imperio de Alexandre Magno e as súas implicacións históricas a partir da análise detallada e pautada dun mapa.	Segue as instrucións ou pautas para analizar un mapa sobre o imperio de Alexandre Magno de forma mecánica e sen extraer coñecementos e respondendo con erros frecuentes as preguntas formuladas na actividade.	Segue as instrucións ou pautas para analizar un mapa sobre o imperio de Alexandre Magno, comprende os sucesos descritos no mapa e responde brevemente as preguntas formuladas de forma adecuada.	Segue as instrucións ou pautas para analizar un mapa sobre o imperio de Alexandre Magno, alcanza un coñecemento preciso dos sucesos descritos no mapa e responde detalladamente as preguntas formuladas.	3ª Avaliación maio-xuño	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.19. Entender o alcance do “clásico” na arte e a cultura occidentais . Est. Apr. XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	3.19.1.1 Analiza e caracteriza un mosaico e describe a escea que representa valorando a neutralidade ou obxectividade do artista.	Le os textos explicativos que acompañan a ilustración do mosaico sen chegar a comprender a escea representada, a actitude do artista nin os principais trazos da obra.	Identifica os personaxes e a escea representada con axuda do pé de ilustración, describe adecuadamente como representa a obra o suceso histórico ao que fai referencia e sinala a actitude do artista.	Identifica os personaxes e a escea representada con axuda do pé de ilustración, describe detalladamente como representa a obra o suceso histórico ao que fai referencia e sinala a actitude do artista argumentando a súa opinión.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.19. Est. Apr. XHB3.19.1. E	3.19.1.5 Describe con detalle un edificio o Partenón a partir da resposta a un completo cuestionario sobre as súas características arquitectónicas e o seu contexto histórico.	Identifica o Partenón e a súa función como templo e sinala de forma inconexa algunha característica do seu aspecto ou do seu contexto histórico.	Identifica o Partenón e a súa función como templo, caracteriza adecuadamente o seu aspecto exterior e a súa estrutura arquitectónica e describe brevemente o seu estilo artístico.	Identifica o Partenón e a súa función como templo, caracteriza con detalle o seu aspecto exterior e a súa estrutura arquitectónica e describe o seu estilo artístico contextualizándoo na súa etapa histórica.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.19. . Est. Apr. XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das distintas áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	3.19.2.1 Redata unha explicación detallando os principais trazos da civilización grega a partir dos contidos do tema e unha serie de pautas.	Enumera algún trazo da civilización grega de forma pouco inconexa e amosa un baixo grao de coñecemento e comprensión da civilización helénica.	Explica adecuadamente todos ou a maioría dos trazos relevantes da civilización grega.	Explica de forma detallada os trazos relevantes da civilización grega achegando exemplos e argumentando as súas afirmacións.	3ª Avaliación maio	CEC CCL
Bloque 3 Crit. Aval. B3.19. Est. Apr. XHB3.19.2.	3.19.2.2 Coñece o argumento da <i>Odisea</i> e o significado da palabra odisea.	Amosa escaso interese no coñecemento da <i>Odisea</i> e ten unha noción inexacta ou errónea do significado da palabra odisea na actualidade.	Describe brevemente algúns episodios ou anécdotas da <i>Odisea</i> e define o significado da palabra odisea na actualidade.	Describe con detalle distintos episodios ou anécdotas da <i>Odisea</i> e define o significado da palabra odisea na actualidade relacionándoo coa obra literaria.	3ª Avaliación maio	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, economía e cultura romanas e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga. Est. Apr. XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas distintas etapas da expansión de Roma.	3.20.1.1 Describe o proceso de expansión do Imperio romano, as súas fases e os territorios conquistados en cada fase.	Interpreta o mapa de forma imprecisa e sen chegar a comprender o proceso de expansión da civilización romana	Interpreta o mapa adecuadamente, obtén unha idea de conxunto sobre o proceso de expansión da civilización romana e sinala a cronoloxía das diferentes etapas deste proceso.	Interpreta o mapa con precisión, obtén un coñecemento detallado sobre o proceso de expansión da civilización romana e sinala a cronoloxía das diferentes etapas deste proceso describindo os territorios conquistados en cada etapa.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. .	3.20.2.1. Describe as funcións das	Identifica as institucións da Roma	Describe de forma adecuada o	Describe de forma detallada o	3ª Avaliación	CEC

Est. Apr. XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	institucións da Roma republicana e valora cal é a institución máis relevante a partir da interpretación dun esquema.	republicana e describe as súas funcións de forma confusa ou con incorreccións.	funcionamento das institucións da Roma republicana e sinala cal é a institución máis importante.	funcionamento n das institucións da Roma republicana e razoa cal é a institución máis importante.	xuño	
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.2. Explica se, segundo os parámetros actuais, o sistema de goberno da República romana pode considerarse unha democracia ou unha oligarquía e argumenta a resposta.	Amosa escaso interese na actividade proposta e non chega a explicitar ningunha opinión ou razoamento sobre a cuestión.	Explica se o sistema de goberno da República romana pode considerarse unha democracia ou unha oligarquía e argumenta breve e correctamente a súa resposta.	Explica se o sistema de goberno da República romana pode considerarse unha democracia ou unha oligarquía, argumenta correctamente a súa resposta, e extrae conclusións ao respecto.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.4 Recoñece e sitúa cronoloxicamente o período da <i>Pax romana</i> e sinala as particularidades da organización social e política romana durante este período.	Identifica de forma inexacta a cronoloxía da <i>Pax romana</i> e enuncia que foi un período de paz..	Recoñece o período de tempo que abarca a <i>Pax romana</i> , sinala que foi un período de paz e prosperidade e describe brevemente os factores que favoreceron a prosperidade e a organización administrativa do Imperio.	Recoñece o período de tempo que abarca a <i>Pax romana</i> , explica que foi un período de paz e prosperidade e describe con detalle os factores que favoreceron a prosperidade e a organización administrativa do Imperio.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.6 Identifica as características da organización e os grupos sociais durante a República e o Imperio describindo con detalle as diferenzas existentes en ambos os dous períodos.	Identifica de forma illada algunha característica da organización e os grupos sociais durante a República e o Imperio sen obter unha comprensión clara da sociedade romana durante ambos períodos.	Describe de forma adecuada as características da organización e os grupos sociais durante a República e o Imperio e sinala brevemente as súas diferenzas máis relevantes nos dous períodos.	Describe de forma detallada as características da organización e os grupos sociais durante a República e o Imperio e explica de forma razoada as diferenzas máis relevantes en ambos períodos.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.7 Describe os principais aspectos da crise social, económica e política do Imperio romano no século III d. C.	Recoñece a existencia da crise do Imperio romano no século III d.C sen enumerar as súas causas.	Recoñece a existencia da crise do Imperio romano no século III d.C e describe brevemente as principais causas e consecuencias desta crise no ámbito social, económico e político.	Recoñece a existencia da crise do Imperio romano no século III d.C e describe con detalle e de forma razoada as principais causas e consecuencias desta crise no ámbito social, económico e político.	3ª Avaliación xuño	CEC CCL
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.10 Describe a vida cotiá e as actividades que se realizaban en distintas dependencias dunha <i>domus</i> a partir da observación dunha ilustración na que se reconstrúe como era unha casa romana.	Sinala o nome das dependencias dunha <i>domus</i> e cita algunha das actividades que se realizaba nelas.	Describe con certo grao de detalle as dependencias dunha <i>domus</i> e explica axeitadamente as actividades que se realizaban nelas e os trazos máis destacados da vida cotiá.	Describe con detalle as dependencias dunha <i>domus</i> , explica as actividades que se realizaban nelas e reconstrúe como era a vida dun cidadán romano a partir da caracterización da súa vivenda.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.20. Est. Apr. XHB3.20.2.	3.20.2.12 Describe a vida cotiá e as actividades económicas agrarias dos romanos a partir da observación dunha ilustración na que se	Identifica nunha ilustración algunha particularidade da vida cotiá e as actividades agrarias dos romanos sen chegar a comprender	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades agrarias dos romanos, obtén unha visión de	Identifica nunha ilustración as particularidades da vida cotiá e as actividades agrarias dos romanos, obtén unha visión de	3ª Avaliación xuño	CEC

	reconstrúe como era unha vila agrícola.	nin a describir como era a vida e a actividade agrícola nunha vila.	conxunto da vida nunha vila e explica brevemente as diferentes actividades económicas propias desta redonda.	conxunto da vida nunha vila e explica con detalle as diferentes actividades económicas con exemplos.		
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos. Est. Apr. XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	3.21.1.1 Recoñece e describe con detalle os principais monumentos e edificios da Roma imperial.	Signala de forma incompleta algúns dos monumentos e edificios da Roma imperial e sinala a súa función ou utilidade.	Enumera os monumentos e edificios da Roma imperial, describe a súa función ou utilidade e explica adecuadamente as súas características.	Enumera os monumentos e edificios da Roma imperial, describe a súa función ou utilidade e explica con detalle as súas características .	v	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. Est. Apr. XHB3.21.1.	3.21.1.2 Compara un templo romano e un grego identificando as súas similitudes e diferenzas a partir da observación de ilustracións.	Observa o templo grego e romano cunha atención intermitente e límitase a escoitar as semallanzas e diferenzas cando as sinala o docente.	Observa o templo grego e romano atentamente e sinala a maioría dos elementos comúns dos templos gregos e romanos e algunha das súas diferenzas.	Observa o templo grego e romano atentamente e explica brevemente os principais elementos comúns dos templos gregos e romanos e as súas diferenzas.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. Est. Apr. XHB3.21.1.	3.21.1.3 Analiza a ilustración do Panteón de Roma e describe os elementos adoptados da arquitectura grega e as achegas romanas que incorpora.	Analiza a ilustración do Panteón de Roma e sinala de forma inconexa algún elemento propio da arquitectura grega presente no edificio.	Analiza a ilustración do Panteón de Roma, describe brevemente os principais elementos da arquitectura grega presentes no edificio e explica de forma somera a cúpula como unha achega da arquitectura romana.	Analiza a ilustración do Panteón de Roma, describe con detalle os principais elementos da arquitectura grega presentes no edificio e explica con precisión a importancia da cúpula e do <i>oculus</i> como achegas da arquitectura romana.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. I Est. Apr. XHB3.21.1.	3.21.1.6 Describe con detalle un mosaico romano a partir da elaboración dunha ficha artística sobre as súas características.	Identifica e localiza a obra de arte proposta e sinala de forma inconexa algunha característica do seu aspecto e da escea que recrea.	Identifica e localiza a obra de arte proposta, describe adecuadamente o seu aspecto exterior, a escea que recrea situándoa no seu contexto histórico e estilo artístico.	Identifica e localiza a obra de arte proposta, describe adecuadamente o seu aspecto exterior, a escea que recrea situándoa no seu contexto histórico e estilo artístico.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. Est. Apr. XHB3.21.1.	3.21.1.7 Identifica as partes dun teatro romano e compárao cun grego.	Non identifica as partes dun teatro romano nin grego.	Identifica case todas as partes de teatros romanos e gregos, pero cústalle algo comparalos.	Identifica todas as partes do teatro romano e do grego e compáraos perfectamente.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.21. Est. Apr. XHB3.21.1.	3.21.1.8 Recoñece e describe con detalle a estrutura dunha cidade romana e os seus principais edificios e infraestruturas.	Signala de forma incompleta algúns dos edificios e infraestruturas dunha cidade romana.	Enumera os edificios e infraestruturas dunha cidade romana e explica características da súa estrutura e trazado urbanístico.	Enumera e describe os edificios e infraestruturas dunha cidade romana e explica con detalle as características do trazado urbanístico.	3ª Avaliación xuño	CEC CSC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente. Est. Apr. XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.	3.22.1.1 Describe a conquista romana de Hispania, as súas fases e os territorios conquistados en cada fase a partir da observación dun mapa e a lectura dun texto explicativo.	Interpreta o mapa e o texto explicativo de forma imprecisa e sen chegar a comprender a evolución da conquista romana de Hispania e as súas fases.	Interpreta o mapa e o texto explicativo, obtén unha idea de conxunto sobre a evolución da conquista romana de Hispania e as súas fases e sinala a cronoloxía das	Interpreta o mapa e o texto explicativo con precisión, obtén un cofecemento detallado sobre a evolución da conquista romana de Hispania e as súas fases e sinala	3ª Avaliación xuño	CEC CSC

			diferentes etapas deste proceso.	a cronoloxía das diferentes etapas deste proceso describindo os territorios conquistados en cada etapa.		
Bloque 3 Crit. Aval. 3.22. Est. Apr. XHB3.22.1.	3.22.1.2 Analiza un mapa histórico da Península Ibérica en época romana e sinala cales foron as provincias nas que dividiu Hispania, recoñecer as provincias e data correctamente a etapa á que se refire o mapa.	Identifica as provincias sinaladas no mapa sen relacionalas directamente cos actuais territorios ou divisións territoriais da Península.	Identifica as provincias sinaladas no mapa, relaciónaaas cos actuais territorios ou divisións territoriais da Península e sinala con precisión o século IV d.C como a etapa á que corresponde o mapa.	Identifica as provincias no mapa, relaciónaaas coas actuais divisións territoriais, recoñece as cidades que e o seu nome actual e sinala o século IV d.C como a etapa á que corresponde o mapa.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente. Est. Apr. XHB3.22.3. Entende qué significou a 'romanización' en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	3.22.3.2 Identifica os elementos da cultura romana que adoptaron os hispanos e sinala cales deles se manteñen na actualidade.	Sinala de forma illada algún elemento cultural romano que adoptaron os hispanos.	Sinala os elementos culturais romanos que adoptaron os hispanos, explica en que consistiu a romanización e sinala algún elemento da cultura romana que sobrevivira ata a actualidade.	Sinala os elementos culturais romanos que adoptaron os hispanos, explica en que consistiu a romanización e sinala elementos da cultura romana que se manteñan valorando a influencia romana na nosa sociedade.	3ª Avaliación xuño	CEC
Bloque 3 Crit. Aval. 3.22. Est. Apr. XHB3.22.3.	3.22.3.3 Realiza unha procura de información na Internet ou outras fontes sobre os restos romanos existentes na propia Comunidade comentando a información obtida.	Necesita pautas ou axuda docente para localizar a información na Internet ou outras fontes e para interpretar e comentar a información obtida.	Localiza de forma autónoma a información obtida na Internet ou outras fontes e describe adecuadamente os principais restos romanos da Comunidade a partir da información obtida.	Localiza de forma autónoma a información obtida, describe con detalle os principais restos romanos da Comunidade a partir da información e valora razoadamente a importancia do patrimonio romano.	3ª Avaliación xuño	CEC

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A materia, a variedade de competencias clave a desenvolver e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, esixen e permiten unha metodoloxía aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único texto, senón tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia.

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa

elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos de nosa disciplina. Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
	1*	2	3
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.			
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			
Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

*1:adecuadamente; 2 de maneira suficiente; 3 con dificultade ou non o fai.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as actuacións e adaptacións necesarias.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Caderno de cada alumno ou alumna
- Exercicios propostos, realizados e corrixidos na aula, que deberían figurar nos cadernos do alumnado.

- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba.
- Tarefas individuais ou grupais elaboradas con recursos dixitais e presentadas a través das plataformas virtuais empregadas polos profesores da área

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria en setembro, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado e a consecución dos estándares de aprendizaxe, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

As probas formais suporán un porcentaxe de ata o 70% da nota, obténdose o 30% restante da cualificación de estándares de aprendizaxe a través dos instrumentos de avaliación expostos no epígrafe anterior.

Para superar a avaliación, un alumno ou alumna deberá acadar unha cualificación igual ou superior a 5. Ao remate de cada avaliación ou antes do remate do curso, os alumnos terán a posibilidade de superar as avaliacións suspensas a través dunha proba escrita.

Para superar a materia en xuño o alumno debe acadar unha cualificación igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións. En caso de acadar unha media xeral superior a 5, o alumno pode superar a materia a pesar de ter unha avaliación con unha cualificación inferior a 5.

O Departamento pode considerar que un alumno ou alumna abandonou a materia caso de producirse ausencias inxustificadas, negativa manifesta a facer as tarefas propostas, negativa a facer os exames ou probas, falta de interese e de esforzo pola materia, se os resultados académicos son inferiores a unha cualificación de 2 ou expresa publicamente dito abandono. En dito caso, seguirase o protocolo de apercibir ao alumno, e avisar aos titores legais.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán un exame en setembro a cargo do Departamento.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo:

- Adaptacións da programación, do xeito e nivel que se considere apropiado, cando sexa preciso.
- Deseñar tarefas axeitadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organizar o desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procurar material adaptado a diversas deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES.

Poderanse realizar actividades específicas para este nivel, así como participar nas que outros departamentos do centro ou a Biblioteca deste propoñan ao longo do curso, dependendo da oferta cultural da contorna. Sempre que a situación sanitaria o permita.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

XEOGRAFÍA E HISTORIA

CURSO: 2º ESO

PROFESORES: María A. Bobillo Vázquez-Monjardín e David Fernández Lorenzo

TEXTO: ALBET, A. Xeografía e Historia 2º Curso, Vicens Vives 2016

ISBN: 978-84-682-3632-2

LINGUA: Galego

AUTORIZACIÓN: 2016

OBXECTIVOS.

Os obxectivos da materia de Xeografía e Historia para o nivel de 2º de ESO son:

1. Coñecer a fin do mundo antigo e o inicio da Idade Media.
2. Coñecer o marco espazo-temporal onde se desenvolveu a civilización bizantina.
3. Explicar a organización política, social e económica de Bizancio.
4. Coñecer o legado cultural e artístico de Bizancio.
5. Identificar a importancia histórica do imperio carolinxio.
6. Coñecer a sociedade, a cultura e a arte carolinxia.
7. Desenvolver a curiosidade por coñecer o significado das imaxes bizantinas.
8. Sinalar a importancia do marco xeográfico da civilización islámica, e coñecer conceptos significativos da súa relixión.
9. Establecer e datar as etapas, feitos e expansión do Islam histórico.
10. Distinguir as institucións principais, políticas e económicas, da organización islámica.
11. Describir os trazos significativos da sociedade e da vida cotiá.
12. Recoñecer os trazos diferenciais dunha cidade musulmá.
13. Desenvolver a curiosidade por coñecer o pasado e o presente do islam.
14. Explicar a orixe do feudalismo e algúns caracteres básicos do sistema feudal.
15. Establecer a organización económica dos feudos.
16. Coñecer a organización da sociedade estamental e os lazos de dependencia.
17. Describir os trazos significativos da vida cotiá da nobreza.
18. Diferenciar as dependencias dun castelo medieval
19. Identificar a paisaxe característica das aldeas medievais e coñecer aspectos da vida cotiá dos campesiños.
20. Mostrar a importancia da Igrexa na Idade Media e coñecer o modo de vida eclesiástico.

21. Formar redes conceptuais sobre a arte románica.
22. Desenvolver a curiosidade por coñecer a Idade Media.
23. Coñecer o espazo e o tempo do Islam peninsular.
24. Analizar as formas de goberno e a economía de al-Ándalus.
25. Identificar a diversidade social de al-Ándalus e explicar aspectos da vida cotiá.
26. Mostrar a importancia do legado cultural e artístico do califato de Córdoba.
27. Sacar conclusións sobre o reino de Galicia na Alta Idade Media.
28. Coñecer os reinos cristiáns de resistencia ao islam, a súa localización xeográfica, evolución histórica e organización.
29. Formar redes conceptuais sobre a cultura e a arte dos núcleos cristiáns.
30. Coñecer o marco xeográfico e político da Plena Idade Media.
31. Analizar a expansión agraria europea e as súas causas e consecuencias.
32. Comprender o renacemento da cidade medieval.
33. Diferenciar as actividades económicas das cidades medievais.
34. Formar redes conceptuais sobre a sociedade e a vida cotiá na Plena Idade Media.
35. Comprender e explicar a relixiosidade e a cultura medievais.
36. Recoñecer as diferenzas estilísticas da arte gótica.
37. Sacar conclusións sobre a crise do século xiv, as súas causas e principais consecuencias.
38. Desenvolver interese por coñecer unha catedral gótica.
39. Aprender a analizar unha arquitectura.
40. Explicar a evolución de al-Ándalus entre os séculos XI e XV.
41. Formar redes conceptuais sobre a arte islámica en España.
42. Identificar as bases da consolidación dos reinos cristiáns peninsulares.
43. Analizar a organización dos reinos cristiáns.
44. Formar redes conceptuais sobre a arte gótica e a arte mudéjar.
45. Identificar os trazos diferenciais do territorio do reino de Galicia entre os séculos XI e XV.
46. Desenvolver a curiosidade por coñecer a Escola de Tradutores de Toledo.
47. Aprender a interpretar unha escultura
48. Coñecer o crecemento e a distribución da poboación mundial, e explicar os factores de distribución.
49. Comprender as causas do aumento ou diminución da poboación e asimilar taxas demográficas básicas.
50. Diferenciar a composición ou estrutura interna da poboación.
51. Sacar conclusións sobre os distintos comportamentos demográficos da poboación mundial.
52. Mostrar os caracteres diferenciais da evolución, distribución e variables demográficas da poboación española.

53. Constatar a existencia de tensións demográficas no mundo actual, incluída España.
54. Amosar os caracteres diferenciais da poboación de Galicia.
55. Desenvolver a curiosidade por coñecer o presente e o futuro da poboación mundial
56. Aprender a elaborar e comentar pirámides de poboación.
57. Analizar os elementos e evolución histórica das sociedades.
58. Distinguir as características das sociedades actuais.
59. Descubrir a importancia da actividade económica nas sociedades actuais.
60. Localizar os estados da Terra, apreciar a singularidade do Estado español, da Unión Europea e de Galicia.
61. Formar redes conceptuais sobre as sociedades europea, española e de Galicia.
62. Desenvolver a curiosidade por coñecer a civilización occidental.
63. Diferenciar as formas de poboamento.
64. Extraer conclusións sobre os elementos que diferencian unhas cidades doutras.
65. Diferenciar a distinta urbanización do territorio no mundo actual.
66. Interpretar as diferenzas existentes no poboamento español.
67. Coñecer a estrutura das cidades españolas actuais.
68. Observar de xeito analítico a vida na cidade actual, recoñecendo as súas vantaxes e problemas. .
69. Diferenciar os caracteres básicos das cidades de Galicia.
70. Desenvolver a curiosidade por coñecer as cidades como produto da historia.
71. Diferenciar os distintos tipos de núcleos de poboación de Galicia.
72. Aprender a comentar un plano urbano.
73. Recoñecer os problemas da sociedade urbana actual.
74. Aprender a traballar en grupo.
75. .Aprender a elaborar un traballo escolar, buscando información, seleccionándoa cun punto de vista crítico e ético.
76. Promover o desenvolvemento de destrezas básicas e de estratexias para organizar, memorizar e recuperar a información.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A Xeografía e Historia de 2º de ESO contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave, tal como está desenvolvido nas Consideracións Xerais de Área:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)

- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)
- Contribúe tamén ao desenvolvemento da Competencia matemática e Competencias tecnolóxica e científica (CMCT).

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN DA MATERIA. RELACIÓN COAS COMPETENCIAS CLAVE

Este curso, os contidos relacionados coa Demografía e a Xeografía Urbana desenvolverémolos na primeira avaliación, deixando os contidos de Historia para a segunda e terceira avaliacións.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Indicadores de logro que garanten o aprobado da materia	Competencias clave	Temporalización
Bloque 1. O medio físico					
▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude.	B.1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Sitúa correctamente no mapa un mínimo dos elementos xeográficos propostos en cada exercicio.	CAA, CMCCT, CD	Todo o curso
B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia.	B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.	XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	Describe de forma xeral pero empregando un léxico axeitado á materia os trazos xerais do medio físico	CAA, CMCCT, CD, CCL	Todo o curso
B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.	B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	Localiza correctamente un mínimo da metade das unidades de relevo propostas en cada exercicio	CAA, CMCCT, CD	Todo o curso
		XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	Describe cun léxico propio da materia as unidades de relevo	CAA, CMCCT, CD, CCL	
B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.	B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego	Localiza correctamente un mínimo da metade das unidades de relevo propostas en cada exercicio	CAA, CMCCT, CD	1ª Avaliación Setembro-outubro
		XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia	Describe cun léxico propio da materia as unidades de relevo	CAA, CMCCT, CD, CCL	
B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.	B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego	XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España	Localiza correctamente un mínimo da metade dos espazos propostos en cada exercicio	CAA, CMCCT, CD, CCL	1ª Avaliación Outubro
		XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas	Compara as zonas, facendo fincapé nas características	CAA, CMCCT,	

		bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	en que coinciden e nas que diverxen, e exprésase co vocabulario propio da materia. Analiza gráficos e imaxes correctamente	CD	
		XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	Sitúa correctamente os espazos bioclimáticos no mapa, relacionándoos cos factores que os orixinan	CAA, CMCCT, CD	
B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	Entende que a paisaxe é un conxunto complexo de variables e distingue as características que diferencian as diversas paisaxes de España e Galicia, relacionándoas co espazo que ocupan	CAA, CMCCT, CD	1ª Avaliación Outubro
B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	Atopa con axuda a información necesaria nos medios referidos, e elabora un pequeno texto empregando dita información.	CAA, CMCCT, CD, CCL	1ª Avaliación Outubro
Bloque 2. O espazo humano					
B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios	B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións	XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas	Entende correctamente os mapas, extrae información deles e distingue as zonas con maior densidade de poboación.	CAA, CMCCT, CSC, CD	1ª avaliación. Novembro
		XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento	Pescuda información en diversos medios, con axuda do profesor, e elabora un breve texto no que considera as consecuencias das migracións.	CAA, CMCCT, CSC, CD	
B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación	XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	Explica as características básicas da poboación europea na actualidade, empregando un léxico axeitado, aínda que non profundice nas cuestións propostas	CAA, CMCCT, CD, CCL	1ª avaliación. Novembro
		XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	Pode poñer exemplos de diversas situacións referentes á poboación europea, baseándose nos datos de diversos países, segundo a tarefa proposta	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	
B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios	Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.	XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	Recoñece o tipo de pirámide, entende e explica que reflicte de xeito gráfico, pero non chega a explicar por completo as causas e consecuencias da situación reflectida.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	1ª avaliación. Novembro-diciembre
		XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas	Recolle información necesaria para a análise, pero as súas conclusións carecen de profundidade.	CAA, CMCCT, CSC, CD,	

		en España.		CCL	
B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios	XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais	Explica correctamente as características das fases da emigración galega e pode relacionar cada unha delas cos principais destinos, pero non chega a conclusións axeitadas.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	1ª avaliación. Decembro
B2.5. Proceso de urbanización no planeta	B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	Comprende que tipo de gráfico pode reflectir mellor a evolución do crecemento da poboación urbana no mundo e elabóralo con axuda.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	1ª avaliación. Decembro
		XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica	Sitúa as principais cidades do mundo nun mapa, relacionándoo co país ao que pertencen e a súa posición económica, pero comete fallos, inferiores á metade da proposta.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	
B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.	B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus pros e os seus contras en Europa.	XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	Compara elementos propios do ámbito urbano con elementos propios do rural, pero comete erros por debaixo do 50% da tarefa.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	1ª avaliación Decembro
		XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	Coñece os tipos de cidades que predominan en Europa, pero non sabe con que momentos da historia relacionalas, ou non as relaciona correctamente.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	
B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.	B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.	XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	Atopa en internet ou noutras fontes información que explique as características das cidades de España e Galicia, pero precisa axuda para facelo e para interpretar o seu contido.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	1ª avaliación Decembro
B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia.	B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.	XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	Sitúa correctamente os parques naturais, e os relaciona coa conservación do medio.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	2ª avaliación Xaneiro
		XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	Elabora os gráficos con axuda.	CAA, CMCCT, CD, CCL	
B2.9. Paisaxes no territorio español e galego.	B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.	XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes	Recoñece os elementos que aparecen nas imaxes, pero comete erros de localización ou clasificación, nunha porcentaxe inferior ao 50% da tarefa proposta.	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	2ª avaliación Xaneiro
B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España.	B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica	Coñece as actividades económicas propias de cada paisaxe, pero comete erros nunha porcentaxe inferior ao 50% da tarefa proposta	CAA, CMCCT, CSC, CD, CCL	2ª avaliación Xaneiro

Bloque 3. A historia					
B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	Identifica ditos elementos	CSC, CEC	Todo o curso
B3.2. Fontes históricas.	B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	Identifica e nomea catro clases de fontes históricas	CSC, CAA	Todo o curso
		XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.		CSC, CAA	
B3.3. Cambio e continuidade.	B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordea temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	Ordea de xeito cronolóxico os feitos históricos estudados pero comete erros na secuencia	CSC CMCCT	Todo o curso
		XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos.	Elabora liñas cronolóxicas sinxelas, organizando temporalmente e relacionando os principais feitos históricos do período estudado, pero comete erros.	CSC CMCCT	
B3.4. Tempo histórico.	B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Ordea de xeito cronolóxico os feitos históricos estudados pero comete erros non identifica correctamente a sincronía dalgúns deles.	CSC CMCCT	Todo o curso
B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	Emprega maioritariamente ben o léxico, aínda que comete erros pouco salientables no uso do vocabulario histórico e artístico.	CSC,CCL	Todo o curso
B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	Comprende que é unha fonte histórica e o seu emprego, de maneira básica.	CSC, CAA	2ª avaliación Febreiro
B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	Ve e sinala correctamente as diferenzas entre as civilizacións que se sucederon en Europa durante a Idade Media.	CSC, CAA	2ª avaliación Febreiro
B3.8. Feudalismo.	B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños	Entende e valora as relacións económicas e sociais que se establecen entre señores e campesiños.	CSC	2ª Avaliación en xeral
B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.	XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	Cofece a importancia da predicación de Mahoma, dentro do seu contexto histórico e xeográfico.	CSC, CEC	2ª Avaliación Marzo
		XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	É quen de situar correctamente as fases de Al-Andalus nunha liña do tempo e de comprender o básico da súa evolución	CSC, CCEC, CMCCT, CCL	

			social, política e económica no contexto da Idade media peninsular.		
B3.10. Reconquista e repoboación.	B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus.	XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	Ordea correctamente con criterios cronolóxicos mapas que presentan os feitos de ditos procesos.	CSC, CAA	2ª Avaliación Marzo
		XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	Expresa nunha redación o valor que o Camiño de Santiago tiña como ruta que puña en comunicación todo o Occidente europeo.	CSC, CCEC, CCL	
B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	Coñece, enumera e explica brevemente as consecuencias das pandemias na sociedade medieval	CSC	3ª Avaliación Abril
B3.12. Arte románica, gótica e islámica.	B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	Diferencia no básico os principais trazos da arte medieval.	CSC, CCEC, CCL	3ª Avaliación Maio

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A materia, a variedade de competencias clave a desenvolver e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, permite unha metodoloxía aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único texto, senón tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia.

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos de nosa disciplina. Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.	1*	2	3
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			
Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

***1**:adecuadamente; **2** de maneira suficiente; **3** con dificultade ou non.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

A excepcionalidade do cursos 2019-2020 fixo convinte a elaboración de informes individualizados do alumnado en relación ao grado de adquisición dos contidos impartidos. Estes informes depositados no Departamento de Xeografía e Historia do IES Allariz tamén serán empregados para a avaliación inicial do alumnado.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Caderno de cada alumno ou alumna
- Exercicios propostos, realizados e corrixidos na aula, que deberían figurar nos cadernos do alumnado.

- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba.
- Tarefas individuais ou grupais elaboradas con recursos dixitais e presentadas a través das plataformas virtuais empregadas polos profesores da área

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria en setembro, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado e a consecución dos estándares de aprendizaxe, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

As probas formais suporán un porcentaxe de ata o 70% da nota, obténdose o 30% restante da cualificación de estándares de aprendizaxe a través dos instrumentos de avaliación expostos no epígrafe anterior.

Para superar a avaliación, un alumno ou alumna deberá acadar unha cualificación igual ou superior a 5. Ao remate de cada avaliación ou antes do remate do curso, os alumnos terán a posibilidade de superar as avaliacións suspensas a través dunha proba escrita.

Para superar a materia en xuño o alumno debe acadar unha cualificación igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións. En caso de acadar unha media xeral superior a 5, o alumno pode superar a materia a pesar de ter unha avaliación con unha cualificación inferior a 5.

O Departamento pode considerar que un alumno ou alumna abandonou a materia caso de producirse ausencias inxustificadas, negativa manifesta a facer as tarefas propostas, negativa a facer os exames ou probas, falta de interese e de esforzo pola materia, se os resultados académicos son inferiores a unha cualificación de 2 ou expresa publicamente dito abandono. En dito caso, seguirase o protocolo de apercibir ao alumno, e avisar aos titores legais.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán un exame en setembro a cargo do Departamento.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo:

- Adaptacións da programación, do xeito e nivel que se considere apropiado, cando sexa preciso.
- Diseñar tarefas axeitadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organizar o desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procurar material adaptado a diversas deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES.

Poderanse realizar actividades específicas para este nivel, así como participar nas que outros departamentos do centro ou a Biblioteca deste propoñan ao longo do curso, dependendo da oferta cultural da contorna. Sempre que a situación sanitaria o permita.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

XEOGRAFÍA E HISTORIA/GEOGRAPHY AND HISTORY**CURSO:** 3ºESO**PROFESOR:** María Inés Rodríguez García**LIBRO DE TEXTO:** ALBET, A. *Xeografía e Historia 3º curso*. Vicens Vives, 2015 ISBN 9788468237145**LINGUA:** Galego.**AUTORIZACIÓN:** 2016**CURSO:** 3º ESO.**PROFESOR:** David Fernández Lorenzo (sección bilingüe)**LIBRO DE TEXTO (Bilingüe):** *Inicia. Geography and History*. Oxford 2015 ISBN 9788467375350**LINGUA:** Inglés.**OBXECTIVOS.**

Son obxectivos da materia de Xeografía e Historia de 3º de ESO os seguintes:

1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2. Coñecer e interpretar diversos tipos de mapas temáticos.
3. Coñecer a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
4. Diferenciar e caracterizar os sectores económicos nos seus trazos principais.
5. Diferenciar aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
6. Coñecer o desenvolvemento sustentable e obter unha opinión persoal e fundamentada en datos acerca de si é ou non posible no mundo actual.
7. Localizar e identificar nos mapas as principais áreas de produción do mundo, en relación cos diversos sectores económicos
8. Coñecer que son e que vantaxes teñen as enerxías alternativas.
9. Coñecer que é a sobreexplotación pesqueira e recoñecela como problema no mundo actual, razoando en que xeito afecta a Galicia.
10. Definir e comprender os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
11. Describir as características do comercio internacional na actualidade.
12. Enumerar as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.

13. Identificar os tipos de turismo e os seus efectos
14. Valorar a importancia do turismo na economía española e galega.
15. Comparar as características do consumo interior de diversos países do mundo.
16. Describir o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
17. Realizar un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
18. Sinalar áreas de conflito bélico no mapamundi e relacionalas con factores económicos.
19. Identificar elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado
20. Saber que son fontes históricas, como se empregan e que valor teñen para o coñecemento do pasado.
21. Comprender que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.
22. Comprender as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade en historia.
23. Utilizar o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
24. Distinguir modos de periodización histórica.
25. Identificar os trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.
26. Coñecer e valorar obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.
27. Entender en que se fundamentaron, como se desenvolveron e como cambiaron Europa as Reformas protestantes e católica.
28. Analizar obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores do período moderno no seu contexto.
29. Distinguir as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.
30. Comprender os conceptos de cambio e continuidade en relación coa Historia Moderna de España
31. Explicar as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
32. Sopesar interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.
33. Analizar as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".
34. Coñecer o concepto de Hexemonía, en relación coa historia de Europa.
35. Coñecer as compoñentes da sociedade estamental de Antigo Réxime.
36. Coñecer os trazos e analizar a economía europea dos séculos XVI, XVII e XVIII.

Polo que se refire en particular aos alumnos da sección bilingüe, engádense os seguintes obxectivos:

- 1.Reforzar o ensino da lingua inglesa mediante a súa utilización na área de Ciencias Sociais.
- 2.Afacer aos alumnos a unha materia nunha segunda lingua.

3. Adquirir o vocabulario propio da xeografía e a historia en inglés.
4. Promover unha visión positiva das linguas estranxeiras, máis como un elemento enriquecedor que coma un atranco.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A materia de Xeografía e historia contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)
- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)
- Competencia matemática e competencias científicas e tecnolóxicas (CMCCT)

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES.

Esta materia comprende, como **estándares de aprendizaxe avaliáveis** os seguintes:

1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.
2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.
3. Coñece e interpreta diversos tipos de mapas temáticos.
4. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
5. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
6. Diferencia os sectores económicos europeos.
7. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
8. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
9. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.
10. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
11. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
12. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.

13. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
14. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
15. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.
16. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
17. Describe as características do comercio internacional na actualidade.
18. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.
19. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
20. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
21. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
22. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
23. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
24. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
25. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
26. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado
27. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
28. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.
29. Ordena cronoloxicamente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
30. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
31. Entende que varias culturas conviviron á vez en diferentes enclaves xeográficos.
32. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
33. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).
34. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.
35. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.
36. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.
37. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.
38. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.

39. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
40. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.
41. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.
42. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen ás guerras da Idade Moderna.

CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE. TEMPORALIZACIÓN

Bloque 1: O medio físico			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
B 1.1 Localización. Latitude e lonxitude	Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite	1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes da Terra	1ª Avaliación setembro-outubro
		2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando as coordenadas xeográficas	Reincidirase nestas cuestións ao longo do curso, cada vez que se manexen mapas e imaxes da Terra
		3. Coñece e interpreta mapas temáticos	ID.
Bloque 2: Os espazos humanos			
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
B 2.1. Organización política e territorial de España.	Coñecer a organización administrativa e territorial de España	Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias, arquipélagos.	Todo o curso
B 2.2. Sectores de actividade económica	Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario e extraer conclusións	Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan eses datos	1ª Avaliación outubro
B.2.3. Sectores económicos en Europa, España e Galicia	Recoñecer as principais actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas.	Diferencia os sectores económicos en Europa.	
B.2.4. Sistemas económicos do mundo	Coñecer as características fundamentais dos diversos sistemas económicos	Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	1ª Avaliación outubro
B.2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.	Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións.	Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el	1ª Avaliación novembro
B.2.6. Recursos naturais e actividades agrarias	Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial.	Sitúa no mapa as principais zonas de produción de cereal como exemplo de recurso agrario do mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo	1ª Avaliación novembro-décembro
		Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais do mundo	
		Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo	
		Identifica e nomea enerxías alternativas	
B. 2.7. Pesca: tipos e problemas	Localiza e explica os tipos de pesca e os seus problemas	Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros pesqueiros, empregando recursos impresos e dixitais.	1ª Avaliación decembro

B.2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.	Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas do mundo	Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de símbolos	2ª Avaliación xaneiro
B.2.9. Actividades terciarias: transporte	Analizar o impacto dos medios de transporte no contorno.	Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	2ª Avaliación xaneiro
B.2.10. Actividades terciarias: comercio	Entender os fluxos e os bloques comerciais	Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país Describe as características do comercio internacional na actualidade. Enumera as características dos bloques comerciais e entende as razóns polas que se constitúen.	2ª avaliación xaneiro-febreiro
B.2.11. Turismo	Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica.	Identifica os tipos de turismo e os seus efectos. Valora a importancia deste sector na economía española e galega.	2ª avaliación febreiro
B.2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa	Analizar gráficos de barras por países, e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos.	Compara as características do consumo interior de países como Brasil e Francia	2ª avaliación febreiro-marzo
		Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	2ª avaliación febreiro-marzo
		Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos que reflectan as liñas do intercambio.	2ª avaliación marzo
B.2.13. Tensións mundiais e desenvolvemento. Solucións ao problema.	Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos.	Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	2ª avaliación marzo
		Sinala áreas de conflito no mapa e relaciónaas con factores económicos.	2ª avaliación marzo
Bloque 3: A historia			
Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
B.3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	Recoñecer que o pasado determina o presente e o futuro, e máis os espazos do mundo actual.	Identifica elementos materiais, culturais e ideolóxicos como herdanza do pasado	Estes cinco primeiros bloques de contidos e estándares de aprendizaxe desenvolveranse
B.3.2. Fontes históricas.	Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferencias entre interpretacións de fontes diversas.	Nomea e identifica varias fontes históricas	
		Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan de carácter material ou textual.	
B.3.3. Cambio e continuidade.	Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que	Ordena cronoloxicamente algúns feitos históricos e feitos salientables, utilizando as nocións	

	determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e interpretación.	básicas de sucesión, duración e simultaneidade Realiza eixes cronolóxicos e comenta mapas históricos.	como transversais ao longo do traballo no bloque 3: A historia
B.3.4. Tempo histórico	Entender que os acontecementos e os procesos da historia poden ocorrer ao longo do tempo (diacronía) e á vez no tempo (sincronía)	Entende a convivencia simultánea de diversas culturas en enclaves xeográficos diferentes.	
B.3.5. Vocabulario histórico e artístico.	Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto axeitado.	Emprega o vocabulario histórico e artístico propio de cada época.	
B.3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	Comprender a significación histórica do Renacemento en Europa	Distingue modos de periodización histórica.	3ª avaliación abril
B.3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior	Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores da historia.	Identifica os trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de diversas fontes históricas.	3ª avaliación abril
B.3.8. Arte renacentista e barroca.	Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e América.	Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	3ª avaliación abril
B.3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.	Analiza obras (fragmentos) dalgúns autores desta época, e sitúaa no seu contexto.	3ª avaliación abril-maio
B.3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	Comprender a diferenza entre reinos medievais e monarquías modernas.	Distingue as características de réximes autoritarios, parlamentarios e absolutos.	3ª avaliación maio
B.3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	Analizar o reinado dos Reis Católicos como etapa de transición entre Idade Media e Idade Moderna.	Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	3ª avaliación maio-xuño
B.3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	Entender os procesos de conquista e colonización, as súas causas e as consecuencias.	Explica as causas que conduciron á descuberta de América por Europa, conquista e colonización Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e Castela polo mundo. Valora interpretacións conflitivas sobre a conquista e colonización da América hispana.	3ª avaliación xuño
B.3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma, guerras de relixión. Loita pola hexemonía en Europa e Guerra dos Trinta Anos.	Coñecer os trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.	Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos Trinta Anos.	3ª avaliación xuño

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A materia, a variedade de competencias clave a desenvolver e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, esixe e permite unha metodoloxía aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único

texto, senón tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia.

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

Polo que se refire as particularidades metodolóxicas da sección bilingüe en inglés, sinálase que o enfoque da materia nun principio sería primordialmente comunicativo, propio do aprendizaxe das linguas estranxeiras. De aí que se prime sobre todo a participación, a posta en común e expresión oral das actividades da clase. Porén, debe ir acompañado de estratexias máis formais como as sinaladas anteriormente dada a necesidade de cumprir cos obxectivos da programación da área. Por iso darase gradualmente unha maior importancia á lectura, elaboración escrita de materiais e traballos persoais ou en grupo como parte habitual da clase, aínda que se conserve sempre o carácter activo e participativo propio da orientación comunicativa.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos de nosa disciplina.

Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
	1*	2	3
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.			
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			
Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

*1:adecuadamente; **2** de maneira suficiente; **3** con dificultade ou non.

Desta maneira contarase con información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

A excepcionalidade do cursos 2019-2020 fixo convinte a elaboración de informes individualizados do alumnado en relación ao grado de adquisición dos contidos impartidos. Estes informes depositados no Departamento de Xeografía e Historia do IES Allariz tamén serán empregados para a avaliación inicial do alumnado.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Caderno de cada alumno ou alumna
- Exercicios propostos, realizados e corrixidos na aula, que deberían figurar nos cadernos do alumnado.
- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento

dos contidos da materia.

- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba.
- Tarefas individuais ou grupais elaboradas con recursos dixitais e presentadas a través das plataformas virtuais empregadas polos profesores da área

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria en setembro, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado e a consecución dos estándares de aprendizaxe, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

As probas formais suporán un porcentaxe de ata o 70% da nota, obténdose o 30% restante da cualificación de estándares de aprendizaxe a través dos instrumentos de avaliación expostos no epígrafe anterior.

Para superar a avaliación, un alumno ou alumna deberá acadar unha cualificación igual ou superior a 5. Ao remate de cada avaliación ou antes do remate do curso, os alumnos terán a posibilidade de superar as avaliacións suspensas a través dunha proba escrita.

Para superar a materia en xuño o alumno debe acadar unha cualificación igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións. En caso de acadar unha media xeral superior a 5, o alumno pode superar a materia a pesar de ter unha avaliación con unha cualificación inferior a 5.

O Departamento pode considerar que un alumno ou alumna abandonou a materia caso de producirse ausencias inxustificadas, negativa manifesta a facer as tarefas propostas, negativa a facer os exames ou probas, falta de interese e de esforzo pola materia, se os resultados académicos son inferiores a unha cualificación de 2 ou expresa publicamente dito abandono. En dito caso, seguirase o protocolo de apercibir ao alumno, e avisar aos titores legais.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán un exame en setembro a cargo do Departamento.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo:

- Adaptacións da programación, do xeito e nivel que se considere apropiado, cando sexa

preciso.

- Deseño de tarefas axeitadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organización do desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procura de material adaptado a diversas deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES.

Poderanse realizar actividades específicas para este nivel, así como participar nas que outros departamentos do centro ou a Biblioteca deste propoñan ao longo do curso, dependendo da oferta cultural da contorna. Sempre que a situación sanitaria o permita.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

CONCRECIÓNS PARA A SECCIÓN BILINGÜE GALEGO-INGLÉS

Para a **Sección Bilingüe Galego-Inglés** serán os mesmos contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que os xa referidos para 3º ESO máis:

- Utilizar terminoloxía específica de carácter xeográfico, histórico e artístico na lingua inglesa.
- Dominio básico da competencia oral e escrita en lingua inglesa.

Estratexias metodolóxicas:

- . Incorporación gradual da presenza do Inglés, tanto de xeito oral como nos materiais escritos e nas probas de avaliación.
- . Creación dun entorno axeitado; favorecer que os alumnos empreguen o inglés como vehículo de comunicación entre eles e tamén co profesor; neste entorno, poden sentirse desinhibidos para o emprego do Inglés de forma natural. Tentaremos favorecer este ambiente e fomentar que eles participen máis activamente na produción da linguaxe mediante pequenas exposicións, descricións orais ... O apoio e observación directa do profesor neste entorno permitiría corrixir os erros de expresión detectados sen prexuízo de limitar a espontaneidade do alumnado.
- . Colaboración do auxiliar de conversación no fomento do uso do Inglés nas clases prácticas; pretendemos que o auxiliar de conversación estea presente nalgunhas das clases prácticas da sección, a fin de que poida fomentar o diálogo cos pequenos grupos de alumnos.
- . Coordinación dos departamentos implicados; a coordinación semanal entre o Departamento de Lingua Inglesa e a profesora ó cargo da materia de Ciencias Sociais permitira artellar os mecanismos axeitados para lograr a adquisición, por parte do alumnado, da terminoloxía específica de carácter histórica. Esta coordinación permitirá ir avaliando e corrixindo continuamente os problemas detectados para un correcto desenvolvemento do proxecto.
- . Presentación do vocabulario propio de cada unidade ou bloque temático. Introducir ó comezo de cada unidade o vocabulario que se vai empregar. Isto facilitará que o alumnado lembre e recoñeza este vocabulario cando se estea a desenvolver o tema.
- . Presenza do inglés no seu entorno diario. A elaboracións de paneis con fotografías e textos, carteis,... nos que figuren as fórmulas de expresión cotiás, e o feito de que este material estea sempre ó alcance da súa vista na súa aula, facilitará que lembren como expresarse e o vocabulario básico para comunicarse en inglés.
- . Emprego das novas tecnoloxías; os alumnos e alumnas das idades cas que imos traballar séntense fortemente motivados ante calquera actividade que implique o uso das novas tecnoloxías. O manexo de distintos programas informáticos, a visualización de presentacións en Power Point, o emprego de internet, a comunicación mediante correo electrónico, elaboración de blogs ..., son actividades que sempre son ben acollidas polo noso alumnado. A forte presenza do Inglés en todas estas canles unida o interese que espertan entre o alumnado, fai do emprego das novas tecnoloxías unha estratexia metodolóxica básica para lograr a consecución dos nosos obxectivos.
- . Elaboración e emprego de materias específicos para sección bilingüe
- . Creación dunha biblioteca de aula con libros de lectura en Inglés.

Pautas para a avaliación do proxecto

Durante o desenvolvemento do Proxecto da Sección Bilingüe e ao finalizar o curso escolar debemos

valorar se acadamos os obxectivos específicos da sección, pero tamén se puidemos desenvolver os contidos propios da materia de Xeografía e Historia ou estes víronse ralentizados polo emprego da lingua estranxeira, así como o grao de desenvolvemento acadado. Para avaliar todos estes aspectos do proxecto algunhas das pautas a seguir poderían ser:

a. Observación directa do alumnado. Prestar atención ós comportamentos e respostas do alumnado cando reciben instrucións orais en inglés, ó emprego en maior ou menor medida do inglés para comunicarse en parellas ou pequeno grupo durante as clases prácticas ou no tempo de traballo na aula, son aspectos que nos permitirán coñecer se os alumnos e alumnas están a adquirir o vocabulario e estratexias necesarias para comunicarse na lingua estranxeira, o seu grao de motivación e se o entorno lles resulta o suficientemente espontáneo e natural.

b. Informes individualizados sobre o grao de esforzo, colaboración e aproveitamento das clases da sección, respecto do emprego da lingua estranxeira. Como xa explicamos no apartado anterior, outorgaremos xunto co boletín trimestral unha valoración da implicación de cada alumno no fomento do emprego da lingua estranxeira. As reflexións realizadas e o feito de ter que dar unha valoración, nos permitirá tamén avaliar o grao de desenvolvemento do noso proxecto.

c. Realización de actividades lúdicas para valorar a adquisición da terminoloxía específica: sopas de letras, encrucillados, xogos de preguntas ou pistas en internet, elaboración de posters...

d. Observación do grao de autonomía de cada alumno ou alumna cando se lle dan unhas instrucións escritas en inglés.

e. Temporalización e grao de desenvolvemento dos contidos curriculares propios da materia de Xeografía e Historia de 3º ESO. A coordinación e comparación dentro do Departamento do grao de desenvolvemento da programación permitirá valorar e corrixir se os contidos e obxectivos propios da área están a verse prexudicados polo emprego da lingua estranxeira. Así mesmo, as cualificación obtidas polo alumnado nas distintas probas obxectivas nos permitirán valorar o grao de desenvolvemento acadado dos distintos obxectivos.

f. Observación do alumnado en situación de inmersión lingüística. Podería ser interesante comprobar se, coa participación na Sección Bilingüe, o alumnado se sente máis seguro á hora de participar en outras actividades realizadas en lingua inglesa, polo que podería ser interesante algún tipo de intercambio, ou viaxe de inmersión cultural, teatro en inglés, ou polo menos levar a cabo unha relación con outros alumnos de fala inglesa, aproveitando as ferramentas informáticas: email, chat,

g. Enquisa de avaliación do proxecto. A elaboración por parte do profesorado implicado dunha enquisa que os alumnos deberán responder onde se valoren aspectos relativos ós obxectivos iniciais así coma na que se lles fagan preguntas relativas á organización da clase, ás estratexias metodolóxicas empregadas e a súa experiencia persoal será un punto importante á hora de corrixir distintos aspectos para vindeiras experiencias ou de continuar ca liña seguida. Das respostas aportadas por o alumnado poderán concluírse se consideraron positiva a experiencia, se volverían a

participar, se lles resultou moi difícil e en que aspectos, cales foron as súas actividades favoritas, se consideraran que melloraron a súa expresión e comprensión en inglés, se adquiriron máis vocabulario, se se sentían cómodos para expresarse en inglés, se consideran que aprenderon menos xeografía polo feito de que parte das clases tivera lugar en inglés,...

h. Reunións de coordinación semanais; estas reunións nos permitirán avaliar constantemente o noso traballo e corrixir os posibles erros, detectar alumnos con dificultades, establecer as medidas de reforzo axeitadas,...

XEOGRAFÍA E HISTORIA

CURSO: 4ºESO

PROFESOR: David Fernández Lorenzo

LIBRO DE TEXTO: ALBET, *A Xeografía e historia* 4º curso. Vicens Vives, 2015

ISBN: 9788468236346

DATA DE AUTORIZACIÓN: 2016

LINGUA: Galego

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

Esta programación de Xeografía está fundamentada no establecido no Real Decreto 1105/2014 do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato, e no Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Neste sentido, a Historia que se imparte neste 4º curso da ESO constitúe un eixe vertebrador, xa que abrangue a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e para elo require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarios, para a mellor comprensión da realidade social.

A materia parte, e pretende afondar, dos coñecementos adquiridos polo alumnado para favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); propónse analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir proporcionando aos estudantes as competencias necesarias para comprender a realidade na que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade. Desta maneira tratase de contribuír ao desenvolvemento persoal e social dos alumnos, achegándolles os recursos necesarios para integrarse e participar de forma activa na sociedade na que viven.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A adquisición de competencias é un longo proceso que abrangue toda a vida de cada ser humano. Iníciase na etapa académica e prosegue na vida adulta. Pero os anos de formación escolar son fundamentais para o posterior desenvolvemento persoal, social e profesional.

O papel da materia de Historia de 4º da ESO ao desenvolvemento das competencias chave é salientable. A través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan case como propias: as competencias sociais e cívicas, e sobre todo a competencia de conciencia e expresións culturais, que ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte.

Por outra banda, as outras competencias teñen una presenza destacable, como a matemática (uso da estatística e os aspectos económicos da evolución histórica) e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, (o papel da Ciencia e a Tecnoloxía como axentes de cambio histórico e social), así como as dixitais (procesamento e interpretación de datos para convertelos en coñecemento)

Por último, a importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase de maneira menor, pero está presente na súa dimensión conceptual en relación aos coñecementos da historia económica.

OBXECTIVOS

1. Analizar a Europa do século XVIII: unha poboación en lixeiro incremento demográfico, unha economía de base agraria, unha sociedade estamental, o absolutismo monárquico e a arte rococó.
2. Recoñecer as causas da Guerra de Sucesión, a configuración das alianzas de ambos bandos e a configuración política que supuxo a aprobación dos decretos de Nova Planta.
3. Entender o significado político dos Borbóns na España do século XVIII: As reformas de Felipe V, Fernando VI e Carlos III.
4. Analizar as particularidades artísticas, políticas, económicas, demográficas, urbanísticas e sociais de Galicia no século XVIII.
5. Coñecer o pensamento ilustrado europeo nas súas vertentes económicas e políticas e identificar os principais pensadores coas súas achegas, analizando a súa repercusión en España e máis concretamente en Galicia.
6. Comprender a ruptura histórica que representou a Revolución Francesa analizando as novidades políticas que achegou e recoñecer as causas e as ideas que conduciron á

Restauración europea.

7. Coñecer e diferenciar as revolucións liberais ocorridas no século XIX identificando os conceptos de nacionalismo e liberalismo, prestándolle especial atención á súa influencia nos procesos de unificación alemán e italiano e de independencia grega e belga.
8. Coñecer as bases da revolución industrial, as novas fontes de enerxía, os sectores industriais, a revolución dos transportes, a nova sociedade industrial, a organización do movemento obreiro e as novas ideoloxías: marxismo, anarquismo e internacionalismo.
9. Analizar o desenvolvemento político de España, en xeral e de Galicia en particular durante o século XIX: a crise do Antigo Réxime, a restauración do absolutismo, a independencia das colonias americanas, a revolución liberal, o Sexenio Democrático e a Restauración.
10. Recoñecer as transformacións demográficas, urbanísticas, económicas e sociais do século XIX en España, coa irrupción da industrialización, prestándolle unha atención especial a Galicia.
11. Analizar as particularidades artísticas, políticas, económicas e sociais de Galicia do século XIX.
12. Explicar as causas da expansión colonial europea e detallar a organización e extensión dos grandes imperios coloniais.
13. Coñecer as principais correntes artísticas e culturais do século XIX en Europa diferenciando os principais autores e obras máis significativas do período.
14. Explicar as causas da Primeira Guerra Mundial, as fases do conflito bélico e as consecuencias da conflagración armada en Europa.
15. Coñecer as características principais do período de entreguerras: a Revolución rusa e a formación da URSS baixo o mandato de Lenin e a posterior ditadura de Stalin, o crac do 29 e a Gran Depresión e o ascenso dos totalitarismos en Europa: o fascismo italiano e o nazismo alemán.
16. Explicar as causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial, así como o desenvolvemento das principais operacións militares e o Holocausto da poboación xudía, executado polo goberno nazi.
17. Coñecer a historia española desde o desastre do 98, a crise da restauración, a II República e a Guerra Civil, prestándolle especial atención a Galicia.
18. Identificar os aspectos máis significativos do mundo bipolar, os principais conflitos da Guerra Fría e as características de cada un dos bloques: o capitalista e o comunista.
19. Coñecer as causas da crise e afundimento do comunismo e a consecuente desaparición do sistema de bloques.
20. Analizar a evolución dos aspectos económicos, urbanísticos, políticos, sociais e culturais do réxime franquista en España, prestándolle especial atención a Galicia.
21. Coñecer o proceso de transición cara á democracia, iniciado coa morte de Franco, prestándolle especial atención a Galicia.

22. Identificar os principios que rexen a Constitución española de 1978 na forma de goberno do estado español, a súa organización estatal e valorala como garante das liberdades individuais e colectivas.
23. Recoñecer os distintos gobernos democráticos españois e as súas principais liñas de actuación desde a transición até a actualidade prestándolle unha especial atención á evolución política, demográfica e económica en Galicia.
24. Coñecer as características do mundo actual, incidindo especialmente na nova orde política internacional, a economía globalizada, a emerxencia de novas potencias económicas, a crise económica de 2008, os principais conflitos violentos e a sociedade do século XXI.
25. Identificar as principais correntes artísticas do século XX no mundo prestándolle atención á contribución española ás artes figurativas durante este século, tanto en pintura, escultura como arquitectura, e á contribución de Galicia.
26. Recoñecer as actitudes e situacións discriminatorias que tiveron lugar ao longo da historia por razóns de raza, sexo, relixión ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social, e amosar unha actitude solidaria cos individuos e colectividade que foron obxecto desta discriminación.
27. Recoñecer os mecanismos esenciais que rexen o funcionamento dos feitos sociais e económicos dentro da estrutura da nosa sociedade e, deste xeito, comprender e saber analizar os problemas máis apremiantes das sociedades contemporáneas (a inmigración, a globalización, as desigualdades socioeconómicas, a crise económica, etc.).
28. Obter e relacionar información de fontes de diverso tipo e saber manexar e interpretar correctamente diversos instrumentos de traballo como as gráficas, os mapas, etc.
29. Sensibilizarse cos principais problemas do mundo actual (o desigual acceso aos recursos, a globalización, a pervivencia de réximes autoritarios e ditatoriais, os conflitos políticos, etc.), entendéndoos como unha problemática na que todos estamos implicados e da que todos somos responsables
30. Valorar a diversidade cultural no mundo, en España e en Galicia, e ser respectuosos e tolerantes coas actitudes, crenzas e formas de vida de persoas ou grupos que pertencen a sociedades ou culturas diferentes á propia.
31. Aprezar os dereitos e liberdades ds persoas como un logro irrenunciable da humanidade, denunciar as actitudes discriminatorias e inxustas e amosarse solidario con quen estén privados dos seus dereitos ou dos recursos económicos necesarios

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIA QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN DA MATERIA. RELACIÓN COAS COMPETENCIAS CLAVE

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789			
a c d g h l ñ	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	CSC CAA CCL CSC CAA CCL
f h l ñ	B1.2. Ilustración.	B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	CSC CCEC CCL
f g l ñ	B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.	B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	CSC CMCCT CAA CSC CMCCT
	Bloque 2. A era das revolucións liberais			
a c d g h l	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	CSC CAA CCL CSC CAA CCL
a c d g h l ñ	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso	B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	CSC CAA CCL

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	español		XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	CSC CAA CCL
			XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	CSC CAA CCL
Bloque 3. A Revolución Industrial				
f g h l	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	CSC CAA CCL
g h l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	CSC CAA CCL
			XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	CSC CAA CCL
a c d h l m	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	CSC CSIEE CCL
l ñ	B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	CSC
g l m	B3.5. A ciencia no século XIX.	B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	CSC CAA CMCCT
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial				
g h l	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá	CSC CAA CCL

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	
			XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	CSC CAA CCL
g l	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	CSC CAA
g h l	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	CSC CAA
			XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	CSC CAA
			XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	CSC CAA CCL
a c d g h l	B4.4. Revolución Rusa.	B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	CSC CAA CCL
g h l n	B4.5. A arte no século XIX.	B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	CSC CAA CCL CCEC
			XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	CSC CAA CCL CCEC
	Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)			
g h l	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	CSC CAA CCL
			XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises	CSC CAA

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			financeiras de 1929 e de 2008.	
			XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	CSC CAA CCL
a c d h l	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	CSC CCL
a c d g h l	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	CSC CCL
			XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	CSC CAA CCL
	Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)			
g l	B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	CSC CAA
g h l	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	CSC CAA
			XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	CSC CAA CCL
			XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	CSC CAA CCL
a d l	B6.3. O Holocausto.	B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	CSC
g h l	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	CSC CAA CCL
			XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	CSC CAA CCL
a	B6.5. Procesos de	B6.5. Organizar os feitos máis	XHB6.5.1. Describe os feitos	CSC

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d g h l	descolonización en Asia e África.	importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	relevantes do proceso descolonizador.	CCL
			XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	CSC CAA
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético				
a d g h l	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	CSC CAA CCL
			XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	CSC
f g h l m	B7.2. Crise do petróleo (1973).	B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	CSC CAA CCL
a c d g h l ñ	B7.3. Ditadura de Franco en España.	B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	CSC
			XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	CSC CAA CCL
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI				
a d g l	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	CSC CAA
			XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	CSC
a d g h l	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	CSC CAA CCL
a c d	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na	CSC CAA CCL

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
g h l ñ		distintas interpretacións sobre ese proceso.	actualidade.	
			XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituintes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	CSC CCL
			XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	CSC CAA CCL
a c d g h l	B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.	B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.	XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	CSC CAA CCL
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI				
e g h l	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	CSC CD CCL CAA CSIEE
			XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	CSC CAA CCL
e f g h l	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	CSC CAA CCL CD
e g	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións	B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico,	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos,	CSC CD

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
h l m ñ	interrexionais; focos de conflito.	estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	CAA CCL CMCCT CSIEE
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				
g h l ñ	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	CSC CMCCT CAA CCL
			XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	CSC CAA
			XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	CSC CMCCT CAA
f l ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT
			XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT
f l ñ	B10.3. Tempo histórico.	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT
h l ñ	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	CSC CCL

RELACIÓN DE ESTÁNDARES AVALIABLES

A continuación amósase unha táboa cós estándares de aprendizaxe avaliáveis e o grao mínimo de consecución que se considera necesario para obter o aprobado, así como a continuación a temporalización e os procedementos e instrumentos de avaliación.

*Instrumentos de avaliación: PE (Proba escrita), (CE) Caderno de Exercicios, (IO) (Intervencións orais), (TP) Traballo escrito persoal.

ESTÁNDAR	GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN*
XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	Diferencia basicamente entre unha forma de goberno ditatorial e outra de fundamento democrático, así como é capaz de sinalar as súas orixes.	1º Avaliación (setembro)	PE CE
XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	Explica de maneira xeral as características fundamentais do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico, e as principais ideas da Ilustración.	1º Avaliación (setembro)	PE CE
XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	Distingue entre a vertente da Ilustración que apoia o Despotismo e a revolucionaria con certa coherencia.	1º Avaliación (Outubro)	PE CE
XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	Coñece os principais avances científicos e técnicos da época e valora as súas consecuencias históricas.	1º Avaliación (Outubro)	PE CE TP
XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	Identifica e distingue as ideoloxías e os principais actores políticos das Revolucións.	1º Avaliación (Outubro)	PE CE
XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	Ordena correctamente as diferentes ondas revolucionarias e valora con un mínimo de rigor as consecuencias para cada país afectado.	1º Avaliación (Outubro)	PE CE TP
XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	Ordea correctamente as diferentes ondas revolucionarias e valora con un mínimo de rigor as consecuencias para cada país afectado.	1º Avaliación (Outubro)	PE CE TP
XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	Coñece e valora cun mínimo de rigor as consecuencias das transformacións económicas en diferentes ámbitos da vida.	1º Avaliación (Novembro)	PE CE
XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	Manifesta un coñecemento adecuado das áreas afectadas pola industrialización e o grado das transformacións que produciu.	1º Avaliación (Novembro)	PE CE
XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas	Manifesta un coñecemento adecuado das consecuencias sociais da	1º Avaliación (Novembro)	PE

ciudades industriais.	transformación do traballo como consecuencia da Revolución Industrial.		CE
XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	E capaz de nomear varias consecuencias políticas dos cambios económicos en España.	1º Avaliación (Decembro)	PE CE IO
XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	Coñece os principais avances científicos e técnicos da época e valora as súas consecuencias históricas.	1º Avaliación (Decembro)	PE CE TP
XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	Manifesta un coñecemento adecuado das principais causas e implicacións do Imperialismo.	2º Avaliación (Xaneiro)	PE CE IO
XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	Distingue minimamente as diferencias entre unha perspectiva local e outra que ten en conta outras realidades diferentes.	2º Avaliación (Xaneiro)	CE IO
XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	Elabora cun mínimo de rigor conexións causais entre os fenómenos tratados e as súas consecuencias económicas e políticas.	2º Avaliación (Xaneiro)	PE CE
XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais dos procesos históricos explicados, e as súas consecuencias concretas no momento estudado.	2º Avaliación (Xaneiro)	PE CE
XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	Coñece os principais cambios territoriais, Imperios desaparecidos e novos países.	2º Avaliación (Xaneiro)	PE CE
XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	Coñece con un mínimo de rigor as diferentes interpretacións do fin da IGM dos dous bandos	2º Avaliación (Xaneiro)	PE CE IO
XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	Elabora con un mínimo de rigor conexións causais entre os fenómenos tratados e as súas consecuencias económicas e políticas.	2º Avaliación (Febreiro)	PE CE
XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	Distingue os diferentes estilos tratados e é capaz de sinalar as súas características básicas.	2º Avaliación (Febreiro)	PE IO CE
XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	Distingue os diferentes interpretacións dos fenómenos históricos e é capaz de sinalar as súas características básicas e orixe.	2º Avaliación (Febreiro)	PE CE
XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	Elabora con mínimo de rigor conexións causais entre os fenómenos históricos tratados e as súas consecuencias económicas e políticas.	2º Avaliación (Febreiro)	PE CE
XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	Coñece cun mínimo de precisión as causas xerais da emancipación da muller e coñece os principais acontecementos, logros e personaxes.	2º Avaliación (Febreiro)	PE CE

XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais dos procesos históricos explicados e as súas consecuencias concretas no momento estudado.	2º Avaliación (Febreiro)	PE CE IO
XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	Coñece cun mínimo de precisión as principais reformas durante a II República e as súas consecuencias	2º Avaliación (Marzo)	PE CE
XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	Coñece cun mínimo de rigor e precisión as principais causas da Guerra Civil e como se inscribe no marco europeo.	2º Avaliación (Marzo)	PE CE
XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	Xerarquiza cun mínimo de rigor as causas e consecuencias dos fenómenos históricos tratados.	2º Avaliación (Marzo)	PE CE IO
XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	Coñece cun mínimo de rigor e precisión as fases e evolución da Guerra Civil.	2º Avaliación (Marzo)	PE CE TP
XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	Coñece cun mínimo de rigor e precisión a evolución da II GM.	2º Avaliación (Marzo)	PE CE IO
XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	Elabora cun mínimo de rigor conexións causais entre os fenómenos tratados e as súas consecuencias económicas e políticas.	2º Avaliación (marzo)	PE CE TP
XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	Aprecia cun mínimo de rigor a excepcionalidade da Shoah, e identifica as súas circunstancias e transcendencia histórica.	2º Avaliación (marzo)	PE CE TP
XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais da Guerra Fría e as súas consecuencias concretas nos países estudados.	3º Avaliación (abril)	PE CE
XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	Elabora cun mínimo de rigor causais entre os fenómenos tratados e as súas consecuencias económicas e políticas.	3º Avaliación (abril)	PE CE IO
XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais do proceso histórico explicado e as súas consecuencias concretas no momento estudado.	3º Avaliación (abril)	PE CE IO
XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais da Descolonización e as súas consecuencias concretas nas áreas estudadas.	3º Avaliación (abril)	PE CE TP
XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	Manifesta un coñecemento básico dos trazos dos sistemas económicos tratados	3º Avaliación (abril)	PE CE
XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	Distingue cun mínimo de precisión as razóns xerais da incorporación da muller a o traballo asalariado e as súas consecuencias concretas no momento estudado.	3º Avaliación (abril)	PE CE
XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira	Distingue cun mínimo de precisión as causas económicas das crisis tratadas.	3º Avaliación (abril)	PE CE

de 2008.			
XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	Elabora cun mínimo de rigor conexións causais entre os fenómenos tratados e os seus principais fitos España.	3º Avaliación (abril)	PE CE
XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	Distingue cun mínimo de precisión e rigor as diferentes visións da memoria histórica, dependendo das distintas partes, dos fenómenos históricos tratados.	3º Avaliación (abril)	PE CE IO
XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	Coñece cun mínimo de rigor as diferentes visións do Estado do Benestar.	3º Avaliación (maio)	PE CE
XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	Coñece basicamente as causas da desaparición da URSS, e é capaz de enumerar as consecuencias máis importantes do acontecemento.	3º Avaliación (maio)	PE CE
XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	Distingue cun mínimo de precisión as diferentes visións, dependendo das distintas partes, da Transición.	3º Avaliación (maio)	PE CE IO
XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	Coñece cun mínimo de precisión as causas xerais da Transición e coñece os principais acontecementos, logros e personaxes.	3º Avaliación (maio)	PE CE IO
XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	Manifesta un coñecemento mínimo das institucións europeas e os problemas actuais do continente.	3º Avaliación (maio)	PE CE IO
XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	Manifesta un coñecemento mínimo do que é a globalización e as diferentes visións que existen sobre ela.	3º Avaliación (xuño)	PE CE TP
XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	Manifesta un coñecemento mínimo do que é a globalización e as diferentes visións que existen sobre ela, ao tempo que é capaz de argumentar coherentemente unha opinión persoal.	3º Avaliación (xuño)	PE CE TP
XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	É capaz de argumentar con unha coherencia mínima unha opinión persoal sobre o pasado e futuro de Europa.	3º Avaliación (xuño)	PE CE IO
XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	É capaz de comparar cun mínimo de rigor histórico a Revolución Industrial do XIX e os cambios actuais.	3º Avaliación (xuño)	PE CE
XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos	É capaz de ordenar cronoloxicamente cun mínimo de rigor os feitos máis	3º Avaliación (xuño)	PE

históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	salientables dos últimos tempos.		CE
XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	É capaz de ordenar cun mínimo de rigor os feitos máis salientables dos últimos tempos, ao tempo que os sitúa de maneira coherente nun mapa.	3º Avaliación (xuño)	PE CE
XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Manifesta comprensión ante outras visións e interpretacións do mundo.	3º Avaliación (xuño)	PE CE IO
XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	É capaz de empregar para redactar cun mínimo de rigor vocabulario artístico.	3º Avaliación (xuño)	PE CE

METODOLOXÍA DIDÁCTICA

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade.

A Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do docente como orientador promotor e facilitador do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

A mobilización de todos os recursos que conforman a área contribuirá á adquisición das competencias clave e ao desenvolvemento integral. Para iso, os elementos curriculares de Ciencias sociais deberán abordarse desde un enfoque metodolóxico práctico, integral, de uso social e con carácter funcional.

A natureza da materia permite unha metodoloxía máis aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único texto, senon tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia. Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito,

damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

Polo que se refire as particularidades metodolóxicas da sección bilingüe en inglés, sinálase que o enfoque da materia nun principio será primordialmente comunicativo, propio do aprendizaxe das linguas estranxeiras. De aí que se prime sobre todo a participación, a posta en común e expresión oral das actividades da clase. Porén, debe ir acompañado de estratexias máis formais como as sinaladas anteriormente dada a necesidade de cumprir cos obxectivos da programación da área. Por iso darase gradualmente unha maior importancia á lectura, elaboración escrita de materiais e traballos persoais ou en grupo como parte habitual da clase, aínda que se conserve sempre o carácter activo e participativo propio da orientación comunicativa.

MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Diferéncianse os seguintes:

a) Materiais escritos: O fundamental será o manual de Historia da editorial Vicens Vives citado no encabezamento, que servirá de referencia básica. Tamén se utilizará en ocasións prensa escrita de actualidade sobre as materias tratadas, revistas, documentos gráficos, libros de consulta, etc.

b) Materiais audiovisuais, cartográfico (tanto os mapas tradicionais como os que se poden atopar en internet) como todos os recurso aos que se pode acceder grazas a Internet. Neste sentido, existen na rede un amplísimo repertorio de páxinas adaptadas aos gustos dos adolescentes que poden servir

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos de nosa disciplina.

Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
	1*	2	3
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.			
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			
Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

*1:adecuadamente; 2 de maneira suficiente; 3 con dificultade ou non.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

A excepcionalidade do cursos 2019-2020 fixo convinte a elaboración de informes individualizados do alumnado en relación ao grado de adquisición dos contidos impartidos. Estes informes depositados no Departamento de Xeografía e Historia do IES Allariz tamén serán empregados para a avaliación inicial do alumnado.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Caderno de cada alumno ou alumna
- Exercicios propostos, realizados e corrixidos na aula, que deberían figurar nos cadernos do alumnado.
- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba.
- Tarefas individuais ou grupais elaboradas con recursos dixitais e presentadas a través das plataformas virtuais empregadas polos profesores da área

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria en setembro, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado e a consecución dos estándares de aprendizaxe, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

As probas formais suporán un porcentaxe de ata o 70% da nota, obténdose o 30% restante da cualificación de estándares de aprendizaxe a través dos instrumentos de avaliación expostos no epígrafe anterior.

Para superar a avaliación, un alumno ou alumna deberá acadar unha cualificación igual ou superior a 5. Ao remate de cada avaliación ou antes do remate do curso, os alumnos terán a posibilidade de superar as avaliacións suspensas a través dunha proba escrita.

Para superar a materia en xuño o alumno debe acadar unha cualificación igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións. En caso de acadar unha media xeral superior a 5, o alumno pode superar a materia a pesar de ter unha avaliación con unha cualificación inferior a 5.

O Departamento pode considerar que un alumno ou alumna abandonou a materia caso de producirse ausencias inxustificadas, negativa manifesta a facer as tarefas propostas, negativa a facer os exames ou probas, falta de interese e de esforzo pola materia, se os resultados académicos son inferiores a unha cualificación de 2 ou expresa publicamente dito abandono. En dito caso, seguirase o protocolo de apercibir ao alumno, e avisar aos titores legais.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán un exame en setembro a cargo do Departamento.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo:

- Adaptacións da programación, do xeito e nivel que se considere apropiado, cando sexa preciso.
- Diseñar tarefas axeitadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organizar o desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procurar material adaptado a diversas deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES.

Poderanse realizar actividades específicas para este nivel, así como participar nas que outros departamentos do centro ou a Biblioteca deste propoñan ao longo do curso, dependendo da oferta cultural da contorna. Sempre que a situación sanitaria o permita.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO

CURSO: 1º BACHARELATO.

PROFESOR: David Fernández Lorenzo

LIBRO DE TEXTO: Historia do Mundo Contemporáneo. Consorcio Editorial Galego. Baía Edicións.

Autores: Xosé Alfeirán Rodríguez, Ana Romero Masiá.

ISBN: 978-84-9995-318-2

Data de autorización: 2012

Lingua: Galego.

INTRODUCCIÓN

O estudo da materia de Historia do Mundo Contemporáneo é esencial para o coñecemento e a comprensión do mundo actual. Non menos importante é o seu carácter formativo, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra banda, a historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns e cidadás responsables, conscientes dos seus dereitos e das súas obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras. É imprescindible no currículo das Humanidades e as Ciencias Sociais.

Os contidos de Historia do Mundo Contemporáneo arrancan do estudo do Antigo Réxime e a súa crise e, a partir da Revolución Industrial e as súas consecuencias, chegan ao século XX, facendo especial fincapé na Europa de entreguerras e na segunda Guerra Mundial, establecendo unha caracterización específica do mundo desde os anos cincuenta do século XX ata o mundo actual, definido polas áreas xeopolíticas e culturais, dentro da globalización, cos conflitos que o caracterizan, sen pasar por alto o final do bloque comunista e as novas relacións internacionais xurdidas despois dos atentados de Nova York ou o xurdimento do radicalismo islamista. Ao tratar de analizar tales feitos, a historia enriquecese coas achegas doutras disciplinas e mesmo coas conclusións da investigación xornalística dos acontecementos. Podemos incluír tamén a análise histórica, o uso das tecnoloxías da información e da comunicación, a crítica dos medios de comunicación, a reflexión sobre a diversidade cultural, a historia oral ou a comparación con novelas históricas sobre eses feitos históricos.

Historia do Mundo Contemporáneo pretende ofrecer unha visión de conxunto dos procesos históricos fundamentais do mundo pero prestando, cando é preciso, unha especial atención a España e a Galicia.

A cronoloxía debe ser o eixe do coñecemento histórico, porque non hai historia sen acontecementos, e no histórico está presente a idea de cambio, e precisamente para explicar tal cambio debemos recorrer á multiplicidade de sectores que compoñen a vida cotiá.

A partir dos contidos, dos criterios de avaliación e dos estándares de aprendizaxe avaliábeis preténdese o desenvolvemento persoal, intelectual e social do alumnado. Todas as actividades propostas queren favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e individualmente e para actuar con espírito crítico. O seu estudo deberá contribuír a fomentar unha especial sensibilidade cara á sociedade do presente e a súa problemática, que anime a adoptar unha actitude responsable e solidaria coa defensa da liberdade, a igualdade entre homes e mulleres, os dereitos humanos, a non discriminación e os valores democráticos.

OBXECTIVOS.

1. Coñecer os trazos fundamentais da sociedade, economía e política do Antigo Réxime
2. Comparar eses trazos e percibir os cambios que nos permiten falar dunha Era das Revolucións, da que xurde unha sociedade completamente distinta.
3. Contemplar, nos trazos da sociedade que sae das revolucións, os alicerces da nosa sociedade contemporánea.
4. Coñecer as bases ideolóxicas do liberalismo, identificando a influencia que as ideas da Ilustración tivo sobre ditas bases.
5. Coñecer e analizar as ideas do liberalismo
6. Coñecer a relación que as ideas liberais teñen no político e no económico.
7. Entender as bases sociais que permitiron a Revolución Industrial.
8. Relacionar a Revolución Agraria coa Revolución Industrial.
9. Recoñecer as revolucións liberais como necesarias para soste-lo novo sistema económico.
10. Coñecer os trazos do capitalismo, e a súa evolución.
11. Entender en que consiste a nova organización do traballo que supón a implantación da fabricación industrial.
12. Comprender a industrialización como un proceso que se estendeu pouco a pouco polo mundo.
13. Identificar a Revolución Francesa como paradigma da revolución liberal, entender as súas

propostas como inicio dun sistema político e social completamente diferente do de Antigo Réxime.

14. Recoñecer o Imperio Napoleónico como fase da Revolución Francesa.
15. Entender a influencia que os procesos revolucionarios tiveron no modelado do Estado liberal.
16. Recoñecer os cambios que o Imperio Napoleónico e logo o Congreso de Viena produciron no mapa político de Europa.
17. Analizar os inicios do século XIX como unha pugna entre liberalismo e absolutismo no plano político.
18. Recoñecer a burguesía como clase social motor dos cambios.
19. Coñecer a clase social que xurde coa industrialización.
20. Coñecer a loita obreira, e identificar esta como camiño para a consecución de melloras laborais e sociais.
21. Coñecer as diversas propostas políticas que nacen a partir do liberalismo.
22. Coñecer as causas e as condicións nas que se produciu a Unificación Italiana.
23. Coñecer as causas e o proceso da Unificación Alemana.
24. Recoñecer unha Constitución como base da lexislación e garantía das liberdades e dereitos dos e das cidadáns, entender o proceso polo que esas liberdades e dereitos foron ampliándose.
25. Coñecer e entender as bases do Estado liberal.
26. Entender as causas da colonización.
27. Relacionar o imperialismo coas necesidades económicas das metrópoles
28. Coñecer as consecuencias que colonialismo e imperialismo ocasionaron nos pobos colonizados.
29. Entender as causas da I Guerra Mundial.
30. Coñecer o contido do Tratado de Versalles.
31. Entender como as condicións de paz da I Guerra Mundial levaron á II Guerra Mundial.
32. Entender o proceso que leva á Revolución Soviética.
33. Coñecer como se fundou e como se desenvolveu o Estado Soviético.
34. Coñecer as causas da crise do 29.

35. Entender que efectos tivo a crise e por que se estendeu por todo o mundo e todos os sectores produtivos.
36. Coñecer que solucións se propuxeron para superar a crise e como funcionaron.
37. Relacionar a auxe dos fascismos coa situación económica do momento, e coa política internacional.
38. Coñecer os trazos dos fascismos, do nazismo e dos totalitarismos en xeral.
39. Analizar que consecuencias sociais tiveron os totalitarismos.
40. Ter unha visión do mundo que rexeite os totalitarismos de calquera índole.
41. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.
42. Analizar os cambios que se produciron o remate da II Guerra Mundial.
43. Relacionar a Guerra Fría co cambio de forzas que se produciron ao final deste conflito.
44. Comprender a creación do Estado de Israel no ámbito do remate da guerra, e atender ás consecuencias que dita creación segue a ter.
45. Entender os obxectivos da fundación da Organización das Nacións Unidas. Analizar se ditos obxectivos se cumpren e entender por que.
46. Relacionar os procesos de descolonización co ámbito da Guerra Fría.
47. Entender que significa Terceiro Mundo e que situacións implica.
48. Coñecer os cambios que produciu no mundo o remate da política de bloques.
49. Entender que en Historia non existen procesos monocausais, senon que os feitos teñen causas múltiples que se inflúen entre si.
50. Coñecer os cambios producidos nas artes e no concepto de arte nos últimos dous séculos.
51. Interesarse e coñecer a problemática actual e observar os cambios.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A materia de Historia do Mundo Contemporáneo contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)

- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)
- De xeito secundario, contribúe tamén ao desenvolvemento da Competencia matemática.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES:

Esta materia comprende, como **estándares de aprendizaxe avaliáveis** os seguintes:

1. Extrae os trazos do Antigo Réxime dun texto proposto que os conteña.
2. Obtén e selecciona información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa ao Antigo Réxime.
3. Clasifica os trazos do Antigo Réxime en aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais.
4. Elabora mapas conceptuais que explican os trazos característicos do Antigo Réxime.
5. Explica as transformacións do Antigo Réxime que afectan a economía, poboación e sociedade.
6. Analiza a evolución dos trazos do Antigo Réxime do século XVII e o século XVIII.
7. Describe as características do parlamentarismo inglés a partir de fontes históricas.
8. Distingue as revolucións inglesas do século XVII como formas que promoven o cambio político do Antigo Réxime.
9. Enumera e describe as ideas da Ilustración e as do Liberalismo de comezos do século XIX.
10. Establece as semellanzas e as diferenzas entre as ideas da Ilustración e o Liberalismo de comezos do século XIX.
11. Sitúa en mapas de Europa os países ou reinos en función dos conflitos en que interveñen.
12. Distingue e caracteriza as obras de arte do Rococó.
13. Identifica as causas da primeira Revolución Industrial.
14. Explica razoadamente a evolución cara á segunda Revolución Industrial.
15. Analiza comparativa e esquematicamente as dúas revolucións industriais.
16. Localiza nun mapa os países industrializados e as súas rexións industriais.
17. Analiza aspectos que expliquen o desenvolvemento económico do sector industrial dos primeiros países industrializados, a partir de fontes historiográficas.
18. Debate en torno ao éxito ou fracaso da industrialización en España e Galicia.
19. Sinala os cambios sociais máis relevantes do século XIX asociándoos ao proceso da Revolución Industrial.
20. Describe a partir dun plano a cidade industrial británica.

21. Identifica en imaxes os elementos propios da vida nunha cidade industrial do século XIX.
22. Comenta mapas que expliquen a evolución da extensión das redes de transporte: ferrocarril, estradas e canles.
23. Explica as causas e consecuencias das crises económicas e as súas posibles solucións a partir de fontes históricas.
24. Compara as correntes de pensamento social da época da Revolución Industrial: socialismo utópico, socialismo científico e anarquismo.
25. Distingue e explica as características dos tipos de asociacionismo obreiro.
26. Realiza eixes cronolóxicos que inclúan diacronía e sincronía dos acontecementos da primeira metade do século XIX.
27. Identifica xerarquías causais na guerra de independencia dos Estados Unidos a partir de fontes historiográficas.
28. Explica as causas da Revolución Francesa de 1789.
29. Explica esquematicamente o desenvolvemento da Revolución Francesa.
30. Identifica nun mapa histórico a extensión do Imperio Napoleónico.
31. Analiza as ideas defendidas e as conclusións do Congreso de Viena, e relaciónaaas coas súas consecuencias.
32. Compara as causas e o desenvolvemento das revolucións de 1820, 1830 e 1848.
33. Describe e explica a unificación de Italia e a de Alemaña a partir de fontes gráficas.
34. Establece as características propias da pintura, a escultura e a arquitectura do Neoclasicismo e o Romanticismo a partir de fontes gráficas.
35. Realiza un friso cronolóxico explicativo da independencia das colonias hispanoamericanas ao comezo do século
36. Realiza un diagrama en que se expliquen as cadeas causais e os procesos dentro do período de finais do século XIX e comezos do XX.
37. Elabora un eixe cronolóxico con feitos que explican a evolución durante a segunda metade do século XIX de Inglaterra, Francia, Alemaña, o Imperio Austrohúngaro, Rusia, os Estados Unidos e Xapón.
38. Explica a partir de imaxes as características que permiten identificar a Inglaterra vitoriana.
39. Analiza textos relativos á época de Napoleón III en Francia.
40. Identifica e explica razoadamente os feitos que converten Alemaña nunha potencia europea durante o mandato de Bismarck.
41. Identifica e explica razoadamente as causas e as consecuencias da expansión colonial da segunda metade do século XIX.
42. Localiza nun mapamundi as colonias das potencias imperialistas.
43. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran

Guerra de 1914.

44. Describe as alianzas dos países máis destacados durante a Paz Armada.
45. Identifica a partir de fontes históricas ou historiográficas as causas da I Guerra Mundial.
46. Comenta símbolos conmemorativos vinculados á I Guerra Mundial.
47. Analiza e explica as etapas da Gran Guerra a partir de mapas históricos.
48. Extrae conclusións de gráficos e imaxes sobre as consecuencias da I Guerra Mundial.
49. Explica as características do período de Entreguerras a partir de manifestacións artísticas e culturais de comezos do século XX.
50. Identifica e explica algunhas das causas da Revolución Rusa de 1917.
51. Compara a Revolución Rusa de febreiro de 1917 coa de outubro de 1917 e percibe as diferenzas.
52. Explica os acordos dos tratados de paz da I Guerra Mundial e analiza as súas consecuencias a curto prazo.
53. Analiza o papel que xoga a Sociedade de Nacións nas relacións internacionais, a partir de fontes históricas.
54. Interpreta imaxes da Gran Depresión.
55. Comenta gráficas que explican a crise económica de 1929.
56. Distingue símbolos dos fascismos europeos da primeira metade do século XX.
57. Analiza a partir de fontes contrapostas as relacións internacionais anteriores ao estoupido da II Guerra Mundial.
58. Identifica e explica as causas desencadeadores da II Guerra Mundial a partir de fontes históricas.
59. Explica as etapas da II Guerra Mundial tanto na fronte europea como na guerra do Pacífico.
60. Analiza o desenvolvemento da II Guerra Mundial a partir de mapas históricos.
61. Describe as consecuencias da II Guerra Mundial.
62. Analiza imaxes que explican o Holocausto levado a cabo pola Alemaña nazi.
63. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.
64. Sintetiza textos que explican a intervención da ONU nas relacións internacionais e nos asuntos de descolonización.
65. Localiza nun mapa os países que formaban os bloques comunista e capitalista.
66. Identifica e explica os conflitos da Guerra Fría a partir dun mapa histórico.
67. Selecciona símbolos e imaxes que se identifiquen co mundo capitalista e o mundo comunista.
68. Extrae conclusións dos textos, imaxes, mapas e gráficas que expliquen a evolución de ambos os bloques enfrontados na Guerra Fría, e sinala a que bloque pertence e algúns motivos que explican esa pertenza.
69. Explica algunhas características da economía capitalista a partir de gráficas.

70. Explica algunhas características da economía comunista a partir de gráficos.
71. Establece razoadamente e comparativamente as diferenzas entre o mundo capitalista e o comunista.
72. Identifica formas políticas do mundo occidental e do mundo comunista.
73. Localiza nun mapa as zonas afectadas pola descolonización e os seus conflitos.
74. Establece de xeito razoado as causas, os feitos e os factores que desencadean e explican o proceso de descolonización.
75. Identifica e compara as características da descolonización de Asia e de África.
76. Explica as actuacións da ONU no proceso descolonizador a partir de fontes históricas.
77. Analiza as características dos países do terceiro mundo a partir de gráficos.
78. Localiza nun mapa os países do terceiro mundo.
79. Analiza textos e imaxes do Movemento de Países Non Aliñados e dos países subdesenvolvidos.
80. Explica a evolución das relacións entre os países desenvolvidos e os países en vías de desenvolvemento, comparando a axuda internacional coa intervención neocolonialista.
81. Localiza nun mapa as repúblicas exsoviéticas e os países formados tras a caída do muro de Berlín.
82. Elabora un eixe cronolóxico que ordena os acontecementos que explican a desintegración da URSS, a formación da CEI e o xurdimento das repúblicas exsoviéticas.
83. Compara os países dos Balcáns desde os anos 80 ata a actualidade, utilizando mapas de situación.
84. Describe os trazos políticos e socioeconómicos da URSS desde a época de Breznev ata a de Gorbachov.
85. Elabora un cadro sinóptico sobre a situación política e económica das repúblicas exsoviéticas e a CEI- Federación Rusa.
86. Analiza imaxes que reflicten a caída do muro de Berlín.
87. Explica as novas relacións das repúblicas exsoviéticas con Europa occidental.
88. Realiza unha procura guiada en internet para explicar de maneira razoada a disolución do bloque comunista.
89. Describe comparativamente a evolución política dos países de Europa central e oriental tras a caída do muro de Berlín.
90. Describe e analiza as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da guerra dos Balcáns, nomeadamente en Iugoslavia.
91. Enumera as liñas de pensamento económico do mundo capitalista na segunda metade do século XX.
92. Explica o modelo capitalista dun país elaborando información a partir dunha procura guiada

en internet

93. Identifica razoadamente as características e símbolos do Estado do benestar.
94. Elabora eixes cronolóxicos sobre o proceso de construción da Unión Europea.
95. Relaciona razoadamente as institucións da Unión Europea cos obxectivos que esta persecue.
96. Realiza un eixe cronolóxico dos feitos máis significativos de tipo político, social e económico dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90.
97. Selecciona e presenta mediante mapas ou redes conceptuais información referida aos Estados Unidos entre 1960 e 2000.
98. Establece razoadamente as características e os símbolos que explican aspectos singulares do capitalismo de Xapón e a área do Pacífico.
99. Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e á obxectividade do fluxo de información existente en internet e noutros medios dixitais.
100. Elabora un breve informe sobre as relacións entre migración e globalización a partir de fontes históricas.
101. Extrae conclusións de imaxes e material videográfico relacionados co mundo actual.
102. Realiza unha procura guiada en internet sobre a ameaza terrorista, organizacións que a sustentan, actos máis relevantes (11-S de Nova York, 11-M de Madrid 7-X de Londres, etc.), os seus símbolos e as repercusións na sociedade (cidadanía ameazada, asociacións de vítimas, mediación en conflitos, etc.), e analiza e comunica a información máis relevante.
103. Identifica os retos actuais da Unión Europea a partir de novas xornalísticas seleccionadas.
104. Explica comparativamente os desaxustes da Unión Europea na relación con outros países ou áreas xeopolíticas.
105. Elabora mapas conceptuais sobre os trazos da sociedade norteamericana, agrupados en política, sociedade, economía e cultura.
106. Describe os principais movementos políticos, económicos, sociais e culturais da Hispanoamérica actual.
107. Enumera e explica os trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais do mundo islámico, e localiza nun mapa os países que o forman na actualidade.
108. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre os principais países do continente africano.
109. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais de China e a India.
110. Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre países emerxentes de Asia e África.
111. Recoñece que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

112. Localiza e selecciona información escrita e gráfica salientable utilizando fontes primarias e secundarias, e analiza a súa credibilidade.

113. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico correspondente ao período estudado.

CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE CUXA CONSECUCIÓN GARANTE O MÍNIMO PARA SUPERAR A MATERIA:

:

Bloque 1: O Antigo Réxime				
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe.	Indicadores de logro que garanten o aprobado na materia	Temporalización
B 1.1. Trazos do Antigo Réxime	Definir e esquematizar os trazos do Antigo Réxime, describindo os seus aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais, utilizando diferentes tipos de diagramas.	Extrae os trazos do Antigo Réxime dun texto proposto que os conteña.	Extrae máis da metade dos trazos, e os organiza de xeito xerarquizado	1ª avaliación setembro
		Obtén e selecciona información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa ao Antigo Réxime.	Selecciona correctamente a información e é quen de elaborar un pequeno escrito	
		Clasifica os trazos do Antigo Réxime en aspectos demográficos, económicos, políticos, sociais e culturais.	Clasifica os diversos aspectos do Antigo Réxime de maneira correcta, e comete fallos pouco significativos	
		Elabora mapas conceptuais que explican os trazos característicos do Antigo Réxime.	Elabora mapas conceptuais que relacionan correctamente ditos trazos	
B1.2. Transformacións no Antigo Réxime: economía, poboación e sociedade.	Distinguir as transformacións no Antigo Réxime e enumerar as que afectan a economía, a poboación e a sociedade.	Explica as transformacións do Antigo Réxime que afectan a economía, a poboación e a sociedade.	É quen de dar unha explicación multicausal para ditas transformacións, e chega a conclusións simples.	
		Analiza a evolución dos trazos do Antigo Réxime do século XVII e o século XVIII.	É quen de entender a evolución da sociedade entre ambos séculos	
B1.3. Revolucións e parlamentarismo en Inglaterra.	Explicar o parlamentarismo inglés do século XVII resumindo as características esenciais do	Describe as características do parlamentarismo inglés a partir de fontes históricas.	Describe ditas características e é quen de comparar correctamente o sistema parlamentar do absolutismo	

	sistema e valorando o papel das revolucións para alcanzar as transformacións necesarias para logralo.	Distingue as revolucións inglesas do século XVII como formas que promoven o cambio político do Antigo Réxime.	Recoñece os trazos iniciais do liberalismo nas revolucións inglesas do século XVII.	
B1.4. O pensamento da Ilustración.	Relacionar as ideas da Ilustración co Liberalismo de comezo do século XIX, establecendo elementos de coincidencia entre ambas as ideoloxías.	Enumera e describe as ideas da Ilustración e as do Liberalismo de comezos do século XIX.	Enumera e describe ditas ideas, e as compara correctamente coas propostas do absolutismo	
		Establece as semellanzas e as diferenzas entre as ideas da Ilustración e o Liberalismo de comezos do século XIX.	Elabora un pequeno cadro comparando as ideas da Ilustración e as do liberalismo	
B1.5. Relacións internacionais: equilibrio europeo.	Describir as relacións internacionais do Antigo Réxime demostrando a idea de equilibrio europeo.	Sitúa en mapas de Europa os países ou reinos en función dos conflitos en que interveñen.	Analiza correctamente, aínda que de xeito básico, mapas históricos	
B1.6. Manifestacións artísticas do momento.	Diferenciar manifestacións artísticas do Antigo Réxime e seleccionar as obras máis destacadas.	Distingue e caracteriza obras de arte do Rococó.	Recoñece os trazos básicos do estilo Rococó.	
Bloque 2. As revolucións industriais e as súas consecuencias sociais				
B2.1. Revolución industrial: concepto, factores que a fan posible (económicos, sociais e ideolóxicos).	Obter información que permita explicar as revolucións industriais do século XIX, seleccionándoa das fontes bibliográficas ou en liña nas que se ache dispoñible.	Identifica as causas da primeira Revolución Industrial.	Identifica esas causas, sen relacionalas coas condicións que se daban en Gran Bretaña a finais do século XVIII	1ª avaliación setembro
B2.2. Revolución ou revolucións industriais: características. Transformacións técnicas e novas fontes de enerxía.	Describir as Revolucións Industriais do século XIX e establecer os seus trazos característicos e as súas consecuencias sociais	Explica razoadamente a evolución cara á segunda Revolución Industrial.	Entende cales son os elementos que nos permiten falar dunha segunda revolución	
		Analiza comparativa e esquematicamente as dúas revolucións industriais.	Elabora un pequeno cadro comparando os trazos de ambas revolucións industriais.	
B2.3. Protagonismo de Gran Bretaña e extensión do proceso de industrialización a outras zonas de Europa. Industrialización	Enumerar os países que iniciaron a industrialización, localizalos adecuadamente e establecer as rexións onde se produce ese	Localiza nun mapa os países industrializados e as súas rexións industriais.	Localiza correctamente as rexións industriais nun mapa histórico	1ª avaliación setembro-outubro
		Analiza aspectos que expliquen o desenvolvemento	Recolle correctamente os datos e elabora unha curta explicación sobre	

extraeuropea. Industrialización española e galega.	avance.	económico do sector industrial dos primeiros países industrializados, a partir de fontes historiográficas.	o desenvolvemento dos primeiros países industrializados.	
		Debate en torno ao éxito ou o fracaso da industrialización en España e en Galicia.	Coñece a existencia de posturas diferenciadas neste debate historiográficos, pero non aventura unha opinión persoal.	
B2.4. Cambios debidos á Revolución Industrial: transportes, agricultura, poboación (migracións e novo concepto de cidade).	Identificar os cambios nos transportes, na agricultura e na poboación que influíron ou foron consecuencia da Revolución Industrial do século XIX.	Sinala os cambios sociais máis relevantes do século XIX asociándoos ao proceso da Revolución Industrial.	Recoñece dito cambio social e é quen de dar os trazos básicos.	1ª avaliación outubro
		Identifica en imaxes os elementos propios da vida nunha cidade industrial do século XIX.	Analiza unha imaxe e recoñece os elementos distintivos da cidade industrial do século XIX.	
		Comenta mapas que expliquen a evolución da extensión das redes de transporte: ferrocarril, estradas e canles.	Analiza e compara mapas históricos que reflectan a evolución das redes de transporte, acadando conclusións elementais.	
B2.5. Economía industrial: pensamento e primeiras crises.	Analizar e seleccionar ideas que identifiquen as características da economía industrial e do liberalismo económico.	Explica as causas e consecuencias das crises económicas e as súas posibles solucións a partir de fontes históricas.	Recoñece as causas e consecuencias das crises económicas, aínda que non as relaciona coas solucións que se deron no tempo.	1ª avaliación outubro
B2.6. Nacemento do proletariado e organización da clase obreira: orixes do sindicalismo e correntes de pensamento; partidos políticos obreiros.	Coñecer as correntes de pensamento que pretenden mellorar a situación da clase obreira do século XIX.	Compara as correntes de pensamento social da época da Revolución Industrial: socialismo utópico, socialismo científico e anarquismo.	Recoñece as diferencias entre as distintas correntes de pensamento social.	1ª Avaliación outubro
		Distingue e explica as características dos tipos de asociacionismo obreiro.	Distingue e explica os trazos básicos dos tipos de asociacionismo obreiro.	
Bloque 3. A crise do Antigo Réxime				
B3.2. Nacemento dos EEUU.	Describir as causas e o desenvolvemento da independencia de Estados Unidos, e establecer as causas máis	Identifica xerarquías causais na guerra de independencia dos Estados Unidos a partir de fontes historiográficas.	Aplica unha explicación multicausal e distingue causas de detonantes.	1ª avaliación outubro-novembro

	inmediatas e as etapas da independencia.			
B3.3. Revolución Francesa de 1789: aspectos políticos e sociais.	Explicar, a partir de información obtida en internet, a Revolución Francesa de 1789, incluíndo cada idea obtida nas causas, no desenvolvemento e nas consecuencias.	Explica as causas da Revolución Francesa de 1789. Explica esquematicamente o desenvolvemento da Revolución Francesa.	Aplica unha explicación multicausal e distingue causas de detonantes. Coñece, sitúa correctamente nunha liña do tempo e explica os trazos máis básicos das etapas da Revolución Francesa.	1ª avaliación outubro-novembro
B3.4. Imperio Napoleónico.	Identificar o Imperio Napoleónico, localizar a súa expansión europea e establecer as súas consecuencias.	Identifica nun mapa histórico a extensión do Imperio Napoleónico.	Identifica o Imperio Napoleónico no mapa, e distíngueo da situación anterior.	1ª avaliación novembro
B3.5. O Congreso de Viena e o Absolutismo.	Analizar a transcendencia para Europa do Congreso de Viena e a restauración do absolutismo, e identificar as súas consecuencias para os países implicados.	Analiza as ideas defendidas e as conclusións do Congreso de Viena, e relaciónaaas coas súas consecuencias.	Recoñece ditas ideas e as relacionas coas conclusións do Congreso de Viena, aínda que non é quen de relacionalas con todas as consecuencias.	1ª avaliación novembro
B3.7. O Nacionalismo: unificacións de Italia e Alemaña.	Coñecer o proceso de Unificación de Italia e Alemaña, obtendo o seu desenvolvemento a partir da análise de fontes gráficas.	. Describe e explica a unificación de Italia e a de Alemaña a partir de fontes gráficas.	Analiza imaxes de diverso tipo e recoñece os trazos básicos da narración sobre os procesos de unificación.	1ª avaliación novembro-décembro
B3.8. Cultura e Arte: Europa entre o neoclasicismo e o romanticismo.	Descubrir as manifestacións artísticas de comezos do século XIX, obtendo información de medios bibliográficos ou de internet e presentándoa adecuadamente.	Estabece as características propias da pintura, a escultura e a arquitectura do Neoclasicismo e o Romanticismo a partir de fontes gráficas.	Coñece os trazos básicos dos estilos Neoclásico e Romántico, pero cóstalle relacionar ambos estilos artísticos.	1ª avaliación novembro-décembro
B3.9. Independencia das colonias hispano-americanas.	Analizar utilizando fontes gráficas a independencia de Hispanoamérica.	Realiza un friso cronolóxico explicativo da independencia das colonias hispanoamericanas ao comezo do século XIX.	Elabora unha liña do tempo situando os feitos máis importantes do proceso de independencia da América Hispana.	1ª avaliación novembro-décembro
Bloque 4. A dominación europea do mundo e a I Guerra Mundial				
B4.1. Tránsito do século XIX ao XX: visión global.	Describir as transformacións e os conflitos xurdidos a finais do século XIX e comezos do século	Realiza un diagrama en que se expliquen as cadeas causais e os procesos dentro do período de finais do século	É quen de relacionar feitos e fenómenos que se desenvolven en dito período, coa vista nas causas da I Guerra Mundial, pero non	1ª avaliación decembro

	XX, e distinguir o seu desenvolvemento e os factores desencadeadores.	XIX e comezos do XX.	acada as máis remotas.	
B4.2. Evolución dos principais Estados en Europa, América e Asia: Inglaterra vitoriana; Francia (III República e II Imperio); Alemaña bismarckiana; o Imperio Austrohúngaro; Rusia; os Estados Unidos (da Guerra Civil ata comezos do século XX) e Xapón (transformacións de finais do século XIX).	Analizar a evolución política, social e económica dos principais países europeos, ademais de Xapón e os Estados Unidos a finais do século XIX, e presentar información que explique tales feitos.	Elabora un eixe cronolóxico con feitos que explican a evolución durante a segunda metade do século XIX de Inglaterra, Francia, Alemaña, o Imperio Austrohúngaro, Rusia, os Estados Unidos e Xapón.	Elabora un eixe cronolóxico, relacionando ditos feitos e países, aínda que incompleto	
		Explica a partir de imaxes as características que permiten identificar a Inglaterra vitoriana.	Recoñece os trazos básicos da sociedade vitoriana, pero non os analiza.	
		Analiza textos relativos á época de Napoleón III en Francia.	Recoñece nos textos os trazos básicos do Segundo Imperio francés.	
		Identifica e explica razoadamente os feitos que converten Alemaña nunha potencia europea durante o mandato de Bismarck.	Identifica ditos feitos, e proporciona unha explicación básica.	
B4.3. Expansión colonial dos países industriais: causas; colonización e reparto de Asia, África e outros enclaves coloniais; consecuencias.	Describir a expansión imperialista de europeos, xaponeses e estadounidenses a finais do século XIX, e establecer as súas consecuencias.	Identifica e explica razoadamente as causas e as consecuencias da expansión colonial da segunda metade do século XIX.	Recoñece ditas causas, pero cóstalle comprender a relación que existe coa economía europea dese período.	1ª avaliación novembro-décembro
		Localiza nun mapamundi as colonias das potencias imperialistas.	Localiza correctamente as principais colonias e compara a situación en mapas doutros momentos históricos.	
		Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914	Relaciona ambos feitos, pero non establece completamente ditas cadeas e interconexións.	
B4.4. Relacións internacionais. Paz Armada: a Tripla Alianza e a Tripla Entente.	Comparar sinteticamente os sistemas de alianzas do período da Paz Armada.	Describe as alianzas dos países máis destacados durante a Paz Armada.	Fai un pequeno esquema polo que seguir os cambios de ditas alianzas.	1ª avaliación xaneiro
B4.5. I Guerra Mundial: causas, desenvolvemento e consecuencias.	Distinguir os acontecementos que conducen á declaración das hostilidades da I Guerra Mundial, e	Identifica a partir de fontes históricas ou historiográficas as causas da I Guerra Mundial.	Recoñece as causas da I Guerra Mundial, aínda que de xeito incompleto.	1ª avaliación xaneiro
		Analiza e explica as	Coñece as etapas da	

	desenvolver as súas etapas e as súas consecuencias.	etapas da Gran Guerra a partir de mapas históricos. Extrae conclusións de gráficos e imaxes sobre as consecuencias da I Guerra Mundial.	Gran Guerra e compara mapas históricos. Recoñece as consecuencias máis directas da I Guerra Mundial.	
Bloque 5. O período de entreguerras, a II Guerra Mundial e as súas consecuencias				
B5.1. Economía, sociedade e cultura da época: os anos vinte.	Recoñecer as características do período de Entreguerras inseríndoas nos correspondentes aspectos políticos, económicos, sociais ou culturais.	Explica as características do período de Entreguerras a partir de manifestacións artísticas e culturais de comezos do século XX.	Atopa características esenciais da sociedade de Entreguerras en manifestacións artísticas e culturais, pero non é quen de comparalas coas de momentos diferentes.	2ª avaliación xaneiro
B5.2. Revolución Rusa; formación e desenvolvemento da URSS.	Esquematizar o desenvolvemento da Revolución Rusa de 1917 recoñecendo as súas etapas e os seus protagonistas máis significativos, e establecer as súas consecuencias.	Identifica e explica algunhas das causas da Revolución Rusa de 1917.	Recoñece na sociedade zarista algunhas causas da Revolución Rusa.	2ª avaliación xaneiro-febreiro
		Compara a Revolución Rusa de febreiro de 1917 coa de outubro de 1917.	Entende de xeito básico as diferencias entre a Revolución burguesa e a soviética.	
B5.3. Tratados de Paz e reaxuste internacional: Sociedade de Nacións.	Identificar os tratados de paz da I Guerra Mundial e establecer como unha consecuencia o xurdimento da Sociedade de Nacións.	Explica os acordos dos tratados de paz da I Guerra Mundial e analiza as súas consecuencias a curto prazo.	Cofece as consecuencias dos tratados de paz a curto prazo.	2ª avaliación febreiro
		Analiza o papel que xoga a Sociedade de Nacións nas relacións internacionais, a partir de fontes históricas.	Comprende que foi a Sociedade de Nacións e explica algúns trazos que a fan precedente da ONU.	
B5.4. Estados Unidos e a crise de 1929: a Gran Depresión e o "New Deal".	Explicar a Gran Depresión e describir os factores desencadeadores e as súas influencias na vida cotiá.	Interpreta imaxes da Gran Depresión.	Ve as consecuencias que a Gran Depresión tivo na sociedade americana nas imaxes da época.	2ª avaliación febreiro
		Comenta gráficas que explican a crise económica de 1929.	Comenta as gráficas, pero chega a conclusións básicas.	
B5.5. Fascismos europeos e nazismo alemán.	Recoñecer a transcendencia dos fascismos europeos como ideoloxías que conduciron ao desencadeamento de conflitos no panorama europeo do momento.	Compara o fascismo italiano e o nazismo alemán.	É quen de ver similitudes e diferenzas básicas entre fascismo e nazismo.	2ª avaliación febreiro-marzo
		Distingue símbolos dos fascismos europeos da primeira metade do século XX.	Recoñece ditos símbolos.	
B5.6. Relacións internacionais do período de	Comprender as relacións internacionais no	Analiza a partir de fontes contrapostas as relacións	Recoñece algúns dos trazos das relacións internacionais do	2ª avaliación marzo

entreguerras; viraxes cara á guerra.	período de entreguerras como elementos importantes das causas da II Guerra Mundial.	internacionais anteriores ao estoupido da II Guerra Mundial.	momento.	
B5.7. II Guerra Mundial: orixes do conflito e características xerais.	Identificar e explicar as desencadeadores da II Guerra Mundial, así como os feitos máis característicos.	Identifica e explica as causas desencadeadoras da II Guerra Mundial a partir de fontes históricas.	Explica, aínda que de xeito simple, as causas da II Guerra Mundial.	2ª avaliación marzo
B5.8. Desenvolvemento da II Guerra Mundial.	Establecer as etapas do desenvolvemento da II Guerra Mundial, distinguindo as que afectaron a Europa e as que afectaron aos Estados Unidos e a Xapón.	Explica as etapas da II Guerra Mundial tanto na fronte europea como na guerra do Pacífico.	Cofece ditas etapas e as sitúa correctamente nun eixo cronolóxico.	2ª avaliación marzo
		Analiza o desenvolvemento da II Guerra Mundial a partir de mapas históricos.	Analiza correctamente ditos mapas.	
B5.9. Consecuencias da II Guerra Mundial.	Analizar o papel da guerra mundial como elemento de transformación da vida cotiá.	Describe as consecuencias da II Guerra Mundial.	Describe as consecuencias da II Guerra Mundial, pero non comprende ben a situación que se xera na política internacional despois dela.	2ª avaliación marzo
B5.10. Antisemitismo: o Holocausto.	Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	Analiza imaxes que explican o Holocausto levado a cabo pola Alemaña nazi.	Analiza ditas imaxes entendendo ben que está pasando nelas.	2ª avaliación marzo
		Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	Recoñece o Holocausto e pode aportar algunha razón pola que non debe repetirse.	
B5.11. Preparación da Paz e a ONU.	Obter e seleccionar información escrita e gráfica relevante, utilizando fontes primarias ou secundarias, relativa á posguerra.	Sintetiza textos que explican a intervención da ONU nas relacións internacionais e nos asuntos de descolonización.	Comprende a tarefa da ONU, pero non tanto as causas que limitan a súa actuación.	2ª avaliación marzo
Bloque 6. Evolución de dous mundos diferentes e os seus enfrontamentos				
B6.1. Formación do bloque comunista fronte ao bloque capitalista: Guerra Fría.	Describir os feitos políticos, económicos, sociais e culturais que explican o xurdimento dos dous bloques antagónicos, clasificándoos e presentándoos adecuadamente.	Localiza nun mapa os países que formaban os bloques comunista e capitalista.	Distingue a situación xeográfica de ambos bloques, aínda que con algún erro.	2ª avaliación abril
B6.2. Evolución das relacións entre as dúas superpotencias.	Interpretar a Guerra Fría, a coexistencia pacífica e a	Identifica e explica os conflitos da Guerra Fría a partir dun mapa histórico.	Comprende que a Guerra Fría desenvólvese en conflitos localizados e sabe situar algúns no	2ª avaliación abril

Conflitos: da Guerra Fría á coexistencia pacífica e a distensión.	distensión, e as súas consecuencias, e establecer acontecementos que exemplifiquen cada unha destas etapas das relacións internacionais.		espazo e no tempo con axuda de mapas.	
B6.3. Evolución da economía mundial de posguerra.	Distinguir feitos que explican o enfrontamento entre os bloques comunista e capitalista, revisando as novas dos medios de comunicación da época.	Selecciona símbolos e imaxes que se identifiquen co mundo capitalista e o mundo comunista.	Compara imaxes de ambos bloques e sabe sinalar as diferenzas.	2ª avaliación abril
		Extrae conclusións dos textos, imaxes, mapas e gráficas que expliquen a evolución de ambos os bloques enfrontados na Guerra Fría, e sinala a que bloque pertence e algúns motivos que explican esa pertenza.	Extrae conclusións básicas de fontes de diverso tipo.	
B6.4. Características sociais e culturais de dous modelos políticos diferentes: comunismo e capitalismo.	Comparar e analizar o modelo capitalista co comunista desde os puntos de vista político, social, económico e cultural, e exemplificar coa selección de feitos que durante este período afectan as dúas grandes superpotencias: a URSS e os Estados Unidos.	Explica algunhas características da economía capitalista a partir de gráficas.	Atopa trazos característicos da economía capitalista en gráficas	3ª avaliación abril
		Explica algunhas características da economía comunista a partir de gráficos.	Atopa trazos característicos da economía comunista en gráficas.	
		Establece razoadamente e comparativamente as diferenzas entre o mundo capitalista e o comunista.	Elabora un pequeno esquema comparativo que recolle trazos de ambos bloques.	
		Identifica formas políticas do mundo occidental e do mundo comunista.	Relaciona de xeito básico economías e políticas.	
Bloque 7. A descolonización e o terceiro mundo				
B7.1. Orixes, causas e factores da descolonización.	Explicar os motivos e os feitos que conducen á descolonización, e establecer as causas e os factores que explican o proceso.	Localiza nun mapa as zonas afectadas pola descolonización e os seus conflitos.	Sitúa no mapamundo zonas afectadas pola descolonización.	3ª avaliación abril
B7.2. Etapas e modelos de descolonización.	Describir as etapas e as consecuencias do proceso descolonizador, e identificar as que	Establece de xeito razoado as causas, os feitos e os factores que desencadean e	Recoñece causas e factores do proceso de descolonización, e aporta algún razoamento.	3ª avaliación abril

	afectan a unhas colonias e a outras, establecendo feitos e personaxes significativos de cada proceso.	explican o proceso descolonización. Identifica e compara as características da descolonización de Asia e de África.	Diferencia os procesos de descolonización atendendo a trazos moi básicos.	
B7.3. Desenvolvemento do proceso descolonizador: papel da ONU.	Definir o papel da ONU na descolonización, analizando información que demostre as súas actuacións.	Explica as actuacións da ONU no proceso descolonizador a partir de fontes históricas.	Recoñece o papel da ONU como árbitro das relacións internacionais, pero non aporta un comentario crítico ás súas dificultades.	
B7.4. O terceiro mundo e o Movemento de Países Non Aliñados: problemas dos países do terceiro mundo.	Analizar o subdesenvolvemento do terceiro mundo e establecer as causas que o explican.	Analiza as características dos países do terceiro mundo a partir de gráficas.	Analiza correctamente os datos das gráficas e aporta un comentario elemental.	3ª avaliación abril-maio
		Localiza nun mapa os países do terceiro mundo.	Sitúa correctamente a maioría dos países en vías de desenvolvemento.	
		Analiza textos e imaxes do Movemento de Países Non Aliñados e dos países subdesenvolvidos.	Analiza textos e imaxes, e aporta un comentario persoal.	
B7.5. Relacións entre os países desenvolvidos e non desenvolvidos; nacemento da axuda internacional.	Apreciar o nacemento da axuda internacional e o xurdimento das relacións entre os países desenvolvidos e subdesenvolvidos, reproducindo as formas de axuda ao desenvolvemento e describindo as formas de neocolonialismo dentro da política de bloques.	Explica a evolución das relacións entre os países desenvolvidos e os países en vías de desenvolvemento, comparando a axuda internacional coa intervención neocolonialista.	Comprende os trazos básicos e diferencia axuda internacional de intervención neocolonialista, pero non afonda na cuestión.	3ª avaliación abril-maio
Bloque 8. A crise do bloque comunista				
B8.1. A URSS e as democracias populares.	Describir a situación da URSS a finais do século XX, establecendo os seus trazos máis significativos desde unha perspectiva política, social e económica.	Localiza nun mapa as repúblicas exsoviéticas e os países formados tras a caída do muro de Berlín.	Compara correctamente un mapa actual cun mapa histórico da situación na Guerra Fría.	3ª avaliación maio
		Elabora un eixe cronolóxico que ordena os acontecementos que explican a desintegración da URSS, a formación	Elabora correctamente un eixe cronolóxico cos datos básicos arredor dos feitos que rematan coa Guerra Fría.	

		da CEI e o xurdimento das repúblicas exsoviéticas.		
		Compara os países dos Balcáns desde os anos 80 ata a actualidade, utilizando mapas de situación	Compara correctamente un mapa actual cun mapa histórico .	
B8.2. Irrupción de M. Gorbachov: Perestroika e Glasnost.	Resumir as políticas de M. Gorbachov nomeando as disposicións concernentes á Perestroika e á Glasnost, e resaltar as súas influencias.	Describe os trazos políticos e socioeconómicos da URSS desde a época de Breznev ata a de Gorbachov.	Fai un esquema no que se resumen os principais trazos sociais e económicos dos últimos vinte anos da Unión Soviética.	3ª avaliación maio
B8.3. Desintegración da URSS: CEI- Federación Rusa e as novas repúblicas exsoviéticas.	Analizar a situación creada co xurdimento da CEI e as repúblicas exsoviéticas, recollendo informacións que resuman as novas circunstancias políticas e económicas.	Elabora un cadro sinóptico sobre a situación política e económica das repúblicas exsoviéticas e a CEI- Federación Rusa.	Elabora dito cadro cos datos básicos.	
B8.4. Caída do muro de Berlín e evolución dos países de Europa central e oriental.	Explicar a caída do muro de Berlín e nomear as súas repercusións nos países de Europa central e oriental.	Analiza imaxes que reflicten a caída do muro de Berlín.	Analiza as imaxes e aporta explicacións sinxelas.	3ª avaliación maio
		Realiza unha procura guiada en internet para explicar de maneira razoada a disolución do bloque comunista	Fai dita procura con axuda, e ten dificultades para distinguir os factores principais de dito proceso.	
B8.5. Problema dos Balcáns. Guerra de Iugoslavia.	Identificar o problema dos Balcáns, enumerar as causas do xurdimento de tal situación e resumir os feitos que configuran o desenvolvemento de conflitos nesta zona.	Describe comparativamente a evolución política dos países de Europa central e oriental tras a caída do muro de Berlín.	Fai un breve resume de dita evolución política.	3ª avaliación maio
		Describe e analiza as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da guerra dos Balcáns, nomeadamente en Iugoslavia	Describe causas e consecuencias da guerra dos Balcáns, nun nivel básico.	
Bloque 9. O mundo capitalista na segunda metade do século XX				
B9.1. Pensamento e cultura da sociedade capitalista na segunda metade do século XX.	Distinguir os postulados que defende a cultura capitalista da segunda metade do século XX establecendo as liñas de	Enumera as liñas de pensamento económico do mundo capitalista na segunda metade do século XX.	Fai un esquema enumerando as principais liñas de pensamento económico do mundo capitalista a finais do século XX.	3ª avaliación maio
		Explica o modelo capitalista dun país	Pescuda información con axuda e ten algunha	

	pensamento e os logros obtidos.	elaborando información a partir dunha procura guiada en internet	dificultade en seleccionar a información fundamental.	
B9.2. Estado do benestar.	Describir o Estado do benestar, aludindo ás características significativas que inflúen na vida cotiá.	Identifica razoadamente as características e símbolos do Estado do benestar.	Recoñece as características do Estado do benestar, pero presenta dificultades en razoar a súa necesidade.	
B9.3. Proceso de construción da Unión Europea: das Comunidades Europeas á Unión.	Explicar o proceso de construción da Unión Europea enumerando os fitos máis destacados que configuran a súa evolución.	Elabora eixes cronolóxicos sobre o proceso de construción da Unión Europea.	Elabora un eixe cronolóxico cos feitos básicos da evolución da Unión Europea.	3ª avaliación maio-xuño
B9.4. Obxectivos e institucións da Unión Europea.	Coñecer os obxectivos da Unión Europea en relación coas institucións que compoñen a súa estrutura.	Relaciona razoadamente as institucións da Unión Europea cos obxectivos que esta persegue.	Coñece as institucións e as relaciona cos obxectivos fundamentais da UE.	3ª avaliación maio-xuño
B9.5. Evolución dos Estados Unidos: dos anos 60 aos 90.	Describir a evolución política, social e económica dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90 do século XX, sintetizando os aspectos que explican a transformación da sociedade norteamericana e que constitúen elementos orixinarios do Estado do benestar.	Realiza un eixe cronolóxico dos feitos máis significativos de tipo político, social e económico dos Estados Unidos desde os anos 60 aos 90.	Fai dito eixe cronolóxico, aportando os datos básicos.	3ª avaliación xuño
B9.6. Xapón e os novos países asiáticos industrializados.	B9.6. Identificar as singularidades do capitalismo de Xapón e os novos países industriais asiáticos, establecendo trazos de carácter político, económico, social e cultural.	. Establece razoadamente as características e os símbolos que explican aspectos singulares do capitalismo de Xapón e a área do Pacífico.	Identifica as diferenzas máis básicas dos capitalismos asiáticos, en comparación co occidental.	3ª avaliación xuño
Bloque 10. O mundo actual desde unha perspectiva histórica				
B10.1. Globalización e medios de comunicación: impacto científico e tecnolóxico. Caída do muro de Berlín. Atentados de Nova York. A inmigración como fenómeno	Analizar as características da globalización e describir a influencia dos medios de comunicación neste fenómeno, así como o	Identifica as principais características ligadas á fiabilidade e á obxectividade do fluxo de información existente en internet e noutros medios dixitais.	Compara diversas fontes de información.	

globalizado.	impacto dos medios científicos e tecnolóxicos na sociedade actual.	Elabora un breve informe sobre as relacións entre inmigración e globalización a partir de fontes históricas.	Elabora dito breve informe e presenta algunha conclusión razoada.	3ª avaliación xuño
		Extrae conclusións de imaxes e material videográfico relacionados co mundo actual.	Extrae conclusións con axuda.	
B10.2. A ameaza terrorista nun mundo globalizado.	Describir os efectos da ameaza terrorista (yihadismo, etc.) sobre a vida cotiá, e explicar as súas características.	Realiza unha procura guiada en internet sobre a ameaza terrorista, organizacións que a sustentan, actos máis relevantes (11-S de Nova York, 11-M de Madrid 7-X de Londres, etc.), os seus símbolos e as repercusións na sociedade (ciudadanía ameazada, asociacións de vítimas, mediación en conflitos, etc.), e analiza e comunica a información máis relevante.	Fai dita procura, e chega a conclusións básicas.	
B10.3. Europa: reto e unión.	Resumir os retos da Unión Europea no mundo actual, identificando os seus problemas para amosarse como zona xeopolítica unida fronte a outras áreas.	Identifica os retos actuais da Unión Europea a partir de novas xornalísticas seleccionadas.	Recolle e analiza de xeito básico varias novas, e as comenta en clase.	
B10.4. Trazos salientables da sociedade norteamericana a comezos do século XXI, tras os atentados do 11 de setembro de 2001.	Enumerar os trazos salientables da sociedade norteamericana a comezos do século XXI identificando a transcendencia dos atentados do 11-S e explicando as transformacións e o impacto ocasionado a este país.	Elabora mapas conceptuais sobre os trazos da sociedade norteamericana, agrupados en política, sociedade, economía e cultura.	Elabora ditos mapas, presentando os datos básicos.	
B10.5. Hispanoamérica: situación actual.	Analizar a evolución política, económica, social e cultural de Hispanoamérica.	Describe os principais movementos políticos, económicos, sociais e culturais da Hispanoamérica actual.	Atopa os principais datos sobre o tema proposto en prensa e en pescudas guiadas en internet.	3ª avaliación xuño
B10.6. O mundo islámico na actualidade.	Describir a evolución do mundo islámico na actualidade,	Enumera e explica os trazos económicos, políticos, relixiosos	Enumera os trazos básicos que caracterizan na	

	resumindo os seus trazos económicos, políticos, relixiosos e sociais.	e sociais do mundo islámico, e localiza nun mapa os países que o forman na actualidade.	actualidade o mundo islámico e localiza os países que o forman nun mapa.	
B10.7. África islámica, subsahariana e Sudáfrica.	Distinguir a evolución dos países de África relacionando as súas zonas xeoestratéxicas.	Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre os principais países do continente africano.	Compara ditos aspectos e chega a conclusións básicas.	
B10.8. A India e China do século XX ao XXI: evolución política, económica, social e de mentalidades.	Resumir a evolución de China e a India desde finais do século XX ao século XXI, seleccionando trazos políticos, económicos, sociais e de mentalidades	Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais de China e a India.	Recoñece os principais trazos que explican a situación actual de China e a India.	
		Compara aspectos económicos, políticos, relixiosos e sociais entre países emerxentes de Asia e África.	Recoñece os trazos básicos que caracterizan ditos países como emerxentes.	
Bloque 11. A historia contemporánea: o tempo histórico. Métodos e ferramentas propias da disciplina.				
B11.1. Tempo histórico.	Recoñecer que os acontecementos e procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	Recoñece que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	Comprende os conceptos de diacronía e sincronía de maneira básica e o demostra nos eixes cronolóxicos elaborados ou comentados no curso.	Contidos, criterios e estándares transversais a o resto de bloques de contidos desta materia
B11.2. Fontes históricas.	Localizar e seleccionar información escrita e gráfica salientable utilizando fontes primarias e secundarias (biblioteca, internet, etc.), e analizar a súa credibilidade.	Localiza e selecciona información escrita e gráfica salientable utilizando fontes primarias e secundarias, e analiza a súa credibilidade.	Selecciona dita información aplicando de maneira básica a crítica de fontes, aínda que con erros.	
B11.3. Vocabulario histórico e artístico da Idade Contemporánea.	Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	Emprega o vocabulario histórico e artístico, aínda que comete erros ou imprecisións.	

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A materia, a variedade de competencias clave a desenvolver e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, esixe e permite unha metodoloxía aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único texto, senón tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia.

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos de nosa disciplina.

Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.	1*	2	3
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			

Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

*1:adecuadamente; 2 de maneira suficiente; 3 con dificultade ou non.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

A excepcionalidade do cursos 2019-2020 fixo convinte a elaboración de informes individualizados do alumnado en relación ao grado de adquisición dos contidos impartidos. Estes informes depositados no Departamento de Xeografía e Historia do IES Allariz tamén serán empregados para a avaliación inicial do alumnado.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Caderno de cada alumno ou alumna
- Exercicios propostos, realizados e corrixidos na aula, que deberían figurar nos cadernos do alumnado.
- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba.
- Tarefas individuais ou grupais elaboradas con recursos dixitais e presentadas a través das plataformas virtuais empregadas polos profesores da área

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria en setembro, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado e a consecución dos estándares de aprendizaxe, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

As probas formais suporán un porcentaxe de ata o 70% da nota, obténdose o 30% restante da cualificación de estándares de aprendizaxe a través dos instrumentos de avaliación expostos no epígrafe anterior.

Para superar a avaliación, un alumno ou alumna deberá acadar unha cualificación igual ou superior

a 5. Ao remate de cada avaliación ou antes do remate do curso, os alumnos terán a posibilidade de superar as avaliacións suspensas a través dunha proba escrita.

Para superar a materia en xuño o alumno debe acadar unha cualificación igual ou superior a 5 en cada unha das avaliacións. En caso de acadar unha media xeral superior a 5, o alumno pode superar a materia a pesar de ter unha avaliación con unha cualificación inferior a 5.

O Departamento pode considerar que un alumno ou alumna abandonou a materia caso de producirse ausencias inxustificadas, negativa manifesta a facer as tarefas propostas, negativa a facer os exames ou probas, falta de interese e de esforzo pola materia, se os resultados académicos son inferiores a unha cualificación de 2 ou expresa publicamente dito abandono. En dito caso, seguirase o protocolo de apercibir ao alumno, e avisar aos titores legais.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán un exame en setembro a cargo do Departamento.

ACTIVIDADES DE REFORZO E ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Ao longo do curso, cando sexa necesario, levaranse a cabo:

- Adaptacións da programación, do xeito e nivel que se considere apropiado, cando sexa preciso.
- Diseñar tarefas axeitadas, ben ao alumnado que teña dificultades, ben ao que teña altas capacidades e precise tarefas máis complexas
- Organizar o desenvolvemento dos contidos, apoiando ao alumnado que teña dificultades de comprensión.
- Procurar material adaptado a diversas deficiencias sensoriais, caso de ser necesario.
- Adaptar os medios de avaliación, caso de ser necesario.
- Favorecer un clima de cooperación e colaboración entre o alumnado.
- Colaborar co Departamento de Orientación nos aspectos necesarios para favorecer o desenvolvemento do alumnado.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES.

Poderanse realizar actividades específicas para este nivel, así como participar nas que outros departamentos do centro ou a Biblioteca deste propoñan ao longo do curso, dependendo da oferta cultural da contorna. Sempre que a situación sanitaria o permita.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Dado que non é unha etapa obrigatoria, en principio a atención a diversidade en Bacharelato non adoita ser precisa, polo menos no referente á adaptación curricular da materia. Sen embargo, atenderase na medida das nosas posibilidades, ao alumnado que poida precisar de material didáctico específico, por padecer algún tipo de dificultade sensorial, poñéndonos en contacto, se así se considerase, con organismos e institucións especializados na elaboración deste material. Tamén atenderíamos ao alumnado con discapacidades físicas, adaptando os medios de avaliación de ser preciso, na medida en que mellor favorezan ao alumno ou alumna, e ao proceso de avaliación, segundo o recto entender do docente. Teranse en conta, tamén, as dificultades sobrevidas ao longo do curso, por accidente, enfermidade ou outra causa.

O alumnado con altas capacidades precisaría unha adaptación das tarefas, multiplicando as mesmas, propoñendo algunhas que resultasen motivadoras, e mesmo facilitando a realización dalgún traballo de investigación que lles permitise aprofundar no coñecemento da Historia, da Xeografía, e das Ciencias Sociais en xeral. Asemade, de ser necesario ou solicitado polo alumno alumna, pais ou titores, ou por recomendación de Departamento de Orientación, adaptaríanse os medios de avaliación.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

HISTORIA DA ARTE

CURSO: 2º Bacharelato

PROFESOR: María A. Bobillo Vázquez-Monjardín

TEXTO: Non marcamos ningún libro de texto para o actual curso.

INTRODUCCIÓN

A arte é unha constante do espírito humano, unha forma de comunicación e de expresión que produce múltiples sensacións; unha linguaxe, un testemuño da sociedade desde os comezos ata hoxe; un feito histórico en si mesma. A Historia da Arte é unha disciplina autónoma, cos seus propios obxectivos e métodos. O obxecto de estudio desta materia é a obra de arte como produto resultante da intelixencia e da creatividade humana en diálogo permanente co tempo e co espazo, que se expresa cos seus propios códigos e enriquece a visión global da realidade.

A complexidade de factores que conflúen na creación artística leva á necesidade de establecer relacións con outras áreas de coñecemento e fomenta a interdisciplinariedade. Trátase dunha materia necesaria para a preparación cultural e artística de tódalas persoas e, dun xeito concreto, para aquelas que opten por unha formación humanista, ou especificamente artística.

A arte constitúe unha realidade cada vez máis presente na conciencia colectiva da sociedade contemporánea. O ámbito das artes plásticas tradicionais enriqueceuse con aportacións das novas linguaxes visuais, de xeito que a cultura da imaxe forma parte da nosa realidade cotiá, e ten unha ampla difusión a través dos medios de comunicación social.

O estudio da Historia da Arte ten que aporta-los coñecementos necesarios para a análise, interpretación e valoración das obras de arte, a través de distintas metodoloxías e procedementos adecuados para a súa apreciación global e para contribuír a desenvolver-la sensibilidade artística. Por outra banda, as obras de arte son testemuños históricos coas que visualizar e recrear unha sociedade, polo que cómpre estudia-la obra de arte no seu contexto sociocultural como punto de partida para a análise dos diferentes factores e circunstancias implicadas no proceso da creación da obra, sen esquecer-las novas dimensións que adquiren co paso do tempo. A importancia do patrimonio artístico, os desafíos que presenta a súa conservación, o potencial de recursos que contén demanda unha adecuada formación que promova o seu coñecemento, deleitación e conservación como legado que debe transmitirse ás xeracións do futuro.

A dificultade de abarca-la amplitude e complexidade da Historia da Arte fai necesaria unha selección dos contidos que permitan unha aproximación xeral ó desenvolvemento da arte de Occidente, cunha especial atención á arte contemporánea e á de Galicia. Empregaremos como guía para a selección deses contidos, os contidos e obxectivos que marca o grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG para a proba da ABAU desta materia.

OBXECTIVOS.

1. Comprender e valora-los cambios na concepción da arte e as súas distintas funcións ó longo da historia.
2. Entende-las obras de arte na súa globalidade, como expoñentes da creatividade humana, susceptibles de ser admiradas por si mesmas, e de seren valoradas como documento testemuñal dunha época histórica, dunha sociedade e dunha cultura.
3. Manexa-la linguaxe artística de cada unha das artes visuais e utilizar diferentes metodoloxías para a análise das obras da arte desenvolvendo, ó tempo, a propia sensibilidade e a imaxinación.
4. Recoñecer e diferencia-las manifestacións artísticas máis destacadas dos principais estilos e artistas da arte occidental e, particularmente, as de Galicia, situándoas no seu contexto histórico, valorando as posibles influencias e a súa pervivencia na arte posterior.
5. Recoñecer a través dos cambios iconográficos dun mesmo tema a modificación dos valores estéticos, de mentalidade e pensamento propio de cada estilo artístico, do seu contexto histórico e da personalidade do artista.
6. Realizar actividades de documentación e investigación a partir de fontes diversas sobre determinados aspectos da historia da arte.
7. Coñecer, valorar e aprecia-lo patrimonio artístico, especialmente o de Galicia, contribuindo á súa conservación como fonte de riqueza e posibilitando que se transmita ás futuras xeracións.
8. Valora-la cidade, na súa dimensión espacial e temporal, como obxecto da Historia da Arte e marco privilexiado das súas manifestacións, e proxectar esta conciencia cara a súa evolución futura.
9. Contribuír á formación estética, analítica e crítica, así como á capacidade de comunica-la empatía ante as creacións artísticas.
10. Adquirir hábitos de estudo e traballo que permitan ao alumnado superar con éxito as probas de final da etapa educativa e de acceso á universidade, incluíndo nestes hábitos o ensino semipresencial ou a distancia, se fose preciso.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A Historia da Arte contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)
- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)
- Contribúe tamén ao desenvolvemento da Competencia matemática e Competencias tecnolóxica e científica (CMCT).

CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES AVALIABLES. RELACIÓN COAS COMPETENCIAS CLAVE. TEMPORALIZACIÓN

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Estándares avaliados que garanten a superación da materia.	Competencias clave	Temporalización
Bloque 1: Raíces da arte europea: o legado da arte europea					
▪ B1.1. Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións.	▪ B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	▪ Identifica, analiza e comenta as obras de arte grega establecidas como de especial incidencia polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA	1ª avaliación. outubro
		▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.		▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA	
		HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e á decoración escultórica		CCEC	
		HAB1.1.4. Describe as características do templo grego e a función das súas partes		CCEC CCL	
		HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana na escultura grega a partir do <i>Kourós</i> de Anavysos, o <i>Doriforo</i> (Policleto) e o <i>Apoxiomenos</i> (Lisipo)		CCEC CCL	

				CAA	
B1.2. A función social da arte en Grecia	B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles	HAB .2..1. Especifica quen eran os principais clientes da arte grega, e a consideración social dos artistas.		CCEC CCL CAA	
B1.3. Comentario de obras de arte: Grecia	B 1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico)	HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, Templo de Atenea Niké e teatro de Epidauró.		CCEC CCL CAA	
		HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas: Kourós de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dionisio neno (Praxiteles), Apoxiomenos (Lisipo), Victoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea)		CCEC CCL CAA	
B1.4. Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia	B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas e historiográficas.	Identifica, analiza e comenta correctamente as obras de arte romana propostas como de especial importancia polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CAA	1ª Avaliación. Novembro
		HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega		CCEC CCL CAA	
		HAB1.4.3 Describe as características e funcións dos principais tipos de edificios romanos		CCEC CCL	
		HAB .4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos		CCEC CCL CAA	
		HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a a partir de fontes históricas e historiográficas		CCEC CCL CAA	

		HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega		CCEC CCL CAA	
		HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica.		CCEC CCL CAA	
B 1.5.Función social da arte en Roma	B 1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.	HAB 1.5.1. Especifica quen era a principal clientela da arte romana, e a consideración social da arte.		CCEC CCL CSC	
B 1.6.Comentario de obras de arte: Roma	B 1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana aplicando un método que abrangue diferentes enfoques.	HAB 1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: <i>Maison Carrée</i> de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma, columna de Traxano.		CCEC CCL CAA	
		HAB 1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (triumfo cos soldados conducindo os tesouros do Templo), relevo da columna de Traxano		CCEC CCL CAA	
Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval					
B 2.1. A achega cristiá na arquitectura e na iconografía	B 2.1.Recoñecer e explicar as condicións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB 2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas e historiográficas.	I	CCEC CCL CAA	2ª Avaliación Novembro
		HAB 2.1.2. Describe a orixe, características e función da basílica paleocristiá		CCEC CCL CSC	
		HAB 2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e <i>martiria</i> paleocristiáns e as súa partes		CCEC CCL	
B2.2. Arte bizantina	B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais	HAB2.2.1.Explica as características esenciais da arte bizantina.	Identifica, analiza e comenta correctamente as obras de arte bizantina propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC	2ª Avaliación , novembro

	da arte bizantina en relación co seu contexto histórico e cultural.			CCL CAA	
		HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina co exemplo de Santa Sofía de Constantinopla.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e os temas iconográficos: Pantocrátor, Theotokos, Deésis, e a súa influencia na arte occidental.		CCEC CCL CAA	
B2.3. Comentario de obras de arte bizantina.	B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques.	HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da Emperatriz Teodora en San Vital de Rávena		CCEC CCL CAA	
B2.4. Arte prerrománica	B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia.	Identifica, analiza e comenta correctamente as obras de arte prerrománica propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL	2ª Avaliación , decembro
		HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo: San Pedro da Nave, Santa María do Naranco, San Miguel da Escalada, Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova.		CCEC CCL CAA	
B2.5. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía.	B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica	Identifica, analiza e comenta correctamente as obras de arte románica propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CAA	2ª avaliación, decembro
		HAB2.5.2. Describe as características e as funcións das igrexas e mosteiros románicos.		CCEC CCL CSC	
		HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas con especial referencia á iconografía		CCEC CCL	
B2.6. Función social da arte románica.	B2.6. Explicar a función social da arte	HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes.		CCEC	

	románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles			CCL CSC	
B2.7. Comentarios de obras de arte románica.	B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas do románico, aplicando un método que conteña diversos enfoques.	HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo final no tímpano da Santa Fe de Conques.		CCEC CCL CAA	
B2.8. A achega do gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.	B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica.	Identifica, analiza e comenta as obras de arte gótica propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CAA	2ª avaliación, xaneiro
		HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios respecto á románica.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.8.3. Describe as características e evolución da escultura gótica, e especifica as diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.		CCEC CCL CAA	
B2.9. Función social da arte gótica	B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.	HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes no gótico, e a variación delas respecto ao románico.		CCEC CCL CSC CAA	
B2.10. Comentario de obras de arte gótica.	B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que propoña diferentes enfoques.	HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta: fachada occidental da catedral de Reims. Interior da planta superior da Sainte Chapelle de París		CCEC CCL CAA	

		HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Visitación e a Anunciación da catedral de Reims		CCEC CCL CAA	
		HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: <i>A fuxida a Exipto</i> de Giotto na Capela Scrovegni de padua, <i>Matrimonio Arnolfini</i> de Van Eyck, <i>Descendemento da Cruz</i> de Roger Van der Weyden, <i>Xardín das delicias</i> , de Hieronymus Bosch.		CCEC CCL CAA	
B2.11. O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O románico no Camiño de Santiago. O gótico e a súa longa duración	B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica españolas, e a hispanomusulmá, relacionando cada estilo cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en España	Identifica, analiza e comenta as obras da arte hipano-medieval que propón o grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CAA	2ª avaliación, xaneiro
		HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico		CCEC CCL CSC	
		HAB2.11.4. Explica a evolución da arte islámica		CCEC CCL CAA	
B2.12. Comentario de obras de arte medieval española	B2.12. Identificar, clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diversos enfoques.	HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta a arquitectura da Catedral de Santiago de Compostela, interior do mosteiro de Oseira.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta <i>A dúbida de Santo Tomé</i> do claustro de San Domingo de Silos e a fachada de Platerías e Pórtico da Gloria da Catedral de Santiago.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as pinturas da bóveda do Panteón Real de San Isidoro de León e a ábsida de San Clemente de Tahull		CCEC CCL	

				CAA	
		HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta a arquitectura da catedral de León.		CCEC CCL CAA	
		HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta a Mesquita de Córdoba e a Alhambra de Granada		CCEC CCL CAA	
Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno.					
B3.1. Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.	B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, no seu contexto histórico e cultural.	HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización	Identifica, analiza e comenta correctamente as obras do Renacemento italiano propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CAA	2ª Avaliación, febreiro
		HAB3.1.2. Explica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo		CCEC CCL CAA	
		HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo		CCEC CCL CAA	
		HAB3.1.4. Explica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo.		CCEC CCL CAA	
		HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e coñece aos artistas máis representativos.		CCEC CCL CAA	
B3.2. Función social da arte no Renacemento	B3.2. Explicar a Función social da arte do renacemento, especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as	HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor.		CCEC CCL CSC	2ª Avaliación, febreiro

	relacións entre eles.	HAB3.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: cúpula de Santa María dei Fiori, Igrexa de San Lourenzo, palacio Medici-Ricardi en Florencia; San Pietro in Montorio, cúpula de San Pedro do Vaticano en Roma; el Gesú en Roma, Vila Capra o Vila Rotonda en Vicenza.		CCEC CCL CAA	
		HAB3.2.3. Analiza, identifica e comenta as seguintes esculturas: Porta do Paraíso de Ghiberti, David e Gattamelata de Donatello; David, Moisés, esculturas das tumbas dos Medici, Piedade do Vaticano de Miguel Anxo		CCEC CCL CAA	
		HAB3.2.3. Analiza, identifica e comenta as seguintes pinturas: Masaccio, Tributo da moeda; Leonardo: Virxe das rochas, A Gioconda; Rafael, A escola de Atenas; Capela Sixtina, Miguel Anxo. Tiziano: Retrato de Carlos V na batalla de Muhlberg, Venus de Urbino.		CCEC CCL CAA	
B3.3. A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.	B3.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, no seu contexto histórico e cultural.	HAB3.3.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano	Identifica, analiza e comenta as obras do Renacemento español propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG.	CCEC CCL CAA	2ª Avaliación, febreiro.
		HAB3.3.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española		CCEC CCL CAA	
		HAB3.3.3. Explica as peculiaridades da escultura renacentista española		CCEC CCL CAA	
		HAB3.3.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas		CCEC CCL CAA	
B3.5. Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento	B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue distintos enfoques.	HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: fachada da Universidade de Salamanca, Pazo de Carlos V na Alhambra, Mosteiro do Escorial		CCEC CCL CAA	
		HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas: Sacrificio de Isaac		CCEC	

		de Alonso Berruguete, Santo enteiro de Juan de Juni		CCL CAA	
		HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta O martirio de San Mauricio, O enteiro do señor de Orgaz e A adoración dos pastores de El Greco.		CCEC CCL CAA	
B3.6. Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.	B3.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.	HAB3.6.1. Explica as características esenciais do Barroco	Identifica, analiza e comenta as obras do barroco propostas polo grupo de traballo da CIUG	CCEC CCL	3ª avaliación marzo
		HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción renacentista e barroca da arte		CCEC CCL CAA	
		HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca e a renacentista		CCEC CCL CAA	
		HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco		CCEC CCL CAA	
		HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista, por medio da comparación entre o David de Miguel Anxo e o de Bernini		CCEC CCL CAA	
		HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante		CCEC CCL CAA	
		HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes		CCEC CCL CLC	
		HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa		CCEC CCL	

				CAA	
B3.7. Función social da arte no Barroco	B3.7. Explicaa función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes, artistas e as relacións entre eles.	HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVII polas academias en toda Europa.		CCEC CCL CSC	
B3.8. Comentario de obras de arte do Barroco.	B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas do Barroco, aplicando un método que implique diferentes enfoques.	HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta : fachada de San Pedro do Vaticano, Praza de San Pedro do Vaticano, San Carlo das Catro Fontes de Roma. Pazo de Versailles.	f	CCEC CCL CAA	
		HAB3.8.2 Identifica, analiza e comenta a Transververación de Santa Teresa e Apolo e Dafne de Bernini.		CCEC CCL CAA	
		HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas: A vocación de San Mateo e a Morte da Virxe de Caravaggio; As tres Grazas e Xardín de amor de Rubens; A rolda nocturna e a Lección de anatomía do doutor Tulp de Rembrandt.		CCEC CCL CAA	
B3.9. Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinería barroca. Achega da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro.	B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co contexto social e cultural.	HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII.	Identifica, analiza e comenta as obras de arte do barroco español propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG.	CCEC CCL CAA	3ª avaliación, marzo
		HAB3.9.2. Explica as características da imaxinería barroca española do século XVII, compara a escola castelá coa andaluza.		CCEC CCL CAA	
		HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII		CCEC CCL CAA	
		HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez.		CCEC CCL CAA	
B3.10. Comentario de obras de arte española do Barroco.	B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco,	HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: Praza Maior de Madrid, Torre do Reloxo da		CCEC	

	aplicando un método que inclúa diferentes enfoques	catedral de Santiago, Fachada do Obradoiro, Fachada de Santa Clara de Santiago.		CCL CAA	
		HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas: Piedade de Gregorio Fernández, Inmaculada do facistol de Alonso Cano, Magdalena penitente de Pedro de Mena		CCEC CCL CAA	
		HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas : O aguador de Sevilla, A fragua de Vulcano, A rendición de Breda, As meninas e As fiandeiras de Velázquez.		CCEC CCL CAA	
B3.11. Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.	B3.11.Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada estilo co seu contexto.	HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos.		CCEC CCL CAA	
		HAB.3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura		CCEC CCL CAA	
		HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David.		CCEC CCL CAA	
Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación.					
B4.1. A figura de Goya.	B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.	HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Burdeos	Identifica, analiza e comenta as obras de Goya propostas polo grupo de traballo da CIUG	CCEC CCL CAA	3ª Avaliación, abril
		HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados <i>Os caprichos</i> e <i>Os disparates ou proverbios</i> .		CCEC CCL CAA	
B4.2. Comentario de obras de arte: Goya	B4.2. Identificar, analizar e comentar obras significativas de Goya	HAB4.2.1.Comenta: O parasol, A familia de Carlos IV, O dous de Maio en Madrid, Os fusilamentos do 3 de maio, Saturno devorando ao seu fillo, A leiteira de Burdeos.		CCEC CCL CAA	

B4.3. Revolución industrial e impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo . A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno	B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos	HEB4.3.1.Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, relacionándoo cos avances e necesidades da revolución industrial.	Identifica, analiza e comenta as obras propostas polo grupo de traballo.	CCEC	3ª Avaliación. abril
				CCL	
				CAA	
		HEB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.		CCEC	
				CCL	
	CAA				
	HEB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	CCEC		CCL	
		CAA			
	HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.	CCEC		CCL	
		CCEC		CCL	
	HAB4.3.7. Describe as características e obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid no século XIX.	CCEC		CCL	
B4.5. Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo. Impresionismo, Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX	B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura, e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.	Identifica, analiza e comenta as obras pictóricas do século XIX propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte.	CCEC	3ª Avaliación, abril
				CCL	
				CAA	
		HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Turner e Constable.		CCEC	
				CCL	
	CAA				
	HAB4.5.3. Explica o realismo no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do XIX.	CCEC		CCL	
		CSC			
	HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e neoimpresionismo	CCEC		CCL	
		CAA			
	HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século	CCEC		CCL	

		XX.		CAA	
		HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do XIX, como reacción fronte ao Realismo e o Impresionismo		CCEC CCL CAA	
B4.6. Función social da arte do século XIX.	B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto dos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.	HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura.		CCEC CCL CSC	
B4.7 Comentario de obras de arte: o século XIX.	B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diversos enfoques.	HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras pictóricas: O baño turco de Ingres, A balsa da Medusa, d de Gericault, A liberdade guiando ao pobo de Delacroix, O enterro en Ormans de Courbet, Almorzo campestre de Manet, Impresión: sol nacente e A catedral de Rouen de Monet, Natureza morta con tarteira e Os xogadores de cartas de Cézanne, A noite estrelada de Van Gogh, Visión despois do sermón e O mercado de Gauguin, e Tarde de domingo na Grande Jatte de Seurat.		CCEC CCL CAA	
B4.8. Escultura: Rodin	B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais	HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.		CCEC CCL CAA CSC	
Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX.					
B5.1. O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: fauvismo, futurismo, expresionismo, pintura abstracta, dadaísmo e surrealismo.	B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus contextos.	HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa iniciada na centuria anterior. HAB5.1.2. Describe a orixe e características do Fauvismo. HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo o analítico do sintético.	Identifica, analiza e comenta as obras das vangardas propostas polo grupo de traballo.	CCEC CCL CAA CCEC CCL CCEC CCL	·ª Avaliación, abril

				CAA	
				CSC	
		HAB5.1.5. Explica as características xerais do expresionismo		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, especificando algunhas das correntes máis significativas, como o Suprematismo ou o Neoplasticismo.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB5.1.8. Describe a orixe, características e obxectivos do surrealismo		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas.		CCEC	
				CCL	
B5.2. Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX.	B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que implique diversos enfoques..	HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: O grito de Munch, A rúa de Kichner, A alegría de vivir de Matisse, As señoritas de Avinyó, Retrato de Ambroise Vilard, Natureza morta con cadeira de reixa de cana, Gernica de Picasso. Táboa número 1 de Mondrian, L.H.O.O.Q de Duchamp, A persistencia da memoria de Dalí, A chave dos campos de Magritte, O antroido de Arlequin e Mulleres e paxaros á luz da lúa de Miró.		CCL, CSC, CAA	3ª Avaliación maio
		HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: O profeta de Gargallo, Fonte de Duchamp, Mademoiselle Pogany 1 de Brancusi.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
B5.3. Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica.	B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha co seu contexto.	HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno.		CCEC	

				CCL CAA	
B5.4. Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX.	B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques.	HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau, de Gropius; Pavillón de Alemaña en Barcelona de Mies Van der Rohe; Casa da Ferverza (Casa Kaufman) de Wright; Casa Saboya de LeCorbusier.		CCEC CCL CAA	
Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX.					
B6.1. Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución.	B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual..	HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte.	Identifica, analiza e comenta as obras de arte propostas polo grupo de traballo de Historia da Arte da CIUG	CCEC CCL CSC	3ª Avaliación decembro
		HEB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura.		CCEC CCL	
		HEB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno, ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución.		CCEC CCL CAA	
B6.2. Comentario de obras de arte:arquitectura desde a segunda metade do século XX	B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX.	HEB6.2.1. Analiza, e comenta as seguintes obras: Unidade de habitación de Marsella de LeCorbusier, Edificio Seagram de M. van der Rohe, Museo Guggenheim de Nova York de Wright, e Museo Guggenheim de Bilbao, de Gehry.		CCEC CCL CAA	2ª Avaliación maio
B6.3. Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.	B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.	HEB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano.		CCEC CCL CAA	ª Avaliación decembro
		HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica		CCEC CCL CAA	
		HAB6.3.3. Explica o Minimalismo		CCEC	

				CCL	
				CAA	
		HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB6.3.5. Explica a arte conceptual		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB6.3.6. Explica a Arte Povera.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB6.3.7 Distingue e explica algunha das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
		HAB6.3.8. Explica en uque consisten as manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art, Land Art..		CCEC	
				CCL	
				CAA	
B6.4.Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX	B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX.	HAB6.4.1. Identifica autor e corrente artística, e analiza e comenta: Grito nº 7 de Saura; One, Number 31 de J. Pollock; Pintura (MNCARS) de Tapies; Equivalente VIII de Carl André; Unha e tres cadeiras de Kosuth; Marilyn Monroe de Warhol, O papa que berra de F. Bacon; Gran vía de A. López.		CCEC	
				CCL	
				CAA	
Bloque 7. O vocabulario artístico.					
B7.1. O vocabulario artístico	B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, con precisión.	HAB7.1.1 Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes..	Utiliza correctamente a terminoloxía das artes.	CCEC	Todo o curso
				CCL	

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A especificidade da materia e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, permiten unha metodoloxía aberta e exploratoria, fundamentada non só na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións senón sobre todo na pescuda por parte do alumnado das formas artísticas que amplíen a súa forma de ver, quedando non só en contidos relacionados cos estándares de aprendizaxe marcados. Durante este curso, tentaremos que esa pescuda teña pegada na elaboración dos nosos propios materiais didácticos.

A Historia da Arte de 2º de Bacharelato organizarase no referido a secuenciación, temporalización e ordenación de contidos de xeito que sigan as recomendacións do grupo de traballo desta materia na CIUG e os contidos das ABAU por el proposto. Deste xeito, os principais esforzos irán destinados a preparar ao alumnado para dita proba, facendo especial fincapé en cuestións procedimentais coma a aprendizaxe da técnica da análise e comentario das obras de arte, xa que é a máis novidosa para o alumnado. Xa desde os primeiros momentos deste curso centrarémonos nesta cuestión.

A particularidade da situación actual e a posible necesidade de estar parcial ou completamente confinados, así como a seguridade de que o sistema educativo debe tender cada vez máis a incluír as novas tecnoloxías como medio de aprendizaxe, fan necesario un cambio de metodoloxía. Cada un dos temas que se presenten ao alumnado, ben sexa na clase, ben sexa empregando Aula Virtual ou Classroom, terá o seu apoio audiovisual para poder comprender os contextos históricos e sociais de cada un dos estilos, e o papel das obras de arte comentadas na sociedade do seu tempo e na historia da arte. En cada momento, haberá propostas de exercicios que teñan apoio nas novas tecnoloxías. Buscarase o xeito de que a metodoloxía sexa a máis flexible posible, e atenda ás necesidades do alumnado, tanto para valerse no ámbito telemático, como para prepararse para as probas das ABAU

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística, e sobre todo, á Competencia da Conciencia e Expresións Culturais.

Durante o confinamento, o centro traballou para ofrecer ao alumnado resposta ás súas posibles dificultades e carencias de conectividade. Se fose necesario, apelariamos de novo ás estratexias que

ao respecto se xeraron. Isto non desbota a posibilidade de atopar outras máis eficientes, ou incluso de servirse do apoio do Concello e outras institucións, como durante o confinamento, para facer chegar ao alumnado que o precise medios para seguir a materia ata a fin.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos propios da nosa disciplina.

Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Historia da Arte			
	1*	2	3
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.			
E capaz de ampliar información .			
Recoñece e emprega o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Valora os obxectos artísticos dentro dun contexto social.			
Sabe interpretar unha imaxe.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de obxectos artísticos.			

*1:adecuadamente; **2** de maneira suficiente; **3** con dificultade ou non.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Comentarios de imaxes que presenten obxectos artísticos, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Definicións de termos artísticos.
- Preguntas curtas sobre o contexto histórico e sociolóxico dos estilos artísticos.
- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba, sempre que o normal desenvolvemento da materia permita dedicarles tempo.

Os exames adoptarán a forma establecida polo Grupo de Traballo da CIUG, constando dunha pregunta de vocabulario e o comentario de dúas obras de arte.

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria cando establezan as autoridades educativas, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

Os exames contarán un porcentaxe de ata o 90% da nota, obténdose o resto da cualificación dos exercicios de comentario ou composición de textos que se fagan en clase ou como tarefa para casa, e dos traballos, no suposto de que sexa factible elaboralos.

Para superar a materia, un alumno ou alumna deberá acadar unha media nas tres avaliacións dunha cualificación igual ou superior a 5.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño, terán un exame extraordinario cando establezan as autoridades educativas.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Dado que non é unha etapa obrigatoria, en principio a atención a diversidade en Bacharelato non adoita ser precisa, polo menos no referente á adaptación curricular da materia. Sen embargo, atenderase na medida das nosas posibilidades, ao alumnado que poida precisar de material didáctico específico, por padecer algún tipo de dificultade sensorial, poñéndonos en contacto, se así se

considerase, con organismos e institucións especializados na elaboración deste material. Tamén atenderíamos ao alumnado con discapacidades físicas, adaptando os medios de avaliación de ser preciso, na medida en que mellor favorezan ao alumno ou alumna, e ao proceso de avaliación, segundo o recto entender do docente. Teranse en conta, tamén, as dificultades sobrevidas ao longo do curso, por accidente, enfermidade ou outra causa.

O alumnado con altas capacidades precisaría unha adaptación das tarefas, multiplicando as mesmas, propoñendo algunhas que resultasen motivadoras, e mesmo facilitando a realización dalgún traballo de investigación que lles permitise afondar no coñecemento da Historia da arte. Asemade, de ser necesario ou solicitado polo alumno, alumna, pais ou titores, adaptaríanse os medios de avaliación. As medidas de atención ao alumnado con dificultades para a conectividade e o traballo online van expresadas no apartado relativo á metodoloxía e medios.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

HISTORIA DE ESPAÑA

CURSO: 2º Bacharelato

PROFESOR: María A. Bobillo Vázquez-Monjardín

TEXTO RECOMENDADO: ALFEIRÁN, BREA, ROMERO, Historia de España 2º Bacharelato, Baía ed. 2016

ISBN: 9788499952000

Autorización: 2016

INTRODUCCIÓN

O estudo da historia de España é esencial para o coñecemento e comprensión non só do noso pasado senón tamén do mundo actual. Non menos importante é o carácter formativo da materia de Historia de España, xa que desenvolve capacidades e técnicas intelectuais propias do pensamento abstracto e formal, tales como a observación, a análise, a interpretación, a capacidade de comprensión e o sentido crítico. Por outra banda, a historia contribúe decisivamente á formación de cidadáns e cidadás responsables, conscientes dos seus dereitos e das súas obrigas, así como da herdanza recibida e do seu compromiso coas xeracións futuras.

Historia de España de segundo curso de bacharelato pretende ofrecer unha visión de conxunto dos procesos históricos fundamentais dos territorios que configuran o actual Estado español, prestando, cando cumpra, unha especial atención a Galicia, pero sen esquecer por iso a súa pluralidade interna e a súa pertenza a outros ámbitos máis amplos, coma o europeo e o iberoamericano. Neste sentido, a materia recolle, na análise dos procesos históricos, tanto os aspectos compartidos como os diferenciais.

Concibida como materia común para todas as modalidades de bacharelato, ofrécelles aos alumnos e ás alumnas que chegan á vida adulta a posibilidade de coñecer a historia de España de xeito continuo e sistemático.

OBXECTIVOS.

1. Comprender que a interpretación do pasado é o resultado de proxectar sobre este os nosos propios condicionamentos ideolóxicos, éticos e culturais do presente.
2. Descubri-los procesos e mecanismos básicos que rexen o funcionamento da dinámica histórica, empregando este coñecemento para a mellor comprensión das sociedades actuais.

3. Distinguir e valora-los signos permanentes dos procesos de transformación e cambio nas diferentes etapas históricas, analizando secuencialmente o nacemento dos problemas, as diferentes tentativas de solución e a súa pervivencia nos nosos días.
4. Identificar e analiza-las interrelacións existentes entre os feitos económicos, sociais, políticos e culturais que condicionan a traxectoria histórica de España e de Galicia, así como o papel que os individuos e os grupos desempeñan nela, asumindo que a súa evolución é o resultado de complexos e longos procesos de cambio que se proxectan no futuro.
5. Adquirir unha visión de conxunto da evolución histórica de España e de Galicia, situando este proceso no contexto europeo e mundial.
6. Identificar, analizar e explicar, situándoos no tempo e no espazo, os feitos, personaxes, problemas, etapas e procesos máis significativos e relevantes do devir histórico, común e diverso, de España e de Galicia.
7. Expresar razoadamente ideas propias sobre os aspectos esenciais da evolución histórica de España e de Galicia.
8. Consolidar actitudes e hábitos de tolerancia e solidariedade entre os diversos pobos de España, respectando e valorando positivamente os aspectos comúns e as diferencias, tendo en conta a posibilidade de pertencer de maneira simultánea a máis dunha identidade colectiva.
9. Adquirir hábitos de estudo e traballo que permitan ao alumnado superar con éxito as probas de final da etapa educativa e de acceso á universidade, incluíndo nestes hábitos o ensino semipresencial ou a distancia, se fose preciso.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A Historia de España contribúe ao desenvolvemento das seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Aprender a aprender (CAA)
- Competencia dixital (CD)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Conciencia e expresións culturais (CES)

- Contribúe tamén ao desenvolvemento da Competencia matemática e Competencias tecnolóxica e científica (CMCT).

CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES AVALIABLES. RELACIÓN COAS COMPETENCIAS CLAVE. TEMPORALIZACIÓN

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Estándares avaliáveis que garanten a superación da materia.	Competencias clave	Temporalización
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns					
B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas	B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade.	HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.	Elabora de xeito correcto e organizando ben o texto, respondendo ás cuestións plantexadas, situando ben o contexto histórico correspondente e empregando as fontes históricas seleccionadas composicións de textos históricas, axeitadas ao plantexado nas Probas de Acceso á Universidade.	CCL	Os contidos deste bloque trabállanse e avalíanse durante todo o curso.
				CD	
				CAA	
				CSC	
				CSIEE	
			CCEC		
B0.2. Análise e comentario de fontes.	B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos.	HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos		CCL	
				CAA	
				CSC	
B0.3. Utilidade das fontes.	B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas		CMCCT, CAA, CSC	
B0.4. Mapas e liñas do tempo.	B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade.	HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.		CMCCT, CAA, CSC	
Bloque 1. A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)					
B1.1. Da prehistoria á monarquía visigoda: prehistoria	B1.1. Explicar as características dos principais feitos e procesos históricos da Península Ibérica	HEB1.1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do	Recoñece a diferenza que existe entre unha economía depredatoria e outra baseada na produción de alimentos, e as consecuencias que	CCL, CCS	1ª Avaliación

(evolución do Paleolítico ao Neolítico	desde a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda, e identificar as súas causas	cambio	provoca dito cambio.	
		HEB1.1.2. Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina.	Recoñece as diferenzas básicas entre "escolas" de pintura rupestre na Península	CEC
		HEB1.1.3. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións .	Comprende a diferenza entre sociedades que empregaron diversos metais.	CCL, CMCCT, CSC
		HEB1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas.	Comprende que a escaseza de fontes leva a interpretacións especulativas, que deben ser refrendadas pola arqueoloxía.	CCL, CAA, CSC
		HEB1.1.5. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos.	Recoñece a influencia das colonizacións mediterráneas como elemento diferenciador e influencia das diversas áreas de poboamento peninsular.	CCL, CSC, CCEC
		HEB1.1.6. Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta.	Recoñece e interpreta correctamente dito mapa.	CAA, CSC
		HEB1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo.	Comprende a romanización como proceso de aculturación, pero tamén de integración no imperio, e describe os medios que a permitiron. Inclúe entre ditos medios a organización administrativa e os seus cambios	CCL, CSC, CCEC
		HEB1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares.	Recoñece os distintos graos de romanización dos territorios peninsulares, e cita elementos propios da cultura material para argumentar o seu razoamento.	CCL, CSC, CCEC
		HEB1.1.9. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza.	Recoñece os trazos particulares da monarquía visigoda e os trazos básicos da organización social e económica do reino visigodo de Toledo.	CCL, CSC
		HEB1.1.10. Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición.		CCL, CD, CAA, CSIEE, CCEC
		HEB1.1.11. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos		CMCCT
		HEB1.1.12. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións.		CCL, CSC
Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)				

B2.1. Al-Andalus: conquista musulmá da Península; evolución política de Al-Andalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.	B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os cambios económicos, sociais e culturais que introduciron.	HEB2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península	Distingue feito histórico de feito lendario na explicación da rápida ocupación musulmá da Península Ibérica	CCL, CSC	2ª Avaliación
		HEB2.1.2. Representa unha liña de tempo de 711 ata 1474, situando nunha ringleira os acontecementos relacionados con Al-Andalus, e noutra, os relativos aos reinos cristiáns.	Elabora correctamente dita liña do tempo.	CMCCT, CAA, CSC	
		HEB2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus.	Recoñece as diversas fases da evolución política de Al-Andalus, e sitúa cada unha delas dentro dun contexto máis amplo.	CCL, CSC	
		HEB2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus.	Comprende as particularidades dos trazos da civilización hispanomusulmá en todos os seus ámbitos.	CCL, CSC, CCEC	
B2.2. Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento das Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (séculos XIV e XV); diferente evolución e organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra. Proceso de reconquista e repoboación.	B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da monarquía.	HEB2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media.	Comenta correctamene un mapa histórico correspondente a dito período.	CCL, CSC	2ª Avaliación
		HEB2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.	Cofece a existencia das Cortes e as funcións que lles estaban reservadas en cada un dos reinos peninsulares.	CCL, CSC	
		HEB2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.	Cofece os trazos básicos que diferencian os reinos cristiáns peninsulares ao remate de dito período histórico.	CCL, CAA, CSC	
		HEB2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias	Cofece ditos trazos e recoñece nun mapa a extensión de cada sistema, así como relaciona causas e consecuencias de cada un deles.	CCL, CAA, CSC	
B2.3. Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial e sociedade estamental. Tensións sociais	B2.3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), e sinalar os seus factores e as súas características.	HEB2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.	Elabora unha pequena argumentación en forma de texto, describindo brevemente cada unha desas fases, expresando os seus trazos esenciais.	CSC	2ª Avaliación
B2.4. Os reinos cristiáns na Idade Media: do estancamento á expansión económica. Crises agraria e demográfica.	B2.4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns e describir o réxime señorial e as características da sociedade estamental.	HEB2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.	Cofece as características do réxime señorial e da sociedade estamental, pero relaciona ambas cuestións de xeito moi básico.	CLC, CMCCT, CSC	

B2.5. O Camiño de Santiago. Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus. Manifestacións artísticas.	B2.5. Describir as relacións culturais de cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as súas colaboracións e as influencias mutuas	HEB2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución	Comprende que eran os centros de tradución e a súa finalidade.	CLC, CSC, CCEC	
		HEB2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.	Elabora unha breve exposición sobre a importancia do Camiño de Santiago.	CCL, CD, CAA, CSIEE, CCEC	
Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)					
B3.1. Os Reis Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.	B3.1. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e os feitos salientables que abren o camiño á modernidade.	HEB3.1.1. Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.	Comprende o concepto de unión dinástica, a súa perduración no tempo e describe as características do Estado moderno, facendo fincapé nas súas principais institucións.	CCL., CSC	2ª Avaliación
		HEB3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.	Expón as consecuencias da toma de Granada, o descubrimento de América e a expulsión dos xudeus.	CCL., CSC	
		HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían	Sitúa ditas relacións no ámbito das relacións internacionais da época.	CCL, CAA, CSC	
B3.2. Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e de Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos relixiosos no seo do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos e o custo do Imperio.	B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II.	HEB3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.	Sitúa ditos problemas nun ámbito máis xeral da historia de Europa moderna	CCL, CAA, CSC	2ª Avaliación
		HEB3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.	Comprende a importancia da expansión territorial na incipiente teoría do Estado da época.	CCL, CSC	
		HEB3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.	Coñece os trazos básicos da organización da América Hispánica, e os fundamentos e obxectivos esenciais de dita política, así como o desenvolvemento económico e as súas consecuencias para os territorios da Monarquía Hispánica.	CCL, CAA, CSC	
B3.3. Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; crise	B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	HEB3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.	Comprende a dificultade de afianzar o poder real no ámbito dos valemto	CCL, CSC	2ª Avaliación
		HEB3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares	Coñece os proxectos e comprende a dificultade da súa realización	CCL, CSC	
		HEB3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.	Relaciona a guerra dos Trinta Anos cos acontecementos da política interior	CCL, CSC	
		HEB3.3.4. Compara e comenta as rebelións de	Coñece as causas das rebelións de 1640.	CCL, CSC	

demográfica e económica.		Cataluña e Portugal de 1640.			
		HEB3.3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias.	Explica factores e consecuencias, relacionándoos co contexto xeral europeo da crise do século XVII.	CCL, CSC	
		HEB3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo.	CMCCT, CAA, CSC	
Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)					
B4.1. Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.	B4.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, e explicar as súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional	HEB4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito.	Coñece as causas da Guerra de Secesión e na composición dos bandos recoñece a influencia da política internacional do momento.	CCL, CSC	3ª Avaliación
		HEB4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora dita cronoloxía de maneira correcta.	CMCCT, CAA, CSC	
		HEB4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.	Comprende o concepto de hexemonía internacional e recoñece este momento como clave na perda de dita hexemonía por parte de España	CCL, CSC	
B4.2. Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa-Estado.	B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica.	HEB4.2.1. Define os Decretos de Nova Planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	Sitúa os contidos dos Decretos de Nova Planta na base da configuración e da organización territorial do Estado, e comprende que este é o momento clave na unificación das coroas nun único reino.	CCL, CSC	3ª Avaliación
		HEB4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxeccionaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.	Comprende os intentos de reforma económica dos primeiros Borbóns, máis as súas consecuencias.	CCL, CSC	
		HEB4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.	Comprende os fundamentos políticos da expulsión dos xesuítas.	CCL, CSC	
B4.3. Economía e política económica: recuperación demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América.	B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica.	HEB4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.	Examina correctamente as causas do crecemento demográfico do século XVIII.	CCL, CSC, CAA	3ª Avaliación
		HEB4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector	Analiza correctamente, aínda que de xeito básico, as características da economía e da política económica da época, e a interacción que existe entre comercio americano e economía peninsular.	CCL, CSC	
		HEB4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.		CCL, CSC	
B4.4. Engalaxe económica de Cataluña. Estancamento económico de	B4.4. Explicar a engalaxe económica de Cataluña, en comparación coa evolución económica	HEB4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII.	Compara os trazos da economía catalana cos trazos da economía galega e chega a conclusións en relación co atraso económico desta	CCL, CSC	3ª Avaliación

Galicia.	do resto de España.		última.		
B4.5. A Ilustración en España e Galicia: proxectistas, anovadores e ilustrados; despotismo ilustrado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Amigos do País; prensa periódica.	B4.5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión.	HEB4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.	Coñece e comenta os conceptos solicitados	CCL, CAA, CSC, CCEC	3ª Avaliación
		HEB4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración.	Sitúa ambos elementos no ámbito da Ilustración hispana, atendendo tamén á súa difusión en América	CCL, CSC, CCEC	
Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo					
B5.1. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.	B5.1. Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	HEB5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.	Recoñece ditos cambios como feitos que levarán á guerra.	CCL, CSC	1ª Avaliación outubro
		HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos.	Fai dita descripción en relación cos contidos de textos seleccionados.	CCL, CSC	
B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.	B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo.	HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime	Comprende as diferencias entre as Cortes de Antigo Réxime e o Parlamento de carácter liberal.	CCL, CSC, CAA	1ª Avaliación outubro
		HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812.	Caracteriza ditos trazos como propios da política liberal.	CCL, CSC, CAA	
B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.	B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha.	HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.	Comprende o enfrontamento que se produce entre dúas ideoloxías políticas, e contémploas tamén como formas confrontadas de ver a vida.	CCL, CSC	1ª Avaliación novembro
		HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.	Observa a orixe do carlismo como consecuencia da loita entre liberalismo e absolutismo.	CCL, CSC	
		HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo	CCMCCT, CAA, CSC	
		HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferencias, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	Analiza e organiza comparativamente ditas diferencias.	CCL, CAA, CSC	
B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.	B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións	HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.	Relaciona dito desenvolvemento con conceptos vistos en momentos anteriores, como a influencia da economía e a recepción en terras americanas das ideas da Ilustración e das revolucións.	CCL, CSC	1ª Avaliación novembro

	económicas para España.	HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	Entende a repercusión de dita independencia e infórmase do xeito de superalas, por rexións.	CCL, CSC	
B5.5. A obra de Goya como testemuño da época.	B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos.	HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra.	Entende dita narrativa de guerra dentro de un contexto ideolóxico, e evita a interpretación da visión de Goya como puramente obxectiva.	CCL, CD, CSC, CCEC	1ª Avaliación novembro
Bloque 6. A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)					
B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.	HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais.	Coñece os trazos básicos da ideoloxía carlista e os ámbitos sociolóxicos que a apoian	CAA, CSC	2ª Avaliación decembro
		HEB6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.	Recoñece ditas causas e consecuencias, no contexto xeral da política interior	CCL, CSC	
		HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo	CMCCT, CAA, CSC	
B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.	B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.	Comprende que é un partido de notables e diferencia as interpretacións moderada e progresista do liberalismo	CCL, CSC	2ª Avaliación decembro
		HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.	Coñece dita evolución e entende o papel do exército na vida política, apoiándose en seleccións de textos históricos.	CCL, CSC	
		HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.	Comprende os conceptos de amortización, desamortización, reforma agraria liberal, e os explica brevemente.	CCL, CAA, CSC	
		HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.	Recoñece os obxectivos de cada un dos procesos desamortizadores, e as consecuencias que cada un deles tivo no corpo social	CCL, CAA, CSC	
		HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	Comprende que é a sociedade de clases e as diferencias que mantén coa sociedade estamental.	CCL, CSC, CCEC	
B6.3. Proceso constitucional.	B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.	HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	Apóia-se nos textos constitucionais e os interpreta de xeito correcto.	CCL, CAA, CSC	2ª Avaliación decembro
B6.4. Sexenio Democrático:	B6.4. Explicar o Sexenio Democrático	HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio	Coñece as causas da Gloriosa revolución, e as dificultades que	CCL, CSC	2ª Avaliación xaneiro

revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.	como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país.	Democrático.	se foron sucedendo na substitución do réxime isabelino por outro, apoiándose en escolmas de textos históricos.		
		HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.	Coñece esas características e compara ese texto constitucional con outros.	CCL, CSC	
		HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	Comprende as causas do fracaso do Sexenio Democrático.	CAA, CSC	
B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.	B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional.	HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	Contempla esa evolución no contexto do movemento obreiro internacional.	CCL, CAA, CSC	2ª Avaliación xaneiro
Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)					
B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral.	B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real.	HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas.	Enumera e explica brevemente os fundamentos do sistema canovista	CCL, CAA, CSC	2ª Avaliación xaneiro
		HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876.	Compara os contidos dese texto constitucional con outros	CCL, CSC	
		HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración.	Recoñece tanto os elementos expresos como os ocultos que facían funcionar o sistema da Restauración, á luz de escolmas de textos históricos.	CCL, CSC	
		HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo.	CMCCT, CAA, CSC	
B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.	B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado.	HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego.	Resume os trazos básicos e compara as especificidades dos tres grandes movementos nacionalistas do país.	CCL, CSC, CCEC	2ª Avaliación febreiro
		HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	Completa un esquema que recolla ditas correntes e as sitúe no seu contexto histórico.	CCL, CAA, CSC, CCEC	
B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.	B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político.	HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.	Observa a evolución do papel do exército na vida política contemporánea, á luz de escolmas de textos históricos.	CCL, CAA, CSC	2ª Avaliación xaneiro
		HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.	Recoñece os cambios producidos en contexto e ideoloxía.	CCL, CSC	
B7.4. Perda das derradeiras colonias	B7.4. Explicar o desastre colonial e a	HEB7.4.1. Explica a política española respecto	Observa a conservación dos restos do antigo imperio	CCL, CSC	2ª Avaliación febreiro

e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	crise do 98, identificando as súas causas e as súas consecuencias	ao problema de Cuba.	colonial no contexto histórico internacional.		
		HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.	Coñece as consecuencias económicas e territoriais do Tratado de París	CCL, CSC	
		HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	Observa a evolución ideolóxica dos grupos sociais por influencia da crise de 98. Observa a viraxe ideolóxica do exército español como consecuencia de dita crise.	CCL, CSC, CCEC	
Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente					
B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.	B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.	HEB8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século XIX.	Resume ditos factores	CCL, CSC	2ª Avaliación febreiro
		HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	Fai dita comparación á luz das diferenzas económicas dentro do territorio.	CCL, CAA, CSC	
B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.	B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e as consecuencias que se derivan delas.	HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.	Coñece as consecuencias de ditos procesos desamortizadores, distinguindo entre realizacións e consecuencias negativas, á luz da historiografía.	CCL, CSC	2ª Avaliación febreiro
		HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	Comprende os principais problemas da agricultura española do XIX.	CCL, CSC	
		HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.	Coñece e resume con propiedade a evolución dos sectores industriais ao longo do XIX, apoiándose en gráficos e táboas, así como en escolmas de textos	CCL, CSC	
		HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	Fai dita comparación á vista de datos numéricos.	CCL, CAA, CSC	
		HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.	Coñece os condicionamentos xeográficos que dificultaban o comercio interior, pero non queda nunha explicación determinista que exclúa factores sociais ou mesmo xurídicos.	CCL, CAA, CSC	
		HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.	Coñece os contidos básicos da lei e os relaciona coas súas consecuencias.	CCL, CSC	
		HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	Compara ambas concepcións da economía e coñece someramente os seus pros e contras.	CCL, CAA, CSC	
		HEB8.2.8. Explica o	Relaciona a unidade	CCL, CSC	

		proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.	monetaria e o nacemento da banca con factores económicos, pero tamén políticos.		
		HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos.	Coñece a orientación de dita reforma e as súas consecuencias.	CCL, CSC	
		HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	Centra eses efectos sobre todo na cuestión do ferrocarril, pero non exclusivamente.	CCL, CSC	
Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)					
B9.1. Intentos de modernización do sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.	B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar as súas actuacións máis importantes.	HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas.	Contempla ditos intentos de cambio como medios para eliminar os defectos do sistema. Coñece as consecuencias reais de ditos cambios.	CCL, CSC	Terceira avaliación marzo
		HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo	CMCCT, CAA, CSC	
		HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	Enumera factores internos e externos da quebra da Restauración.	CCL, CAA, CSC	
B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).	B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos.	HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.	Coñece os elementos fóra do sistema e a evolución da súa participación en política. Identifícalos como factores da quebra da Restauración.	CCL, CSC	3ª avaliación marzo
		HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	Explica ditas repercusións desde o punto de vista político, económico e tamén de polarización social.	CCL, CSC	
		HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927.	Analiza ditas causas correctamente, nun contexto tanto de política interior como de política internacional.	CCL, CSC	
		HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.	Contempla todas esas variables, que convirten esa crise no punto de inicio de disolución total do sistema.	CCL, CSC	
B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía.	B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións.	HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente.	Relaciona o golpe cun estado de cousas que se foi xestando, e identifica correctamente os apoios sociais e políticos do golpe.	CCL, CSC	3ª Avaliación marzo
		HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate.	Identifica as similitudes e diferenzas entre a política do directorio militar e a do directorio civil. Explica as causas do remate da ditadura.	CCL, CSC	
		HEB9.3.3. Explica as causas da caída da	Identifica as forzas que se alían contra a monarquía, pero	CCL, CSC	

		monarquía	recoñece unha ampla variedade de factores que levan ao seu fin, indo incluso ao propio deseño do sistema canovista.		
B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.	B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en relación coa situación herdada do século XIX.	HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española.	Analiza correctamente táboas que recollen ditos efectos.	CCL, CSC	3ª Avaliación marzo
		HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.	Fai unha descrición da política económica da ditadura e dos sectores sociais que a apoiaron.	CCL, CSC	
		HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	Recoñece os factores que provocaron dita evolución.	CCL, CSC	
Bloque 10. A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)					
B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración.	B10.1. Explicar a II República como solución democrática ao afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflictividade social.	HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.	Enlaza ditas causas coas aportadas para a caída da monarquía. Caracteriza o contexto económico mundial.	CCL, CAA, CSC	3ª Avaliación abril
		HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións	Sitúa correctamente distintos grupos sociais en relación co seu posicionamento político durante a República.	CCL, CAA, CSC	
B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).	B10.2. Diferenciar as etapas da República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha.	HEB10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.	Organiza ditas reformas en relación aos seus obxectivos.	CCL, CSC	3ª Avaliación abril
		HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	Resume os contidos de dita constitución e a compara con outros textos conxuntionais.	CCL, CSC	
		HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.	Analiza dito proxecto e comprende as causas do seu fracaso.	CCL, CSC	
		HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior	Compara os apoios sociais de ambos períodos e relaciona as reformas cos intereses de cada grupo.	CCL, CAA, CSC	
		HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.	Fai unha descrición correcta do proceso revolucionario e das consecuencias que tivo para a República.	CCL, CSC	
		HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	Explica os feitos que levan das eleccións de 1936 ao comezo da guerra.	CCL, CSC	
B10.3. Guerra Civil:	B10.3. Analizar a	HEB10.3.1. Especifica os	Expón o contexto anterior á	CCL, CSC	3ª Avaliación

sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.	Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos acontecementos nas dúas zonas.	antecedentes da Guerra Civil.	guerra e fai fincapé na crecente polarización da sociedade e da política que desembocarán no golpe de Estado. Expón os precedentes de dito golpe.		abril
		HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional.	Presenta a Guerra Civil como expresión do cariz que fan tomando as relacións internacionais do período, e como campo de confrontación de visións políticas moi enfrontadas.	CCL, CAA, CSC	
		HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra.	Fai dita comparación analizando táboas de datos e mapas históricos.	CCL, CAA, CSC	
		HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra.	Especifica ditas consecuencias, no contexto da guerra e tamén da prolongada posguerra.	CCL, CSC	
		HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar.	Fai un esquema que recolla o esencial da evolución das fases da guerra, con axuda de mapas históricos.	CCL, CSC	
		HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo.	CMCCTM, CAA, CSC	
B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.	B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas.	HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.	Debate con argumentos e tolerando opinións distintas sobre a influencia dos intelectuais na política española do período, e sobre que significou a guerra e o exilio para a cultura española.	CCL, CD, CAA, CSIEE CSC	3ª Avaliación abril
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)					
B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade)	B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional	HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.	Recoñece os apoios sociais do franquismo, así como a súa orixe histórica.	CCL, CAA, CSC	3ª Avaliación abril
		HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha.	Fai un breve esquema das fases do franquismo	CCL, CAA, CSC	
		HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista.	Explica a organización política e o longo proceso da súa creación, no ámbito do réxime.	CCL, CSC	
		HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959.	Fai un resumo da situación económica, política e social da España da autarquía e o aislacionismo.	CCL, CSC	

política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).		HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.	Fai un resumo dos trazos do réxime e da sociedade española ata a morte de Carrero Blanco.	CCL, CSC	
		HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.	Analiza as causas da crise do franquismo, facendo fincapé na situación política interior..	CCL, CSC	
		HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.	Expón o contexto histórico xeral do momento.	CCL, CSC, CAA	
		HEB11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.	Fai un esquema que recolla a evolución da política económica do franquismo. Apoia o coñecemento de dita evolución con datos recollidos en táboas .	CCL, CSC	
		HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.	Expón brevemente as principais transformacións sociais, apoiándose en escolmas de textos e datos históricos.	CCL, CSC	
		HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.	Recoñece e organiza ditos grupos por filiación política. Explica a evolución dos máis importantes.	CCL, CSC	
		HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	Elabora correctamente dita liña do tempo.	CMCCT, CAA, CSC	
B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.	B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións.	HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.	Relaciona eses datos coa proposta de debate sobre as consecuencias que guerra e exilio tiveron sobre a cultura española, que se fixo máis arriba.	CCL, CD, CSIEE, CCEC	3ª Avaliación maio
Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)					
B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións	B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.	HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha.	Fai un esquema que organice dito coñecemento.	CCL, CSC	3ª Avaliación maio
		HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.	Describe dito papel sen esquecer o debate que sobre el se abriu durante a Transición e na actualidade.	CCL, CSC	
		HEB12.1.3. Describe as	Fai un esquema que recolla os	CCL, CSC	

democráticas.		actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc.	trazos principais de dita actuación.		
		HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	Coñece os obxectivos e as consecuencias dos Pactos da Moncloa.	CCL, CSC	
B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.	B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático establecido na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.	HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	Coñece os contidos da Constitución, e a compara con outros textos constitucionais	CCL, CSC	3ª Avaliación maio
		HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco.	Fai unha breve explicación de como se produciu o proceso preautonómico.	CCL, CSC	
B12.3. Gobernos constitucionais: problema do terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa	B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008, sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa.	HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha delas.	Elabora dito esquema con corrección.	CCL, CAA, CSC	3ª Avaliación maio
		HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración.	Fai unha liña do tempo que recolle ditos feitos.	CCL, CAA, CSC	
		HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008.	Apoia dito análise en datos extraídos de táboas .	CCL, CSC	
		HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.	Resume ditos feitos, e reflexiona sobre a evolución da reacción social ante eles, sobre datos extraídos de escolmas de textos ou outras fontes.	CCL, CSC	
B12.4. Papel de España no mundo actual.	B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos.	HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo.	Fai un breve análise sobre o tema, a partir de fontes periodísticas.	CCL, CSC	3ª Avaliación maio

METODOLOXÍA DIDÁCTICA. EMPREGO DOS RECURSOS DO CENTRO.

A materia, a variedade de competencias clave a desenvolver e a cantidade de estándares de aprendizaxe e de criterios de avaliación, esixe e permite unha metodoloxía aberta, fundamentada non so na exposición por parte do profesorado dunha serie de cuestións que teñen respaldo nun único texto, senon tamén na pescuda por parte do alumnado de contidos que teñan que ver cos estándares de aprendizaxe marcados, na elaboración dos nosos propios materiais didácticos, e na potenciación dos aspectos prácticos da materia.

A Historia de España de 2º de Bacharelato organizarase no tocante a secuenciación, temporalización e ordenación de contidos de xeito que sigan as recomendacións do grupo de traballo desta materia na CIUG e os contidos das ABAU por el proposto. Deste xeito, os principais esforzos irán destinados a preparar ao alumnado para dita proba, facendo especial fincapé en cuestións procedimentais coma a aprendizaxe da técnica da composición de textos, xa que é a máis novidosa para o alumnado. Xa desde a primeira avaliación comezaremos con esta aprendizaxe.

A particularidade da situación actual e a posible necesidade de estar parcial ou completamente confinados, así como a seguridade de que o sistema educativo debe tender cada vez máis a incluír as novas tecnoloxías como medio de aprendizaxe, fan necesario un cambio de metodoloxía. Cada un dos temas que se presenten ao alumnado, ben sexa na clase, ben sexa empregando Aula Virtual ou Classroom, comezará pola exposición dun vídeo resumo que axude a presentar o contexto histórico tanto mundial, como dentro de España. En cada momento, haberá propostas de exercicios que teñan apoio nas novas tecnoloxías. Buscarase o xeito de que a metodoloxía sexa a máis flexible posible, e atenda ás necesidades do alumnado, tanto para valerse no ámbito telemático, como para prepararse para as probas das ABAU

Empregaremos para acadar ditos obxectivos todos os recursos ao noso alcance e que nos proporcione o centro, en calquera soporte que consideremos oportuno: bibliográfico ou electrónico. A biblioteca e os recursos informáticos do centro serán recursos utilizables tanto por alumnado como polos profesores que impartiremos esta materia. Empregaremos tamén materiais didácticos da nosa elaboración, e colaboraremos co alumnado na elaboración de produtos finais resultado de proxectos e pescudas que se poidan ir propoñendo ao longo do curso. Deste xeito, damos máis importancia que en cursos anteriores ás Competencias clave, en especial á Competencia Dixital, a Aprender a Aprender, e á Competencia Lingüística.

Durante o confinamento, o centro traballou para ofrecer ao alumnado resposta ás súas posibles dificultades e carencias de conectividade. Se fose necesario, apelaríamos de novo ás estratexias que ao respecto se xeraron. Isto non desbota a posibilidade de atopar outras máis eficientes, ou incluso de servirse do apoio do Concello e outras institucións, como durante o confinamento, para facer chegar ao alumnado que o precise medios para seguir a materia ata a fin.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL.

A proba de avaliación inicial terá os propósitos de identificar os problemas de aprendizaxe, avaliar os coñecementos previos para avanzar na materia e sobre todo o seu nivel competencial para interpretar textos, gráficos, realizar esquemas e resolver problemas formulados con contidos propios da nosa disciplina.

Para iso, partírase dunha táboa na que se avaliará a través dunha serie de preguntas a situación do alumnado, plasmada tras a presentación dunha serie de cuestionarios, tarefas para casa e entrevistas individuais cando sexa necesario. Ditos cuestionarios e tarefas serán axeitados á idade e ao nivel psicoevolutivo do alumnado, e valorará sete items en tres niveis de consecución das tarefas indicadas, como figura na clave que se adxunta tras a táboa, e non terá cualificación numérica.

Táboa de indicadores de habilidades e coñecementos previos en Xeografía e Historia			
	1*	2	3
Localiza a información que se lle demanda a partir de diferentes fontes.			
E capaz de ampliar información .			
Recoñece o vocabulario propio da materia.			
Ten iniciativa para buscar no dicionario os termos que non entende.			
Recoñece nun texto cal é a idea principal			
Sabe interpretar unha gráfica sinxela.			
É quen de situar en orde cronolóxico unha serie de acontecementos significativos.			

*1:adecuadamente; 2 de maneira suficiente; 3 con dificultade ou non.

Desta maneira contarase co información para levar a cabo as adaptacións necesarias.

AVALIACIÓN CONTÍNUA E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN. AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.

A avaliación continua desenvolverase ao longo do curso, en forma das probas formais propostas por avaliación, e dos instrumentos de avaliación que a continuación se detallan:

- Comentarios de mapas, textos ou imaxes, adaptados ao nivel cognitivo e ao desenvolvemento dos contidos da materia.
- Composicións de textos, adaptados á fórmula dos exames de acceso á universidade.
- Definicións de termos históricos.
- Preguntas curtas sobre temas da historia de España en épocas anteriores á Idade Contemporánea.

- Traballos de clase, axeitados aos descritores dos criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe expostos máis arriba, sempre que o normal desenvolvemento da materia permita dedicarles tempo.

Os exames adoptarán a forma establecida polo Grupo de Traballo da CIUG, constando dunha pregunta de vocabulario, unha pregunta curta e unha composición de textos. Outras composicións ou traballos que se vaian propoñendo ao longo do curso, terán tamén reflexo na cualificación de cada alumno ou alumna.

Alumnos e alumnas que non cumpran cos criterios de avaliación en xuño, terán a correspondente proba extraordinaria cando establezan as autoridades educativas, a cargo deste Departamento.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN.

As probas formais terán unha cualificación de 0 a 10, sendo 5 a cualificación que certifique o aprobado, en relación cos indicadores de logro que figuran máis arriba.

Os exames contarán un porcentaxe de ata o 90% da nota, obténdose o resto da cualificación dos exercicios de comentario ou composición de textos que se fagan en clase ou como tarefa para casa, e dos traballos, no suposto de que sexa factible elaboralos.

Para superar a materia, un alumno ou alumna deberá acadar unha media nas tres avaliacións dunha cualificación igual ou superior a 5.

Alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño, terán un exame extraordinario cando establezan as autoridades educativas.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

Dado que non é unha etapa obrigatoria, en principio a atención a diversidade en Bacharelato non adoita ser precisa, polo menos no referente á adaptación curricular da materia. Sen embargo, atenderase na medida das nosas posibilidades, ao alumnado que poida precisar de material didáctico específico, por padecer algún tipo de dificultade sensorial, poñéndonos en contacto, se así se considerase, con organismos e institucións especializados na elaboración deste material. Tamén atenderíamos ao alumnado con discapacidades físicas, adaptando os medios de avaliación de ser preciso, na medida en que mellor favorezan ao alumno ou alumna, e ao proceso de avaliación, segundo o recto entender do docente. Teranse en conta, tamén, as dificultades sobrevidas ao longo do curso, por accidente, enfermidade ou outra causa.

O alumnado con altas capacidades precisaríra unha adaptación das tarefas, multiplicando as mesmas, propoñendo algunhas que resultasen motivadoras, e mesmo facilitando a realización dalgún

traballo de investigación que lles permitise afondar no coñecemento da Historia, da Xeografía, e das Ciencias Sociais en xeral. Asemade, de ser necesario ou solicitado polo alumna, alumna, pais ou titores, adaptaríanse os medios de avaliación.

As medidas de atención ao alumnado con dificultades para a conectividade van expresadas no apartado relativo á metodoloxía e medios.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PRÁCTICA DOCENTE.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA.

Quedan referidos ao exposto nas Consideracións xerais de área.

ADAPTACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA PARA AFRONTAR A DOCENCIA A DISTANCIA

A experiencia do curso 2019/2020 e a situación sanitaria actual requiren dunha planificación didáctica que contemple a posibilidade da docencia a distancia. Tanto si se producen peches parciais de grupos concretos como si se leva a cabo a suspensión completa da actividade docente presencial.

Metodoloxía

A metodoloxía pasa polo mesmo criterio que o establecido na ensinanza presencial con unha concepción de aprendizaxe en espiral para presentar os contidos partindo do xeral para ir profundando en aspectos parciais que alternamos con recapitulacións de conxunto para a súa integración. A idea é ir ampliando en dificultade e comprensión os aspectos nucleares da materia. O guión desta secuencia organízase a través da AULA VIRTUAL do centro facilitada pola Consellería de Educación, con un traballo compartimentado no mesmo número de sesións semanais que ten a materia na modalidade presencial.

A coordinación desta secuencia de ensinanza-aprendizaxe é guiada por clases *on line* na plataforma CISCO WEBEX (concebidas como unha actividade máis). A atención permanente co alumnado prodúcese a través da rede de mensaxes da Aula Virtual e o do enderezo electrónico @edu.xunta.gal. Ao alumnado que non adquira as aprendizaxes e competencias imprescindibles nos trimestres do curso, propóráselle actividades que lles axuden a adquirilas e superar a materia.

Materiais e recursos

Os recursos empregados para a secuencia de ensinanza-aprendizaxe pasan polo emprego da Aula Virtual como plataforma dende a que lanzar os bloque de contidos en diversos formatos. Acceso a presentacións dixitais, resumes de elaboración propia en formato PDF, presentacións e material do departamento en formato ODP, entrega de tarefas con interacción na corrección, test para autoavaliación, podcast, material audiovisual, glosarios dixitais elaborados polo alumnado, liñas cronolóxicas dixitais, emprego do foro do curso para traballar contidos de forma conxunta. O alumnado conta ademais co libro de texto como material de consulta básico.

Actividades de ensinanza/aprendizaxe, reforzo, ampliación e recuperación

A pesares da desigualdade de medios que se produce no alumnado na ensinanza a distancia, o deseño de actividades responde ao mesmo criterio inclusivo que na ensinanza presencial. As actividades están deseñadas tendo en conta unha metodoloxía de aprendizaxe en espiral, iniciando con unha valoración do nivel de partida do alumnado nos contidos (TEST iniciais), conectando cos

seu intereses (VIDEOS breves + CUESTIONARIOS) e despertando a súa curiosidade (PODCAST personaxes/acontecementos) e introducindo o vocabulario clave da materia (GLOSARIO) e a localización temporal dos procesos históricos (LIÑA CRONOLÓXICA DIXITAL). Comprobando o seguimento dos contidos con fichas diagnóstico (FICHAS VALORACIÓN COMPETENCIAS) e reelaboración persoal dos contidos (REDACIÓNS VOCABULARIO). A coordinación do aprendizaxe é guiada por clases *on line* (VIDEOCONFERENCIAS) pensadas como unha actividade máis.

Avaliación

Procedementos

darase prioridade á avaliación, atendendo ao seu carácter continuo, formativo e integrador, a partir da avaliación inicial e das actividades desenvolvidas durante este período, sempre que iso favoreza ao alumno ou alumna. os procedementos de avaliación empregados pasan polo rexistro de actividade do alumnado que permite un seguimento personalizado do traballo e o tempo empregado como tamén do punto de partida e a progresión durante o proceso. a consecución do dominio competencial e valoración dos estándares de aprendizaxe levarase a cabo mediante diversos procesos instrumentais cuxa ponderación terá como resultado a cualificación numérica final.

Instrumentos

A avaliación do alumnado levarase a cabo por diversos medios obxectivos como fichas de valoración competencial, test, tarefas de redacción, liñas cronolóxicas e cuestionarios.

Criterios de avaliación

A avaliación será integradora e colexiada, debendo priorizar a progresión e consecución dos obxectivos xerais establecidos para a etapa e o desenvolvemento das competencias clave correspondentes fronte á superación dos criterios de avaliación específicos da materia.

Criterios de cualificación

Adaptaranse os criterios de cualificación previstos na programación didáctica para cada curso e materia, identificando e valorando especialmente as aprendizaxes máis relevantes e imprescindibles para a continuidade do proceso formativo do alumnado, reforzando e consolidando as aprendizaxes realizadas na aula e fomentando as rutinas de traballo autónomo e mantendo o hábito de estudo.

Procedementos e instrumentos de avaliación

Ao alumnado que non superara materias de cursos anteriores facilitaráselle material de elaboración propia a realizar polo alumno antes da avaliación ordinaria de xuño.

Avaliación final

A cualificación final en ningún caso se verá prexudicada pola cambio producido pola metodoloxía non presencial. Os resultados obtidos dende a suspensión das clases presenciais terán a mesma consideración que os obtidos ata entón. Por iso, remítese ao apartado de avaliación da cada materia e á consecución dos indicadores de logro que alí se establecen. Quedando demostrado así, en este último caso o afianzamento, ampliación e mellora nos resultados do seu dominio competencial.

Información ao alumnado e as familias

Informarase ao alumnado a través da Aula Virtual e enderezo electrónico.

As familias recibirán comunicacións ben a través de Abalar móbil e cando o consideren necesario a través de atención telemática a través do enderezo (@edu.xunta.gal), videoconferencia con Cisco Webex ou atención telefónica. Sempre con previo aviso e no horario de atención a familias de cada docente.

Atención específica para alumnado en corentena domiciliaria

Aquel alumnado que por motivos sanitarios teña que permanecer en corentena domiciliaria terá a posibilidade de seguir a recibir servizos docentes a través das plataformas dixitais establecidas en cada materia.

En coordinación co titor do alumno establecerase un seguimento dos prazos de referencia para establecer as medidas máis axeitadas para que non perda o ritmo da dinámica presencial.

A través das plataformas dixitais facilitaranse os recursos, contidos, actividades e os procedementos de avaliación establecidos nos puntos anteriores de este apartado ata que o alumno poida reincorporarse á dinámica de aula.